

Profilieringsproject

Spelen & ontwikkelen

Opdrachtgever

Hoppas Kinderopvang
Adres: Baljuw 1
4285 TE Woudrichem

Onderzoeker

Aletta Petter
Studentnummer: 2223094
Fontys HBO Pedagogiek

Onderzoeksbegeleider

Mevr. T. Brug

Eerste beoordelaar

Mr. M. de Koster

Praktijkbegeleidster

Mevr. P. van Vliet

Voorwoord

Voor u ligt het onderzoeksverslag van het profileringsproject 'Spelen & ontwikkelen'. Het onderzoek richt zich op het onderwerp spel, waardoor er een visie ten opzichte van spel verwoordt kan worden voor Hoppas Kinderopvang. Dit onderzoek heeft plaatsgevonden binnen de werkervaringsplaats Hoppas Kinderopvang en in samenwerking met Fontys Hogeschool. Fontys Hogeschool heeft begeleiding geboden tijdens het opzetten, uitvoeren en evalueren van dit onderzoek.

In het onderzoek is terug te vinden hoe er in de praktijk omgegaan wordt met spel, wat de pedagogisch medewerkers op dit moment doen met spel en wat er terug te vinden is in de literatuur betreft spel. Aan de hand van deze onderzoeken zijn er conclusies getrokken en daardoor aanbevelingen ontstaan voor Hoppas Kinderopvang.

Graag wil ik een aantal mensen bedanken voor hun ondersteuning en begeleiding. In eerste instantie wil ik Tineke Brug bedanken voor de begeleiding die ze mij geboden heeft tijdens het ontwikkelen van dit onderzoeksproject. Zij heeft veel ruimte en tijd genomen om met mij mee te denken en te voorzien van feedback en waardevolle ideeën. Daarnaast wil ik ook mijn praktijkbegeleider, Petra van Vliet, bedanken voor de vele tijd die zij in dit onderzoek gestoken heeft. Ook door haar feedback en ervaring is er een mooi onderzoek tot stand gekomen. Natuurlijk wil ik ook mijn werkervaringsplaats bedanken dat zij mij de ruimte hebben gegeven om dit onderzoek plaats te laten vinden en open te staan voor de aanbevelingen. Ook mijn medestudenten wil ik bedanken, voor het delen van ervaringen, feedback en beantwoorden van vragen. Mijn familie en naaste vrienden wil ik bedanken voor de steun en het vertrouwen in mij om dit onderzoek uit te kunnen voeren. Zij hebben mij rust en de ruimte gegeven om tot een mooi onderzoeksverslag te komen waar ik zeer trots op ben.

Aletta Petter
April, 2017

Inhoudsopgave

Voorwoord	2
Inhoudsopgave	3
1. Oriëntatie/inleiding	4
1.2 <i>Pedagogische kwestie</i>	4
1.2.1 <i>Doelstelling</i>	7
1.2.2 <i>Onderzoeksvraag</i>	7
1.2.3 <i>Deelvragen</i>	7
2. Literatuuronderzoek	9
2.1 <i>Wat is spel?</i>	10
2.2 <i>Vrij spel en begeleid spel</i>	11
2.3 <i>Pedagogisch perspectief</i>	13
2.4 <i>Spelontwikkeling</i>	17
2.5 <i>Maatschappelijk perspectief.</i>	20
3. Onderzoeksopzet	24
3.1 <i>Inleiding</i>	24
3.2 <i>Onderzoeksdesign</i>	25
3.3.1 <i>Respondenten documentanalyse</i>	26
3.3.3 <i>Resultaten documentanalyse</i>	26
3.3.4 <i>Interpretatie en conclusie documentanalyse</i>	27
3.4.3 <i>Resultaten interview</i>	30
3.4.4 <i>Interpretatie en conclusie interview</i>	30
3.5.1 <i>Respondenten observatie</i>	31
3.5.2 <i>Dataverzameling observatie</i>	31
3.5.3 <i>Resultaten observatie</i>	32
3.5.4 <i>Interpretaties en conclusies observatie</i>	35
3.6.1 <i>Conclusies uit het praktijkonderzoek</i>	35
4. Conclusies en aanbevelingen	37
4.1 <i>Conclusies</i>	37
4.2 <i>Aanbevelingen</i>	41
5. Discussie/evaluatie	42
6. Literatuurlijst	44
7. Bijlagen	45
<i>Bijlage 1 Uitwerking dossieranalyse</i>	45
<i>Bijlage 2 Uitgewerkte interviews</i>	50
<i>Bijlage 3 Observaties Observatie 1</i>	59
<i>Observatie 2</i>	65
<i>Bijlage 4 Akkoordverklaring werkveld</i>	71
<i>Bijlage 5 GO formulieren</i>	72
<i>Bijlage 6 Beoordeling werkveld</i>	76
<i>Bijlage 7 Toestemmingsformulier kennisdatabanken</i>	78

1. Oriëntatie/inleiding

In samenwerking met Hoppas Kinderopvang zal er onderzoek gedaan worden naar de verschillen tussen begeleid en vrij spel en welke effecten deze vormen van spel hebben op de ontwikkeling van het kind. Aan de hand van dit onderzoek kan Hoppas Kinderopvang die visie op spel verwoorden, zodat de pedagogisch medewerkers deze tot uitvoering kunnen brengen. De leeftijd die hierbij onderzocht wordt, is de leeftijd van 2 tot 4 jaar.

De organisatie heet Hoppas Kinderopvang en biedt opvang aan kinderen van 0 tot 12 jaar. Hierbinnen vallen het kinderdagverblijf, de peuterspeelzaal, tussen schoolse opvang en de buitenschoolse opvang. Bij Hoppas kinderopvang wordt er gewerkt volgens de visie van Gordon en Freinet. Freinet vindt het belangrijk om op een natuurlijke manier te leren (Broersma, 2013). Kinderen ontwikkelen zich door samen met andere kinderen te spelen, maar ook door zelfstandig te spelen. Belangrijk is om te kijken naar de eigen interesses van het kind. De begeleiding moet aansluiten op de ervaring van het kind, zodat het zich kan ontwikkelen. De verantwoordelijkheid tot ontwikkeling ligt niet bij het individu, maar bij beide partijen (Broersma, 2013). Een belangrijk uitgangspunt van Gordon zijn de behoeften van het kind en de ouders. Daarnaast vindt hij het belangrijk dat de relatie tussen ouders en kinderen centraal moet staan. De relatie moet gelijkwaardig zijn tussen de ouder en het kind. Gordon vindt communicatie een belangrijk middel wat te allen tijde ingezet moet worden (Gordon, 2015).

1.2 Pedagogische kwestie

Binnen Hoppas Kinderopvang is er een duidelijk meningsverschil tussen de leidsters, maar ook met de directie en de leidinggevenden. Uit diverse vergaderingen is gebleken dat de leidsters die op de groep staan het belangrijk vinden dat de kinderen soms geheel vrij spelen en dat de leidsters zich totaal niet bemoeien met het spel en afstand nemen: geheel vrij spel. De directie/leidinggevenden binnen deze kinderopvang zien dit liever anders. Zij vinden het van belang dat er begeleid spel is, ook tijdens het 'vrij' spel. Zij vinden dat het spel altijd gestuurd en begeleid moet worden.

Uit de praktijk is gebleken dat er hoofdzakelijk veel begeleid spel aangeboden wordt. Er zijn wel momenten dat de leidsters de kinderen geheel vrij laten spelen, maar de aansturing en de aanzet tot spel wordt hoofdzakelijk geleid door de leidsters. De leidsters bieden mogelijkheden aan voor de kinderen en starten het spel gezamenlijk mee op. Op het moment dat de kinderen zelfstandig aan het spelen zijn, nemen de leidsters wat meer afstand. De pedagogisch medewerkers pakken het geheel intuïtief aan. De één neemt heel veel afstand en de ander biedt juist veel begeleiding. De pedagogisch medewerkers vinden het belangrijk dat de kinderen het naar hun zin hebben en zich veilig voelen in hun omgeving en aan de hand daarvan kunnen ontwikkelen. Uit de vergaderingen met het team van Hoppas Kinderopvang is de vraag naar voor gekomen wat over het onderwerp spel terug te vinden is in het beleid van de organisatie. De pedagogisch medewerkers vinden het fijn als er een visie is waarin aangegeven wordt wat belangrijk is tijdens de begeleiding van spel.

Wat is spel nu eigenlijk? Spelen is een bepaalde manier van vrij zijn. Elke vorm van spel is een handeling die vrij moet zijn. Kinderen moeten uit zichzelf kunnen spelen, omdat ze plezier in hun spel hebben en daarbij hun fantasie kunnen laten werken (Singer & Haan, 2013-2015).

Er zijn verschillende functies van spel. Een voorbeeld hiervan is het motorisch spel. Deze vorm van spel is vooral gericht op de motoriek. Er worden bijvoorbeeld alsof-spelletjes gedaan. Tijdens deze spelletjes worden regels gesteld, waarin sociale rollen verdeeld worden. Daarnaast is er ook een stukje zelfbeheersing, dat geoefend wordt tijdens de rollenspellen. Er wordt gerend, omdat er een boef achter het kind aanzit, wat weer goed is voor de energie en de grove motoriek. En zo heeft

iedere manier van spel een functie (Singer & Haan, 2013-2015).

Door middel van spel komen er emoties los. Er wordt een wereld gecreëerd naast de werkelijke wereld van het kind. Door spel komt er vrijheid om een betekenis te geven aan een subjectieve wereld en daarnaast creëert het een cultuur en gezamenlijkheid. Door spel leren kinderen grenzen te zoeken en zichzelf verder te ontwikkelen (Singer & Haan, 2013-2015).

In het algemeen wordt er gesproken over twee soorten spel. Er is begeleid spel, waarbij ondersteuning wordt geboden tijdens het spelen. En er is vrij spel, waarbij kinderen geheel vrij kunnen spelen (Berkhout, 2012).

Vanuit het ontwikkelingspsychologisch perspectief gezien wordt er gekeken naar de fase waarin een peuter zich bevindt met betrekking tot spel. Later in de theorie zal dit verder uitgewerkt worden, maar wat van belang is om te weten, is dat er verschillende fases zijn in spel tijdens de peutertijd. De verschillende fases in spel zijn functioneel spel en constructief spel (Feldman, 2012). De manieren van spelen kunnen weer onderverdeeld worden in vier takken:

- Parallelspeel;
- Toekijkend spel;
- Associatief spel;
- Coöperatief spel (Feldman, 2012).

Kinderen in de peutertijd zitten in de pre-operationele fase. Tijdens deze fase groeit het gebruik van begrippen, peuters gaan symbolisch denken en ze ontwikkelen het vermogen om te redeneren. Dit alles ontwikkelt zich middels spel (Feldman, 2012).

Tijdens de peuter fase verandert de psychosociale ontwikkeling van het kind. In de leeftijd tussen 18 maanden en drie jaar zit het kind in een stadium autonomie-versus-schaamte-en-twijfel. Vanaf zijn derde jaar zal dit over gaan in het stadium initiatief-versus-schuld-gevoel. Deze stadiums komen tot uiting in het spel van het jonge kind (Feldman, 2012).

Het kind zal in de peutertijd voornamelijk ontwikkelen in functioneel spel, waarbij het kind voornamelijk eenvoudige en herhalende activiteiten uitvoert. Daarnaast zijn er ook andere manieren van spel die in de peutertijd ontwikkelen (Feldman, 2012).

Op maatschappelijk gebied speelt spel ook een rol. Er zijn veel discussies te vinden waarin aangeduid wordt dat begeleid spel erg belangrijk is. Andere mensen vinden het weer van belang dat kinderen zelf leren spelen en zelf hun problemen oplossen en zijn meer een voorstander van het vrij spel (Ministerie van onderwijs, cultuur en wetenschap, 2011).

Het is belangrijk om een visie te hanteren op het gebied van spel. Dit is belangrijk, omdat er dan duidelijk is voor alle werknemers wat de doelstelling is betreft het onderwerp spel (Weber & Doelen, 2014). Spel is een belangrijk onderdeel in de ontwikkeling van het kind (Singer & Haan, 2013-2015). Door middel van een goede visie op spel te hanteren is er een gezamenlijk toekomstbeeld expliciet beschreven. Er is een collectief beeld wat door alle betrokkenen uitgevoerd kan worden (Weber & Doelen, 2014).

De onderwijsinspectie vindt het van belang dat er een peuterprogramma aangeboden moet worden waarbij kinderen gedurende drie uur op de peutergroep begeleid spel aangeboden krijgen en aan de hand daarvan leren (Ministerie van onderwijs, cultuur en wetenschap, 2011).

Van Berkhout (2012) heeft onderzoek gedaan naar vrij spel. Er wordt tegenwoordig vooral veel aangeboden op cognitief niveau, maar uit het onderzoek van Berkhout (2012) kwam duidelijk naar voren dat kinderen meer leren wanneer zij zelf spelen en daarin ruimte krijgen om zich te ontwikkelen. Op sociaal-emotioneel en motorisch niveau worden er op dit moment beperkt activiteiten aangeboden aan de peuters (Berkhout, 2012). Dat is heel tegenstrijdig met wat er nu gebeurt op de peuterspeelzalen. De peuterspeelzalen moeten peuterprogramma's aanbieden vanuit

de overheid en deze dienen voldoende ontwikkelingsgerichte activiteiten aan te bieden op alle ontwikkelingsgebieden. Hierbij vindt de overheid het belangrijk dat er veel begeleid spel aangeboden wordt (Ministerie van onderwijs, cultuur en wetenschap, 2011).

Als er gekeken wordt vanuit historisch perspectief zijn er verschillende beschrijvingen gemaakt over spelontwikkeling. Zo heeft Piaget (1951) de nadruk vooral gelegd op de cognitieve ontwikkeling in spel. Erikson (1963) en Vermeer (1955) waren meer bezig met de nadruk leggen op de relatie tussen persoonlijkheidsontwikkeling en spel en aan de hand daarvan kwam er een spelindeling. Parten (1932) kijkt vooral naar de relatie tussen de sociale ontwikkeling en spel. Dit had een andere spelindeling tot gevolg (Poel & Blokhuis, 2008). Tegenwoordig richten kinderen hun spel steeds meer op anderen. Vanuit het historisch perspectief gezien was spel vroeger hoofdzakelijk gericht op eigen spel. Daarnaast hadden kinderen, naarmate ze ouder werden, steeds minder materiaal nodig wat lijkt op de 'echte' wereld. Kinderen waren vroeger vooral op zichzelf aangewezen en tegenwoordig is er steeds meer aangeboden spel, samenspel en begeleid spel (Poel & Blokhuis, 2008).

Later in het theoretisch onderzoek zal ik verder ingaan op het pedagogische perspectief. Belangrijk is daarbij dat het kind zelf plezier heeft in spel. Hij moet intrinsiek gemotiveerd raken en zelf het plezier van spel inzien. Op dat moment kan spel gestimuleerd worden (Poel & Blokhuis, 2008). Belangrijk vanuit het pedagogisch perspectief is om te kijken naar hoe kan spel begeleid worden. De uitdagende omgeving en dat het kind het spel moet leiden zijn hierbij belangrijke aandachtspunten. Het kind is degene die het spel moet sturen en waar de begeleiding op aan moet sluiten (Poel & Blokhuis, 2008).

Vanuit Hoppas Kinderopvang wordt er een duidelijke visie gehanteerd. Hoppas vindt het van belang dat de vorm van opvang moet aansluiten bij de wensen van het kind en de ouder. Tijdens vrij spel vragen sommige kinderen regelmatig aandacht, maar andere kinderen kunnen heel goed zelfstandig spelen. Dit wisselt per kind en per dag. In het beleid komt niets terug over vrij spel of begeleid spel. Wel vindt Hoppas het belangrijk dat er ontwikkelingsgerichte activiteiten aangeboden worden middels spel. Kwaliteit is daarbij het belangrijkste uitgangspunt wat Hoppas Kinderopvang wil bieden. Er wordt altijd gekeken naar nieuwe mogelijkheden en nieuwe ontwikkelingen (Hartog & Vuuren, 2013).

In de visie is terug te vinden dat Hoppas ieder kind als uniek ziet. Kinderen zijn van nature leergierig en enthousiast. Daarom vindt Hoppas het van belang dat de volwassene het kind alle mogelijkheden en kansen moet geven die aansluiten bij de belangstelling van het kind. Ieder kind moet worden gestimuleerd tot zelfontdekking en zelfontplooiing. Het kind leert daardoor om zelf te doen. Volgens de visie van Hoppas is een kind een sociaal wezen. Het kan meer bereiken door samen te werken. Het is onderdeel van de wereld om zich heen en heeft recht op de grote mensenwereld (Hartog & Vuuren, 2013).

In het beleid komt naar voren dat Hoppas Kinderopvang het belangrijk vindt dat kinderen in hun recht staan en dat ieder kind individueel benaderd wordt op een manier die aansluit bij de wensen van het kind en de ouder. Hoppas vindt het van belang dat het kind gestimuleerd wordt in zijn ontwikkeling door onder andere spel aan te bieden en door duidelijk te communiceren. Op het gebied van vrij spel of begeleid spel is weinig terug te vinden in het beleid. Er wordt duidelijk aangetoond dat spel belangrijk is om te kunnen ontwikkelen, maar hier komt niet duidelijk terug welke vorm van spel dat dan is. Later in het praktijkonderzoek zal verder ingegaan worden op het pedagogisch beleid van Hoppas Kinderopvang.

1.2.1 Doelstelling

Het doel van dit onderzoek is inzicht krijgen in de verschillen tussen vrij spel en begeleid spel en welke effecten deze vormen van spel hebben op de ontwikkeling van het kind.

Aan het eind van dit onderzoek zijn er aanbevelingen gericht aan Hoppas Kinderopvang over de verschillen en de effecten van vrij spel en begeleid spel. Aan de hand hiervan kan Hoppas het pedagogisch beleid aanpassen en richtlijnen bieden aan de pedagogisch medewerkers in hun begeleiding met betrekking tot spel.

1.2.2 Onderzoeksvraag

Op welke manier kan Hoppas Kinderopvang de visie op spel verwoorden, zodat deze tot uitvoering gebracht kan worden door de pedagogisch medewerkers passend bij de algemene pedagogische visie van Hoppas?

1.2.3 Deelvragen

Onderstaande vragen worden beantwoord door middel van literatuuronderzoek:

- Wat is vrij spel?
- Wat is begeleid spel?
- Welke visies zijn er op vrij spel en begeleid spel?
- Wat zijn de verschillen tussen vrij spel en begeleid spel?
- Is er verschil in spel in de diverse ontwikkelingsfasen?
- Hoe is de spelontwikkeling bij peuters met de leeftijd van 2-4 jaar?
- Welke vormen spel zijn er?
- Hoe wordt er gekeken vanuit maatschappelijk-, pedagogisch- en ontwikkelingsperspectief naar spel?
- Hoe kan je spel begeleiden/ondersteunen?
- Welke invloed heeft spel op de ontwikkeling van het jonge kind?

Onderstaande vragen worden beantwoord door middel van praktijkonderzoek:

- Hoe handelen pedagogisch medewerkers tijdens het vrij spel moment op de peutergroep binnen Hoppas Kinderopvang?
- Hoe ziet vrij spel en begeleid spel er op dit moment uit op de werkvloer bij Hoppas Kinderopvang?
- Welke vorm van spel wordt er hoofdzakelijk aangeboden binnen Hoppas Kinderopvang?
- Wat weten pedagogisch medewerkers binnen Hoppas Kinderopvang van de functie van spel?
- Hoe wordt er vanuit het beleid van Hoppas Kinderopvang gekeken naar spel?
- Zijn pedagogisch medewerkers bewust van de pedagogen die in de visie van Hoppas Kinderopvang staan?

1.3 Onderzoeksopzet

Om tot een goed onderzoek te komen, zal er in de praktijk op diverse manieren onderzocht worden. Op verschillende manieren onderzoeken kan leiden tot aanbevelingen die onderbouwd zijn vanuit de literatuur (Verhoeven, 2014). Tijdens deze studie zal er gebruik worden gemaakt van literatuuronderzoek en praktijkonderzoek. Hieronder zal een korte toelichting worden gegeven.

Literatuuronderzoek

Belangrijk is om tijdens het onderzoek literatuur te raadplegen. Door middel van literatuuronderzoek worden de verschillende inzichten die er over spel zijn duidelijk. Literatuuronderzoek is goed om te oriënteren op het onderwerp, maar ook om de kennis te verbreden en nieuwe inzichten te vormen. Aan de hand van het literatuuronderzoek kan er gekeken worden naar welke informatie inzetbaar kan zijn in deze studie (Verhoeven, 2014). Aan de hand van het literatuuronderzoek zal er een antwoord geformuleerd kunnen worden op de hoofdvraag en de deelvragen. Er zal verdieping plaatsvinden in de ontwikkelingspsychologie van de peuter, en dan voornamelijk gericht op de spelontwikkeling. Ook zal duidelijk worden wat spel inhoudt en wat de functie is van begeleid spel en vrij spel. Daarnaast zal er een documentanalyse plaatsvinden. Het beleid van Hoppas Kinderopvang zal geanalyseerd worden om vast te stellen wat daarin terug te vinden is over spel.

Praktijkonderzoek

Vervolgens zal er een interview plaatsvinden met de pedagogisch medewerkers en zullen er observaties plaatsvinden die gericht zijn op hoe er op dit moment omgegaan wordt met spel.

Het interview zal gehouden worden met verschillende respondenten. Deze respondenten zijn werkzaam in de kinderopvang en hebben de opleiding pedagogisch medewerker afgerond. Het doel van het interview is om informatie te verzamelen over het onderwerp spel. Het interview zal plaatsvinden in een tweegesprek. Dit houdt in dat het interview gehouden wordt met één ander persoon (Verhoeven, 2014). Hier is bewust voor gekozen tijdens het onderzoek, omdat op deze manier duidelijk de mening van de geïnterviewde naar buiten komt zonder dat een ander persoon zich hier in mengt en zijn/haar mening geeft. Het interview is ervoor bedoeld om duidelijk te krijgen hoe het personeel denkt over spel op de werkvloer.

Een andere manier van het praktijkonderzoek is om te gaan observeren. Observeren houdt in dat er doelgericht en bewust waargenomen wordt. Het is belangrijk om tijdens de observatie het doel van het onderzoek voor ogen te houden. Op deze manier kan de onderzoeker niet afgeleid worden van het onderzoek en worden niet de verkeerde onderwerpen geobserveerd (Bil, 2014).

Er zal geobserveerd worden om in de praktijk te kijken hoe er wordt omgegaan met spel. Hoe gaan de pedagogisch medewerkers momenteel om met spel? Aan de hand van deze observaties kan vastgesteld worden hoe er in deze situaties met de onderwerpen die terug komen in mijn deelvragen omgegaan wordt (Bil, 2014). De observatie zal aan de hand van het observatieschema van Jepma en Muller (2014) uitgevoerd worden. Dit schema belicht de verschillende vaardigheden die pedagogisch medewerkers moeten hebben om de ontwikkeling van het jonge kind optimaal te benutten (Jepma & Muller, 2014). Later in het onderzoek zal dit verder toegelicht worden.

2. Literatuuronderzoek

Aan de hand van het literatuuronderzoek worden de volgende deelvragen beantwoord

- Wat is vrij spel?
- Wat is begeleid spel?
- Welke visies zijn er op vrij spel en begeleid spel?
- Wat zijn de verschillen tussen vrij spel en begeleid spel?
- Is er verschil in spel in de diverse ontwikkelingsfasen?
- Hoe is de spelontwikkeling bij peuters met de leeftijd van 2-4 jaar?
- Welke vormen spel zijn er?
- Hoe wordt er gekeken vanuit maatschappelijk-, pedagogisch- en ontwikkelingsperspectief naar spel?
- Hoe kan je spel begeleiden/ondersteunen?
- Welke invloed heeft spel op de ontwikkeling van het jonge kind?

Het literatuuronderzoek zal afgesloten worden met de belangrijkste bevindingen uit het literatuuronderzoek. Dit zal meegenomen worden naar het praktijkonderzoek.

2.1 Wat is spel?

Kinderen laten spelen is een belangrijk onderdeel van de ontwikkeling van het jonge kind, maar wat houdt dit nu eigenlijk in? Betekent dit dat er totaal geen bemoeienis moet zijn tijdens het spel van het jonge kind? Om tot een goed onderzoek te komen over de functies van vrij spel en begeleid spel is het van belang om te weten wat spel nu eigenlijk is.

Een kind speelt op het moment dat hij iets wil bereiken met het materiaal dat hij in handen heeft. Het is hierbij actief bezig en heeft plezier in wat het doet. Dit alles is een geheel vrijwillige actie vanuit het kind en is dus intrinsiek gemotiveerd (Muller & Lara, 2013).

Een kind dwingen tot spel is een onmogelijke handeling. Een kind kan wel gestimuleerd worden tot spel, maar belangrijk blijft dat het spel van binnenuit aan de gang gehouden wordt. Het kind moet intrinsiek gemotiveerd zijn, anders kan je niet spreken van spel, maar wordt het een opdracht van de opvoeder die het kind moet uitvoeren (Muller & Lara, 2013).

Kinderen willen door middel van spel de wereld om zich heen leren begrijpen en leren hoe ze hiermee om moeten gaan. Aan de hand van spel ontdekken kinderen en proberen ze uit, bijvoorbeeld door een reactie uit te lokken van mensen en weer te kijken hoe zij hier dan zelf op kunnen reageren (Muller & Lara, 2013). Daarnaast biedt spel de mogelijkheid voor de jonge kinderen om even te ontsnappen aan de grote mensenwereld. De peuterwereld bestaat uit veel regels over wat wel en niet mag. Door middel van spel kunnen die regels even losgelaten worden en kunnen kinderen zelf hun wereld creëren en helemaal los gaan aan de hand van hun eigen fantasie (Muller & Lara, 2013). Door middel van spel kunnen kinderen hun emoties en gevoelens uiten. De ervaringen die diepe indrukken hebben gemaakt op het kind kunnen nagespeeld worden en zo opnieuw beleefd worden. Het kind verwerkt wat hij heeft gezien aan de hand van spel en door de emoties in het spel te uiten (Muller & Lara, 2013).

Spelen is een vorm van mens-zijn. Door te spelen is een mens vrij: het is een vrije handeling. Er wordt gespeeld omdat er plezier in spel wordt ervaren (Singer & Haan, 2013-2015).

Er kan gezegd worden dat spel een emotie is. Tijdens een activiteit kan een kind heel geconcentreerd zijn, het kind wordt nieuwsgierig naar iets nieuws, hij heeft spanning of juist heel veel pret. Een voorbeeld is dat een baby niet trappelt om zijn motoriek te verbeteren, maar uit plezier en voor de beweging op zich. Een peuter speelt niet als een politieagent omdat hij die sociale rollen wil leren, maar een peuter speelt dit rollenspel omdat het een goed gevoel van opwindning geeft. Jonge kinderen leven niet alleen maar in een wereld waarin ze kunnen spelen (Singer & Haan, 2013-2015). Er zijn verplichtingen die moeten en waaraan het kind moet deelnemen, zoals eten, slapen, aankleden en verschoond worden. Kinderen zien geen verschil tussen spelen, verzorgen of werken. Peuters spelen tijdens het eten, tijdens het verschoonmoment en zelfs naar bed gaan zien ze als een spelletje. Hoe jonger het kind is, hoe minder bewust het kind zich is van het verschil tussen spel en de 'verplichtingen' van het gewone leven (Singer & Haan, 2013-2015).

Kinderen horen te spelen: een vrolijk en gelukkig kind speelt. Op het moment dat er niet gespeeld wordt door kinderen, zullen mensen zich af gaan vragen wat daar de reden van is (Poel & Blokhuis, 2008). Spelen lijkt heel gewoon en vanzelfsprekend, maar dit is zeker niet het geval! Een kind ontmoet door middel van spel zijn omgeving. Tijdens spel hebben jonge kinderen eigen betekenissen en een eigen wereld gecreëerd (Poel & Blokhuis, 2008).

Op de peutergroepen is spel een bekend fenomeen. Iedere leidster die op de peutergroep werkt weet dat kinderen zich kunnen ontwikkelen aan de hand van spel. Een belangrijk punt is om altijd het spel van het kind als uitgangspunt te houden. Niet de werkzaamheden die 'moeten' gebeuren, maar juist het spel van het kind moet leidend zijn in het handelen van de leidsters op de groep.

(Bosmans, 2017). Fantasiespel heeft in deze leeftijdscategorie een belangrijke rol. Kinderen kunnen aan de hand van het doen-alsof nieuwe dingen leren (Bosmans, 2017).

In het algemeen kan gesproken worden van twee soorten spel. Je hebt begeleid spel, waarbij ondersteuning wordt geboden tijdens het spelen en gewerkt wordt aan de ontwikkeling of een bepaald doel. Daarnaast is er vrij spel, waarbij kinderen geheel vrij kunnen spelen en een eigen invulling geven aan hun spelbeleving. Bij deze laatste vorm van spelen kan ook een opvoeder actief zijn (Berkhout, 2012).

Spel is een term waar op verschillende manieren betekenis aan gegeven kan worden. Om spel concreet te maken, is in dit onderzoek een onderscheid gemaakt tussen vrij spel en begeleid spel. In onderstaande tekst zal verder ingegaan worden op de deelvraag: Wat is vrij spel en wat is begeleid spel nou eigenlijk en wat zijn de verschillen hiertussen?

2.2 Vrij spel en begeleid spel

Spelen wordt gedaan omdat er plezier in gevonden wordt. Er wordt gespeeld om een betekenis te geven aan de subjectieve wereld van het kind. Op het moment dat een kind geheel zelfstandig speelt en er geen sturing van een volwassene bij komt kijken, wordt er gesproken van vrij spel (Singer & Haan, 2013-2015).

Vrij spel wordt gekenmerkt door de intrinsieke motivatie. Het kind wil zelf spelen, omdat het plezier ervaart in de handeling die hij uitvoert. Wat het resultaat van die handeling is, is helemaal niet van belang. Het gaat hoofdzakelijk om het plezier in de handeling die het kind uitvoert (Poel & Blokhuis, 2008). Tijdens het vrije spel van de jonge peuter kan een kind heel doelbewust bezig zijn met het bouwen van een toren, maar halverwege zijn spel kan hij zomaar geïnteresseerd raken in het maken van een boerderij: zijn toren doet er op dat moment niet meer toe. Het kind is op dat moment geheel intrinsiek gemotiveerd en is bezig met zijn eigen keuze voor het vrije spel. Wil dit dan zeggen dat hier niet op ingespeeld kan worden, omdat er dan niet meer gesproken kan worden van vrij spel? Dit is zeker niet het geval. Op het moment dat het spel gestimuleerd wordt door een opvoeder, kan het kind trots worden op zijn werk en een betekenis geven aan zijn spel. De peuter kan een succeservaring krijgen, waardoor hij nog meer uitdaging zal gaan zoeken in zijn vrije spel. Door dit vrije spel meer te gaan sturen en aan doelen te gaan werken, zal dit pas overgaan in begeleid spel en kan er aan bewuste doelen gewerkt worden. Bij beide vormen van spel zal gewerkt worden aan de spelontwikkeling (Poel & Blokhuis, 2008).

Spelend leren heeft niet meer de betekenis die het zou moeten hebben. Het leren middels spel heeft inmiddels schaduwkanten gekregen. Het spelend leren is heel dominant geworden, waardoor het spelende kind vergeten wordt. Kinderen willen spelen om plezier te hebben, buiten te zijn of bijvoorbeeld om met vriendjes te spelen. Dit zien pedagogisch medewerkers vaak anders. Zij zien een doel dat moet worden bereikt en spelend leren als middel om dat doel te bereiken. Het spel wordt gestuurd. Ze gaan ervan uit dat het kind iets niet kan en ondersteund moet worden door volwassenen (Berkhout, 2012). Opvoeders stellen zichzelf centraal tijdens spel en daardoor verpesten ze het spel voor het kind door hen te beperken in hun spontane motivatie tot leren. Dit houdt dus in dat er veel aandacht besteed moet worden aan het belang van vrij spelen voor jonge kinderen of de begeleiding daarvan (Berkhout, 2012).

Kinderen leren erg veel door zelf te ontdekken. Een mooi voorbeeld op sociaal gebied is dat kinderen elkaar corrigeren. Op het moment dat een opvoeder altijd corrigeert, leert een kind minder snel dan wanneer een kind gecorrigeerd wordt door een leeftijdsgenootje (Velsink, 2014). Op het moment dat er meer afstand genomen wordt, zal het kind beter de mogelijkheid creëren om empathie te ontwikkelen dan wanneer er begeleiding naast zit en zal corrigeren (Velsink, 2014).

Kinderen kunnen zeer intensief spelen. Het verschilt per kind hoelang dit volgehouden wordt: het ene kind heeft een langere concentratieboog dan het andere. Bij sommige kinderen stopt het spel op het moment dat een volwassene zich erin mengt (Velsink, 2014). Het vrije spel moet een kind gegund worden. Door geheel zelfstandig te spelen, zal het kind meer kunnen ontdekken. Op het moment dat er altijd iemand toezicht houdt, zal het kind minder snel tot ontdekking komen. Risico's nemen is spannend, maar wel goed voor de ontwikkeling van het jonge kind (Velsink, 2014).

Spelen komt dus voort uit een intrinsieke motivatie, maar de vraag is: wanneer wordt het begeleid spel? Spelen is hoofdzakelijk een spontane en vrijwillige actie. Het begeleiden van spel is niet makkelijk en verlangt een belangrijke consequentie voor de manier waarop spel begeleid zou kunnen worden (Poel & Blokhuis, 2008).

Belangrijk is om te weten wat het doel van de begeleiding van spel is. Is het doel om kinderen meer te stimuleren tot spelontwikkeling of om werkelijk een bepaalde handeling aan te leren (Poel & Blokhuis, 2008)? Bij alle doelen is het van groot belang om het kind niet te beperken in de spontane acties en vrijwillige keuzes. Het kind moet intrinsiek gemotiveerd blijven en daar moet de begeleiding op aansluiten (Poel & Blokhuis, 2008).

Begeleid spel is een mooi instrument om op een goede manier contact te krijgen met een kind en het spel te verrijken. Als professional is er altijd een verschil in macht waardoor het meespelen op het niveau van het kind wel moeilijk is. Het jonge kind richt zich dan hoofdzakelijk op het spel van de volwassene in plaats van op het eigen spel (Berkhout, 2012).

Begeleid spel wil niet zeggen dat de opvoeder het spel geheel over moet nemen en moet sturen. Het wil juist zeggen dat de opvoeder het kind geheel moet volgen in zijn spel (Poel & Blokhuis, 2008).

Het kind is leidend in het spel. Op het moment dat het spel begeleid wordt, kan de opvoeder wel het spel structuren en richtlijnen geven, maar belangrijk blijft dat het kind degene is die richting geeft aan de vorm van het spel en dat de opvoeder dit moet volgen (Poel & Blokhuis, 2008).

Er is wel een verschil in het meespelen tijdens het spel van de peuter of begeleiden van het spel. Een spontane actie is meespelen met de peuter. Dit is altijd vrijblijvend. De inbreng zal ook gelijk zijn en dit kan heel positief en stimulerend werken voor het kind. Hierdoor kan het spel uitgebreid worden en meer verdieping krijgen (Poel & Blokhuis, 2008).

Op het moment dat het spel daadwerkelijk begeleid wordt, zal er methodisch en systematisch gewerkt worden. Er zijn doelen die een rol spelen tijdens het spelen en daar zal tijdens het begeleid spel aan gewerkt worden. Kinderen die moeite hebben met spel kunnen op deze manier ondersteund worden om zo toch tot spel te komen, maar ook om bepaalde doelen te kunnen behalen waar aan gewerkt moet worden. Aan de hand van spelbegeleiding kan het spel beter ontplooiën of kan de ontwikkeling op een spelende manier gestimuleerd worden (Poel & Blokhuis, 2008).

Pedagogisch medewerkers kunnen spel verrijken door liedjes te zingen, boekjes te lezen of bijvoorbeeld spellen tijdens de kring uit te voeren. Op het moment dat een volwassene het kind stuurt in zijn spel en doelen gaat stellen, wordt het begeleid spel. Als een volwassene zich mengt met het spel van het kind en het geheel volgt, dan is er sprake van vrij spel (Poel & Blokhuis, 2008).

Aan de hand van het literatuuronderzoek naar de verschillen tussen vrij spel en begeleid spel is er een antwoord gevormd op de deelvraag: Wat zijn de verschillen tussen vrij spel en begeleid spel?

Uiteindelijk blijkt dat er verschillen zijn op het gebied van vrij spel en begeleid spel, maar dat beide manieren van spel van belang zijn voor een goede ontwikkeling van de peuter. Peuters zijn in een fase waarin ze nog veel ontdekken en zich veel aan het ontwikkelen zijn. Spel is een mooie manier om deze ontwikkeling uit te breiden (Poel & Blokhuis, 2008).

Op het moment dat het kind geheel intrinsiek gemotiveerd is en zelf tot spel komt, wordt er gesproken van vrij spel. Een opvoeder kan meespelen en het spel verrijken als hij het kind volledig volgt in zijn spel en aansluit bij de wensen van het kind. Op het moment dat er een opvoeder het spel meer gaat sturen en aan bepaalde doelen gaat werken, is er sprake van begeleid spel. Als er geen doel aan gekoppeld is, is dit meespelen, als er wel doelen aan gekoppeld zitten, is dit begeleid spel (Poel & Blokhuis, 2008).

De begeleiding tijdens spel moet geheel aansluiten bij het spel van de peuter. De begeleider moet de peuter volgen en kan het spel uitbreiden aan de hand van kleine richtlijnen, om zo de ontwikkeling te verbreden. Doordat het spel gezien wordt door opvoeders, kan het bevestigd worden. Aan de hand hiervan zal de peuter een spiegeling krijgen en zal het spel een betekenis krijgen, waardoor het een positieve bijdrage levert aan de ontwikkeling van de peuter (Singer & Haan, 2013-2015).

Om antwoord te krijgen op de deelvraag hoe spel begeleid en ondersteund kan worden, zal het pedagogisch perspectief verder uitgediept worden. Ik zal starten met een korte introductie, over diverse visies op spel.

2.3 Pedagogisch perspectief

Kinderen hebben van nature de neiging om te spelen. Ze onderzoeken en verkennen de omgeving met hun zintuigen en hun lijf. Ze herhalen veel, maken grapjes en hieruit trekken ze een conclusie of iets positief of negatief is. Op het moment dat kinderen vaardigheden van de ouders/opvoeders overnemen, zullen ze dit ook op een speelse manier verwerken. Dit ligt ten grondslag aan verschillende pedagogische visies, waaronder die van Erikson, Piaget, Steiner, Montessori en Vygotsky. Zij hebben allemaal het actief lerende kind als uitgangspunt (Berkhout, 2012).

Er zijn verschillende beschrijvingen gemaakt over de spelontwikkeling. Om zicht te krijgen op hoe bepaalde visies op spel tot stand zijn gekomen, zijn er in dit onderzoek een paar grondleggers verder uitgediept. Zo heeft Vygotsky (1896) de nadruk vooral gelegd op de cognitieve ontwikkeling. Erikson (1963) hield zich meer bezig met de relatie tussen persoonlijkheidsontwikkeling en spel en aan de hand daarvan kwam er een spelindeling. Parten (1932) legt vooral de nadruk op de relatie tussen de sociale ontwikkeling en spel. Dit had dan weer een andere spelindeling tot gevolg (Poel & Blokhuis, 2008).

De pedagogen die ik verder uit wil diepen aan de hand van hun visie op spel zijn Vygotsky en Erikson. Zo heeft de één meer aandacht voor het cognitieve aspect van spel en de ander meer voor de persoonlijkheidsontwikkeling en spel. Dit zal een antwoord geven op de deelvraag: Welke visies zijn er op vrij spel en begeleid spel?

Vygotsky is een ontwikkelingspsycholoog die een socioculturele theorie heeft beschreven waarin hij aangeeft dat een cognitieve ontwikkeling het resultaat is van de interacties die leden van een bepaalde cultuur met elkaar hebben. Volgens Vygotsky leren kinderen de wereld beter begrijpen door middel van interacties met andere kinderen en met volwassenen. Doordat een kind de ruimte krijgt om te spelen en samen te werken met andere kinderen, leert het wat belangrijk is in de wereld en leert het deze wereld te begrijpen (Feldman, 2012).

Vygotsky benadrukt dat wederzijdse interactie tussen de omgeving van het kind en het kind zelf van groot belang zijn voor de ontwikkeling. De omstandigheden beïnvloeden het kind (Feldman, 2012). Volgens Vygotsky kunnen vaardigheden van kinderen verbeteren door blootgesteld te worden aan informatie die in hun zone van naaste ontwikkeling ligt, dit wil zeggen: het niveau waarop een kind een taak bijna zelfstandig uit kan voeren. Dit lukt het kind dan niet geheel zelfstandig en het heeft dan een competent persoon nodig om deze taak te kunnen voltooien. Op het moment dat een peuter aan het spelen is met een ander kind en het kind krijgt ruzie en hij weet niet hoe hij dit moet oplossen, is het de taak van een competent persoon om wat aanwijzingen te geven, zodat het kind

dit toch zelfstandig op kan lossen. Dit wordt ook wel scaffolding genoemd. Deze term verwijst naar het feit dat er ondersteuning geboden wordt tijdens het leren en bij probleemoplossing, die de zelfstandigheid van een kind bevordert (Feldman, 2012).

Daarentegen heeft Erikson een iets andere mening over het feit dat de omgeving invloed heeft op het kind. Erikson geeft aan dat het kind vanuit het ontwikkelingsperspectief verschillende stadia doorloopt, waarin we juist kijken naar het gedrag van anderen en ons hierdoor ontwikkelen. De omgeving heeft invloed op de ontwikkeling van het kind. Doordat het kind deze stadia doorloopt, komt het ook conflicten tegen die het zelfstandig dient de op te lossen (Feldman, 2012). Erikson richt zich meer op de psychosociale ontwikkeling in plaats van op de cognitieve ontwikkeling. Volgens Erikson is er altijd groei en verandering nodig voor de ontwikkeling van het jonge kind en dit loopt ook nog door in de volwassen leeftijd. De omgeving vormt het kind, zonder dat hier bewust bij stilgestaan wordt (Feldman, 2012).

Deze twee visies staan niet lijnrecht tegenover elkaar, maar hebben beide een andere kijk op hoe een kind zich ontwikkelt. Waar Vygotsky aangeeft dat het kind soms een kleine ondersteuning nodig heeft om zich te ontwikkelen, zegt Erikson dat het kind zelf moet leren en aan de hand van de omgeving zijn ontwikkeling vormt. Als dit vertaald wordt naar spel, gaat het er volgens Vygotsky om dat er tijdens spel een competent persoon in de omgeving moet zijn om, tijdens bijvoorbeeld conflicten, een kleine ondersteuning te bieden waardoor het kind het weer verder zelf op kan lossen (Feldman, 2012). Erikson vindt vanuit de psychosociale theorie dat een kind leert door zijn omgeving en door fouten. Hij doorloopt verschillende stadia en moet conflicten zelf oplossen waardoor hij zelf competenter wordt (Feldman, 2012). Deze stadia zullen verder toegelicht worden in het hoofdstuk over de spelontwikkeling.

Aan de hand van de visies zijn er verschillende perspectieven op spel te formuleren. Het pedagogisch perspectief zal verder toegelicht worden, zodat er een duidelijk beeld gevormd kan worden van hoe er in de praktijk omgegaan kan worden met spel en wat dit doet met de ontwikkeling van de peuter. Er zijn goed theoretisch onderbouwde methoden die praktisch uitgewerkt zijn waarbij het kind spelend en actief lerend centraal staat om het zo goed mogelijk te begeleiden tijdens spel. Voorbeelden hiervan zijn Kaleidoscoop, Startblokken en Sporen (Singer & Haan, 2013-2015). Piramide is ook een goed theoretisch onderbouwde methode, maar deze methode is gericht op een programma dat hoofdzakelijk geleid moet worden door de leidsters en niet door de kinderen. In deze methode is echter minder ruimte voor spel en creativiteit (Singer & Haan, 2013-2015). In de kinderopvang zie je vaak dat pedagogisch medewerkers de goed onderbouwde methodes niet goed toepassen. Hij wordt vaak didactischer en schoolser gemaakt dan oorspronkelijk bedoeld wordt (Singer & Haan, 2013-2015).

Uit onderzoek blijkt dat jonge kinderen steeds minder mogelijkheden hebben om te spelen. De onderzoekers wijten dit aan het feit dat er een verband bestaat met het toenemende aantal van kinderen met overgewicht, slechte concentratie of hyperactiviteit en impulsiviteit (Singer & Haan, 2013-2015).

De methode waarmee wordt gewerkt bij Hoppas Kinderopvang is Uk en Puk. De Uk en Puk-methode is een methode die kinderen zich wil laten ontwikkelen door middel van spel, maar dan wel georganiseerd spel. Dit houdt in dat dit gestuurd zal zijn door de pedagogisch medewerkers. Dit zal later bij de documentanalyse toegelicht worden.

Op het moment dat er spel aangeboden wordt aan kinderen, is het belangrijk om dit in een kleine groep aan te bieden. In een grote groep kunnen kinderen elkaar in de weg lopen en elkaar storen. Ze kunnen zich verliezen in een te grote groepsruimte. Kinderen hebben de nabijheid van de pedagogisch medewerkers nodig. Ze moeten er direct naartoe kunnen op het moment dat ze dit nodig hebben. Kinderen hebben kaders of structuur nodig waarbinnen rustig gespeeld kan worden (Singer & Haan, 2013-2015).

Materiële structuur en sociale structuur zijn van groot belang voor de ontwikkeling tijdens het spel van een kind. Een kind kan goed zelf spelen, maar heeft op zijn tijd nog ondersteuning nodig. Op het moment dat de ruimtes zo zijn ingedeeld dat dit uitnodigt tot zelfstandig spel, kan het kind geheel vrij gelaten worden. Op het moment dat de groep heel groot is en de ruimte onoverzichtelijk is ingericht, heeft een peuter nog veel begeleiding nodig (Singer & Haan, 2013-2015). Op het gebied van sociale structuur moet de leidster altijd in het zicht zijn. Dit is van belang voor een gevoel van veiligheid van een kind. De leidster hoeft niet altijd met het kind te spelen, maar in de omgeving zijn van het kind is van belang, zodat het kind zich veilig voelt en zich dan kan ontwikkelen (Singer & Haan, 2013-2015).

Pedagogisch medewerkers moeten in rustige aanwezigheid van de peuters zijn. Op dat moment voelen peuters zich veilig en kunnen zij meer opgaan in hun spel. Daarnaast is het van belang dat de leidster op ooghoogte zit. Het kind hoeft niet met de leidster te spelen, maar de leidster moet op hetzelfde niveau als het kind zitten tijdens spel. Hierdoor zal meer interactie zijn dan wanneer leidsters rondlopen. Dat geeft namelijk onrust voor het jonge kind. In de buurt van pedagogisch medewerkers spelen geeft een gevoel van emotionele veiligheid. Peuters hebben wel behoefte om wat verder van een pedagogisch medewerker te zijn, maar zoeken wel regelmatig even oogcontact (Bosmans, 2017). Het werken in kleine groepen is goed voor een kind. Hierbij ontwikkelen de taal en de cognitieve ontwikkeling zich. Het is belangrijk om in te gaan op wat het kind aangeeft en waar het kind initiatief inneemt. Op het moment dat de pedagogisch medewerker rustig afwacht kan er op een later moment op ingegaan worden. Zo wordt het spel verrijkt en niet gestoord (Bosmans, 2017).

Pedagogisch medewerkers hebben een grote invloed op het spel, het leren door de omgeving die ze maken en het spelmateriaal wat aangeboden wordt. Daarnaast bieden ze een verhaal, wat een verhaallijn in het spel biedt (Velsink, 2014)

Op het moment dat alle kinderen lief aan het kleuren zijn en geconcentreerd aan het werk zijn, is het goed om het kind te laten kleuren in het bijzijn van een leidster. Deze leidster hoeft alleen maar rustig aanwezig te zijn en soms kleine reacties te geven op de kinderen. Op het moment dat een leidster alle aandacht naar zich toe trekt door te vragen "wat is je lievelingskleur?" en "wat ben je aan het tekenen?" lijkt het met een goed doel, maar dit is het eigenlijk niet. De leidster wil de kleuren en het inzicht van de tekening oefenen, maar eigenlijk leidt de leidster de kinderen af van hun concentratie en haalt de kinderen uit de beleavingswereld (Velsink, 2014).

Uit onderzoek is gebleken dat leidsters alert aanwezig zijn tijdens het spel van het kind en het kind op deze manier positief kunnen stimuleren. Op het moment dat een leidster rustig, maar alert aanwezig is, is de betrokkenheid veel groter dan wanneer een leidster onrustig door het lokaal loopt. De leidster geeft een voorbeeld door rustig en geconcentreerd te werken en in te spelen op de behoefte van het kind. Op het moment dat een peuter de leidster even nodig heeft voor bijvoorbeeld de sociaal-emotionele ontwikkeling, zoekt het kind de leidster op zonder hierbij andere kinderen te storen. Daarnaast geeft fysiek contact een gevoel van veiligheid voor kinderen. Door even tegen de leidster aan te hangen, kan een kind zich opladen om later weer even zelfstandig te kunnen spelen. Het spel gaat dus tussen een balans van zelf spelen en ingaan op de behoefte van het kind (Singer & Haan, 2013-2015).

Pedagogisch medewerkers kunnen spel uitlokken door activiteiten aan te bieden. Gericht activiteiten aanbieden heeft positieve effecten op het latere schoolsucces. Een voorbeeld hiervan is het VVE-programma, wat voor- en vroegschoolse educatie inhoudt. Tijdens dit programma worden er spelenderwijs gerichte taal oefeningen aangeboden (Singer & Haan, 2013-2015).

Tijdens deze programma's wordt er gewerkt aan leerdoelen, wat dus wel ten koste gaat van het plezier in spelen. Het initiatief tijdens spel ligt op dit moment bij de professional en niet bij het kind. Er is weinig ruimte voor eigen inbreng vanuit het kind. Op het moment dat de professional op een

goede manier getraind is om deze manier van spel aan te bieden, is het uitgelokt en begeleid spel wel een rijke manier van leren (Singer & Haan, 2013-2015).

De taak van de pedagogisch medewerker in de kinderopvang/peuterspeelzaal is om vrijheid te scheppen voor de kinderen, waardoor ze uitdagingen krijgen, maar ook rust om te kunnen spelen en te ontdekken (Singer & Haan, 2013-2015). Het is goed om het kind te sturen en spel aan te bieden, maar belangrijk is dat hij in zijn spel ook zelf gaat ontdekken. Belangrijk hierbij is om te kijken naar het kind. Waarom neemt het kind een bepaald initiatief? Deze vraag moet worden beantwoord als pedagogisch medewerker. Blijf kijken naar het kind. Wat vraagt het kind en hoe kan hierop aangesloten worden (Singer & Haan, 2013-2015)?

Op het moment dat spel aangeboden wordt door volwassenen, zal het kind minder snel leren om zelf dingen te ontdekken dan wanneer het zelf spelend gaat ontdekken. Belangrijk is daarbij om de ruimte zo in te richten dat dit voor het kind uitdagend is (Singer & Haan, 2013-2015). Meespelen lijkt ook vaak gemakkelijk, maar het is heel moeilijk om niet te storen in de belevingswereld van het kind (Singer & Haan, 2013-2015).

Pedagogisch medewerkers binnen de kinderopvang hebben bepaalde richtlijnen waaraan ze zich moeten houden om kwaliteit te bieden. Dit heeft direct invloed op de pedagogische kwaliteit die geboden wordt aan de kinderen (Singer & Haan, 2013-2015).

De richtlijnen zijn:

- Sensitieve responsiviteit: De pedagogisch medewerkers luisteren naar alle kinderen en gaan met ze in gesprek. Er is individuele aandacht ;
- Respect voor autonomie: Pedagogisch medewerkers hanteren een flexibel dagprogramma wat aansluit bij de kinderen. Ze geven de kinderen de gelegenheid om zelf keuzes te maken en oplossingen te vinden. Op het moment dat er individueel contact is zullen de kinderen de leiding gegeven worden;
- Structuur en grenzen stellen: Er worden duidelijk grenzen geboden en leiding gegeven door de pedagogisch medewerkers. Dit zijn positieve gedragsaanwijzingen en ze zullen de kinderen rituelen aanleren door zelf het goede voorbeeld te geven. Ruimtes die uitdagend ingericht worden en een structuur in het dagritme kunnen gedragsproblemen bij kinderen voorkomen.
- Praten en uitleggen: De pedagogisch medewerkers maken de gevoelswereld en de buitenwereld begrijpelijk voor de kinderen door te praten, te luisteren en goed uit te leggen aan de kinderen;
- Begeleiden van interacties tussen kinderen: Er wordt gezorgd voor een veilige en vertrouwde omgeving door de pedagogisch medewerkers. Zij stimuleren een wij-gevoel door positieve aandacht te bieden en rituelen. Vriendschappen en plezier in samen spelen moet gestimuleerd worden;
- Ontwikkelingsstimulering: Als bovenstaande punten richtinggevend zijn voor het handelen van de pedagogisch medewerker zal de ontwikkeling gestimuleerd van het kind worden (Singer & Haan, 2013-2015).

Tavechhio heeft aan de hand van deze punten, die gebaseerd zijn op pedagogische kwaliteit, een observatiemethode ontwikkelt. Aan de hand van deze observatiemethode zal er geobserveerd worden in welke mate de pedagogisch medewerkers aan deze richtlijnen voldoen. Dit kan laag, middelmatig of hoog zijn (Jepma & Muller, 2014) . Op het moment dat er hoofdzakelijk laag wordt gescoord zal dit een negatieve invloed hebben op de ontwikkeling van het kind. Bij hoofdzakelijk middelmatig gescoord zal dit minimale invloed hebben op de ontwikkeling van het kind. Op het moment dat er hoog gescoord wordt, zullen de pedagogisch medewerkers de ontwikkeling van de kinderen op een positieve manier stimuleren (Jepma & Muller, 2014).

Hechting is een belangrijk onderdeel voor de ontwikkeling van het jonge kind. Uit onderzoek is gebleken dat kinderen met een veilige hechtingsrelatie betere ontwikkelingskansen hebben. Ze hebben meer ruimte voor nieuwe ervaringen vanuit de buitenwereld en durven meer op ontdekking te gaan. De hechtingsfiguren, zoals leeftijdsgenootjes, kunnen als veilige basis dienen (Singer & Haan, 2013-2015). In de kinderopvang/peuterspeelzaal is het dus ook van belang een goede hechting met de peuter te hebben. Doordat het kind een veilig gehechte relatie heeft, heeft hij meer ruimte voor emotionele ontwikkelingen die hij beter kan verwerken, wat positief werkt op zijn ontwikkeling (Singer & Haan, 2013-2015).

Een belangrijk punt om die hechting op een positieve manier te ontwikkelen, is door nabijheid te bieden. Een kind kan zich veilig voelen als een vertrouwd persoon in de buurt of de omgeving is. Op het moment dat deze de ruimte uitloopt, voelt hij zich niet meer veilig en kan hij zich terugtrekken in bijvoorbeeld zijn spel (Singer & Haan, 2013-2015).

Om te kunnen leren zijn drie pedagogisch principes van belang. Dit zijn het activiteitsprincipe, het opvoedingsprincipe en het vormbaarheidsprincipe (Berding & Pols, 2009).

Het activiteitsprincipe houdt in dat het kind zelf actief wil zijn en daardoor ontwikkelt het kind zich. Het kind moet zelfstandig groot worden en zich ontwikkelen door actief bezig te zijn. Zo kan het kind zich door te spelen zelf ontwikkelen en moet de opvoeder hierop aansluiten (Berding & Pols, 2009).

Het tweede aspect is het opvoedingsprincipe. Dit houdt in dat ieder kind opvoedbaar is en een opvoeder nodig heeft om op te kunnen groeien (Berding & Pols, 2009).

Naast het opvoedingsprincipe is ook het vormbaarheidsprincipe van belang. Dit houdt in dat ieder kan leren en de mogelijkheid heeft om zich te kunnen ontwikkelen. Het is dan vanuit de opvoeder wel van belang vanuit de opvoeder dat het kind meegenomen moet worden en uitgedaagd moet worden om ontwikkeling te kunnen realiseren (Berding & Pols, 2009).

Deze principes vallen onder de regulatieve principes. De intuïtie van de opvoeder is van belang om het opvoeden te leiden. Zonder deze principes hoeft er niet over opvoeding gesproken te worden. Aan elke handeling die een opvoeder uitvoert, liggen deze principes ten grondslag (Berding & Pols, 2009).

Belangrijk om mee te nemen tijdens spelbegeleiding is om te weten waar het kind is in zijn ontwikkeling ten opzichte van spel. Ik zal nu dieper ingaan op de deelvraag: Hoe is de spelontwikkeling bij peuters en is er een verschil in ontwikkelingsfasen dat invloed heeft op spel? Later zal ook antwoord gegeven worden op de deelvraag welke invloed spel heeft op de ontwikkeling van de peuter.

2.4 Spelontwikkeling

De ontwikkelingen in spel lopen per ontwikkelingsfase uiteen. Om duidelijk te krijgen hoe deze ontwikkeling bij een peuter verloopt, zal deze ontwikkeling verder toegelicht worden. Hier zal ook gekeken worden vanuit het ontwikkelingsperspectief.

Volgens de Zwitserse psycholoog Piaget zit het twee- tot vierjarige kind tijdens zijn peuter- en kleutertijd in het pre-operationele stadium. Dit houdt in dat de peuter zich ontwikkelt in het symbolisch denken. Er ontwikkelt zich een vermogen tot redeneren en het gebruik van begrippen neemt toe (Feldman, 2012).

De peuter is in deze fase hoofdzakelijk egocentrisch. Dit houdt in dat hij zich nog niet kan verplaatsen in de ander. De peuter gaat intuïtief denken en zal kennis over de wereld tot zich gaan nemen (Feldman, 2012). De peuter zal in deze periode de woordenschat uitbreiden. De lengte van zinnen zal toenemen en de peuter kan steeds beter woorden en frasen tot zinnen combineren. Het zal opvallen dat de peuter in deze leeftijd hoofdzakelijk tegen zichzelf zal praten. Dit wordt ook wel egocentrisch taalgebruik genoemd (Feldman, 2012).

De spelontwikkeling van de peuter

De sociale ontwikkeling en de persoonlijkheidsontwikkeling zijn in de peuter- en kleutertijd aan grote verandering onderhevig. De psychosociale ontwikkeling is de ontwikkeling van de manier waarop we kijken naar anderen en hun gedrag, maar ook naar onszelf en naar de maatschappij (Feldman, 2012).

Het twee- tot vierjarige kind zit in de peutertijd in een overkoepelende fase. Hij zal zich in eerste instantie bevinden in het stadium van autonomie-versus-schaamte-en-twijfel. Deze fase volstrekt zich in de leeftijd van 18 maanden tot drie jaar. Hierin zal het kind zelfstandig worden en een autonomie ontwikkelen als dit in de opvoeding wordt gestimuleerd. Anderzijds kunnen ze schaamte of twijfel ontwikkelen, waardoor ze aan zichzelf gaan twijfelen op het moment dat ze teveel beschermd worden. Op het moment dat het kind in deze fase belemmerd wordt tijdens het zelf ontdekken en op onderzoek uitgaan tijdens spel, zal hij onzeker worden en gaan twijfelen aan zijn handelingen, waardoor hij beperkt zal worden in zijn ontwikkeling (Feldman, 2012).

Vanaf zijn derde jaar tot aan zijn zesde jaar bevindt het kind zich in het stadium initiatief-versus-schuldgevoel. In deze fase krijgen kinderen, ook tijdens spel, veel te maken met conflicten. Ze willen onafhankelijk zijn van hun ouders en zelfstandige personen zijn, wat conflicten oproept. Ouders vinden in deze fase nog dat er veel begeleiding nodig is, maar het jonge kind vraagt juist om zelfstandigheid om zich op deze manier goed te kunnen ontwikkelen. Het kind wil zelf ontdekken en leren van zijn fouten (Feldman, 2012).

Kinderen leren tijdens de peutertijd van anderen. De sociale leertheorie zegt dat kinderen leren van observeren. Ze kijken naar het gedrag om zich heen: van andere kinderen, van volwassenen en van leeftijdsgenootjes. Daarnaast leren kinderen veel van boeken, televisie en videospelletjes. Kinderen leren van samen spelen, van zelf doen en van de reactie van het andere kind tijdens het samen spelen (Feldman, 2012).

Er is niet altijd sprake van leren via modellen. Soms gebeurt leren via een directere manier. Een voorbeeld hiervan is een ouder die zijn kind aanspreekt dat het zich moet gedragen als een grote jongen of als een lief meisje. Op dit moment zeg je tegen het kind dat het zich moet gedragen volgens bepaalde gedragsregels van de ouders en leert het kind niet door zelf te ontdekken. Uit onderzoek is gebleken dat het kind dit gedrag minder lang in stand kan houden dan het gedrag dat het kind zelf heeft ontdekt (Feldman, 2012).

Een ontwikkeling die de peuter doormaakt in het spel is het ontwikkelen van hun Theory of mind. Dit houdt in dat het kind leert begrijpen wat een ander denkt en leert hierop te anticiperen. Peuters kunnen zich in deze ontwikkeling steeds beter verplaatsen in andere kinderen (Feldman, 2012). Tijdens spel kunnen peuters een voorstelling maken van iets wat niet fysiek aanwezig is, zoals bijvoorbeeld een fantasiedier en dat dit nagespeeld kan worden. Peuters kunnen zich gaan verplaatsen in een situatie die zich voordoet die op dat moment niet echt gebeurd is, maar nagespeeld wordt (Feldman, 2012).

Rond de twee jaar spelen kinderen associatief spel. Ze kunnen hun gedrag wat beter coördineren en afstemmen. Ze improviseren, anticiperen op andere kinderen en vullen elkaar aan. Er komt meer samenspel, zonder dat dit van tevoren is gepland. Het wordt vaak gestart met imitatiespel, waarna een ander kind hierop reageert en er een improviserend spel ontstaat (Feldman, 2012).

Imitatiespel vindt plaats onder de drie jaar. Kinderen willen iets met elkaar en ze maken gebruik van non-verbaal contact. Ze zoeken contact door voor elkaar te gaan staan en te gaan lachen of door bijvoorbeeld kiekeboe te spelen. Het spel bestaat in deze fase nog hoofdzakelijk uit geritualiseerde, motorisch eenvoudige acties, nadoen, herhalen en initiatief nemen. Coöperatief spel ontstaat in de leeftijd van drie tot vijf jaar. Er komt een grote ontwikkeling op het gebied van samenspelen. Ze gaan samen een boerderij bouwen of spelen in een huishoek (Feldman, 2012).

Kinderen met de leeftijd van drie jaar hebben weinig conflicten over de inhoud van het spel. Dit komt pas op latere leeftijd als er daadwerkelijk bepaalde ideeën en plannen zijn over het verloop van het spel (Feldman, 2012).

Kinderen onder de vijf jaar kunnen gebruik maken van parallel spel. Ze spelen graag in de buurt van leeftijdsgenootjes. Ze zitten bij elkaar in een hoekje of ze zitten samen aan tafel met een puzzeltje. De kinderen doen hetzelfde, maar ieder kind heeft zijn eigen spel. Buiten wordt er naast elkaar gespeeld (Feldman, 2012). Dit geeft direct antwoord op de deelvraag: Welke vormen van spel zijn er?

Vanuit verschillende onderzoeken in het boek van 'Speels, liefdevol en vakkundig' is gebleken dat kinderen het meest leren door te communiceren en te handelen met de ouders, opvoeders en andere kinderen in de alledaagse situaties. In dit boek wordt ervan uitgegaan dat kinderen het meest kunnen leren vanuit een participerende, leer- en ontwikkelingstheoretische benadering. De auteurs gaan ervan uit dat kinderen van nature sociaal zijn en kunnen leren van anderen (Singer & Haan, 2013-2015). Een kind wordt geboren met een genetisch bepaalde aanleg voor communicatie. Deze moet wel bevestigd en verder ontwikkeld worden, maar hier heeft een kind de sociale omgeving voor nodig. Kinderen leren door te experimenteren en te imiteren (Singer & Haan, 2013-2015).

Functies van spel

Er zijn verschillende functies van spel. Een voorbeeld hiervan is het motorisch spel. Deze vorm van spel is vooral gericht op de motoriek. Er worden bijvoorbeeld alsof-spelletjes gedaan. Tijdens deze spelletjes worden regels gesteld, waarin sociale rollen verdeeld worden. Daarnaast is er ook een stukje zelfbeheersing, dat geoefend wordt tijdens de rollenspellen. Er wordt gerend, omdat er een boef achter het kind aanzit, wat weer goed is voor de energie en de grove motoriek (Singer & Haan, 2013-2015).

Peuters spelen ook veel alsof-spelletjes. In principe is dit een non-verbaal spel. Het zijn handelingen die uitgevoerd worden en die voornamelijk op zichzelf gericht zijn. Dit heeft als doel om toe te werken naar het sociale spel. Tijdens het alsof-spel kan de peuter ook samenspelen. Deze manier van spelen ontwikkelt zich rond de 1,5 jaar. Rond de 2,5 jaar zal het spel steeds meer vorm gaan krijgen en zal er ook een zogenoemd script aanwezig zijn. Hoofdzakelijk was het nog non-verbaal spel, maar rond deze leeftijd zal er steeds meer communicatie plaatsvinden, waardoor de peuters van elkaar gaan leren en hun woordenschat uitbreiden. Dit spel is hoofdzakelijk kort en zal het ene moment samen zijn en het andere moment weer niet. Hiernaast zullen er kleine conflicten plaats gaan vinden tussen de kinderen, maar willen de kinderen dit steeds meer zelf op gaan lossen (Singer & Haan, 2013-2015). Na deze fase zal het kind zich gaan bevinden in het sociaal spel, waar het steeds meer echt met een ander kind gaat spelen en gaat luisteren naar het andere kind (Singer & Haan, 2013-2015).

Aan de hand van manipulerend spel en bewegingsspel, wat veel voorkomt tijdens de peuterjaren, zijn de kinderen handelend en actief bezig. Ze leggen door middel van deze spelvorm contact met andere kinderen en hebben daar plezier in. Dit groeit uit tot rollenspellen. Aan de hand van rollenspellen spelen ze situaties na en zullen ze hun woordenschat uitbreiden. Tijdens constructiespel zal de peuter zich meer ontwikkelen in het experimenteren en zelf dingen kunnen bouwen (Muller & Lara, 2013).

Ook hier is een antwoord te vinden op de deelvraag: Welke invloed heeft spel op de ontwikkeling van het jonge kind?

Zo heeft iedere manier van spel een functie. Door middel van spel komt er emotie los. Er wordt een wereld gecreëerd naast de werkelijke wereld van het kind. Door spel komt er vrijheid om een betekenis te geven aan een subjectieve wereld en daarnaast creëert het een cultuur en gezamenlijkheid (Singer & Haan, 2013-2015). Door spel leren kinderen grenzen te zoeken en zich constant verder te ontwikkelen (Singer & Haan, 2013-2015).

Vanuit maatschappelijk perspectief is het dus belangrijk dat een kind leert spelen. Dit is van belang voor de ontwikkeling van het kind, zodat hij diverse emoties leert kennen, grenzen leert zoeken en een cultuur leert kennen. Dit geeft antwoord op de deelvraag: Welke vormen van spel zijn er?

Als laatste zal het maatschappelijk perspectief toegelicht worden, waar ook nog de ontwikkelingen van spel in de afgelopen eeuw toegelicht zullen worden. Hierin zal terug te vinden zijn wat de verwachtingen van de maatschappij zijn, waarom spel van belang is voor de ontwikkeling van een peuter en hoe dit in de loop van de jaren ontwikkeld is.

2.5 Maatschappelijk perspectief.

Het pedagogisch kader 0-4 jaar is bedoeld voor kinderopvang, om richtlijnen te hebben voor de kwaliteit binnen de organisatie. In het pedagogisch kader is terug te vinden dat kinderen leren door actief bezig te zijn. Daarnaast is het belangrijk dat ze betrokken zijn. Kinderen leren niet door te doen wat opgedragen wordt, maar juist door zelf te ontdekken en te doen. Er zijn verschillende vormen van spelend leren. De voorbeelden hiervan zijn fantasiespel, bewegingsspel, speel- en leerspelletjes en exploratief en constructiespel. Al deze manieren van spelen zijn toegespitst op een bepaalde leeftijd, waarin het kind op een bepaalde manier leert, door een bepaalde vorm van spel. Wat voor een kind, naast zelf ontdekken, ook een belangrijk gedeelte is om te leren, is door te kijken en te imiteren. Kinderen observeren en hierdoor slaan ze dingen op. Op een later moment gaan ze het zelf uitproberen en door te herhalen leren ze (Kleerekoper & Singer, 2009).

Het is voor ouders/verzorgers soms lastig dat kinderen op een bepaalde leeftijd komen waarin ze graag mee willen doen en mee willen helpen, maar ook dit is een vorm van spelend leren voor de kinderen. Door op deze manier het kind te laten helpen met handelingen die uitgevoerd worden, leert het kind weer nieuwe handelingen. Een ander belangrijk onderwerp van spelend leren is om als opvoeder veel woorden te gebruiken. Op dit moment leer je niet bewust nieuwe woordjes, maar het kind slaat zeker woorden op doordat alles benoemd wordt. Ieder kind leert op zijn/haar eigen manier, maar bovenstaande onderwerpen zijn voor alle kinderen goed voor hun ontwikkeling. Het kind moet kunnen spelen, maar tijdens spel kan het kind ook nieuwe dingen leren (Kleerekoper & Singer, 2009).

In het Verdrag inzake Rechten van het Kind komt ook een artikel terug waarin spel aangeduid wordt (IVRK, 1989). In artikel 31, dat gaat over vrije tijd, recreatie en cultuur, wordt beschreven dat het kind recht heeft op rust en vrije tijd. Daarnaast heeft het kind recht om deel te nemen aan spel, maar ook op recreatieve bezigheden die passen bij de ontwikkelingsleeftijd van het kind. Het kind heeft recht op een vrije deelneming aan het artistieke en het culturele leven (IVRK, 1989).

Het tweede dat aangeduid wordt in artikel 31 is dat die Staten die hieraan partij nemen het kind rechten bieden, het dienen te bevorderen en te stimuleren en dienen te zorgen voor passende en gelijke kansen op spel van het kind, het te bevorderen en te stimuleren en zorgen voor passende en gelijke kansen op spel. Hiermee worden de artistieke, culture en recreatieve bezigheden en ook de vrijetijdsbesteding bedoeld (IVRK, 1989).

Volgens het IVRK heeft het kind recht op spel dat past bij zijn ontwikkelingsleeftijd. Vanuit het IVRK moet dit een vrije deelneming zijn, maar is het wel belangrijk om spel te bevorderen en te stimuleren (IVRK, 1989).

De onderwijsinspectie vindt het van belang dat er een peuterprogramma aangeboden moet worden waarbij kinderen gedurende drie uur op de peutergroep begeleid spel aangeboden krijgen en aan de hand daarvan leren (Ministerie van onderwijs, cultuur en wetenschap, 2011).

Van Berkhout heeft onderzoek gedaan naar vrij spel. Er wordt tegenwoordig vooral veel aangeboden op cognitief niveau, maar uit haar onderzoek kwam duidelijk naar voren dat kinderen meer leren als zij zelf spelen en daarin de ruimte krijgen om zich te ontwikkelen. Op sociaal-emotioneel en op motorisch niveau er wordt er op dit moment beperkt activiteiten aangeboden aan de peuters (Berkhout, 2012). Dat is heel tegenstrijdig met wat er nu gebeurt op de peuterspeelzalen. De peuterspeelzalen moeten peuterprogramma's aanbieden vanuit de gemeentes en deze dienen voldoende ontwikkelingsgerichte activiteiten aan te bieden op alle ontwikkelingsgebieden. Hierbij vinden zij het belangrijk dat er veel begeleid spel aangeboden wordt (Berkhout, 2012).

De vraag die dit oproept is hoe is dit allemaal tot stand gekomen is en hoe werd hier vroeger mee omgegaan werd. Vroeger werd er gesproken over een kleine kinderschool. Hiermee werd de school voor kleuters en peuters bedoeld. Deze school werd ook wel de Matressenschool genoemd: de Franse benaming voor schooljuf is Matres (Bakker, Noordman, & Wingerden, 2010). Er waren twee verschillende scholen. De ene school was een gereformeerde school en de andere was de Matressenschool. De Matressenschool was vooral uit economisch belang ontstaat. Haar doel was hoofdzakelijk om inkomen te verwerven. Dit was niet het geval bij de gereformeerde school. Deze school deed haar werk vanuit liefde en roeping voor de kerk (Bakker, Noordman, & Wingerden, 2010). Hoofdzakelijk bestond het onderwijs uit het onthouden en opnoemen van het Onze Vader, de gebeden en de artikelen van het geloof. Dit geldt ook voor de kleine kinderschool. De kinderen waren ook bezig met het ABC, leerden de getallen van 1-10 en in sommige gevallen het begin van het spellen (Bakker, Noordman, & Wingerden, 2010).

Spel was er in die tijd niet veel bij. Hoofdzakelijk werd er veel geleerd en gewerkt. Onder invloed van de pedagoog John Locke groeide de waardering voor spel bij kinderen. Sinds 1968 kwam er het inzicht dat spel ook een pedagogisch middel kon zijn (Bakker, Noordman, & Wingerden, 2010). Veel pedagogische ideeën kwamen destijds van Locke. Ook kwam hij met het pedagogische inzicht dat natuurlijk kinderspel goed is voor de ontwikkeling van een kind. Via spel zou je nuttige dingen aan kunnen leren, maar ook goede houdingen en vaardigheden. Daarbij vond hij het wel belangrijk dat er niet teveel speelgoed aanwezig was, maar dat er één stuk speelgoed tegelijk aangeboden werd. Sinds die tijd kwamen er meerdere pedagogen op voor spel van kinderen. Er kwam steeds meer waardering voor het natuurlijk spelen (Bakker, Noordman, & Wingerden, 2010). In de achttiende eeuw kwam er een voorlopig hoogtepunt van de waardering van spel. Op dit moment kwam de Verlichting op: het kind was niet langer te vormen als een klompje. Vanaf dit moment werd gezien dat het kind een eigen natuur had en diende je daar als opvoeder rekening mee te houden. Als ouders zijnde moest je vanaf toen het kind en de natuur respecteren en alleen corrigeren op het moment dat het nodig is (Bakker, Noordman, & Wingerden, 2010).

Kinderen werkten vroeg veel. Dat moest veranderen, want zij moesten ruimte krijgen om zich te kunnen ontwikkelen, dus moesten ze vrijgesteld worden van het werk dat ze voor die periode uit moesten voeren. Op het moment dat ze vrijgesteld waren, konden ze onderwijs gaan volgen. Vanaf dat moment werd er steeds meer gekeken vanuit het kind. Jeugdland ontwikkelde zich in de achttiende eeuw, waarin er steeds meer gekeken werd naar manieren om het kind in de eigen wereld op te laten groeien (Berding & Pols, 2009). Een belangrijk deel van de kinderlevens bestond uit spelen, zowel binnenshuis als buitenshuis, met daarbinnen dan weer een grote variatie aan speel-, en spelmateriaal. Zo gingen kinderen steeds meer spelen met een poppenwagen of paard en wagen, ze gingen wandelen of duiken, speelden doktertje en begonnen met tekenen. Op dat moment begon men het wezenlijk belang van spel te zien: hoofdzakelijk het plezier van hun kinderen, maar ook zeker voor de ontwikkeling van het kind door middel van spel (Berding & Pols, 2009).

Zelf dingen ondernemen, bewegen en kennis vergaren door spelmaterialen en spel waren vanaf 1980 de opvoedingsmiddelen in het gezin. Niet iedereen ging hier direct in mee, maar grote delen van de burgers wel. Spel werd steeds belangrijker in de hoge milieus. Toch kwam er wel discussie over het nut van kinderspel. Zo waren er discussies over de hoeveelheid speelgoed. Locke vond speelgoed goed voor de ontwikkeling van het kind, maar op het moment dat er teveel speelgoed aanwezig was werd dit schadelijk voor de ontwikkeling van het kind. Een kind moest vroeger vooral aan één stuk speelgoed genoeg hebben en hier zelfstandig mee aan de gang gaan. Het kind moest zichzelf vermaken en zelf ontdekken (Berding & Pols, 2009).

Kinderen speelde vroeger hoofdzakelijk zelfstandig. Ouders waren druk met werk en met het huishouden. Kinderen moesten buiten gaan spelen en samen met leeftijdsgenootjes konden zij zich gaan ontwikkelen. Tijdens het spelen kwam er nooit of nauwelijks een ouder bij kijken of zich ermee bemoeien. Op het moment dat het eten klaar was, konden de kinderen naar binnen en volgde het eetmoment, waar weinig bij werd gesproken (Singer & Haan, 2013-2015). Waar vroeger vooral gericht werd op eigen spel, is het nu hoofdzakelijk gericht spel met anderen en de opvoeder mengt zich steeds meer in het spel van het jonge kind. Daarnaast hebben kinderen naarmate ze ouder worden steeds minder materiaal nodig dat lijkt op de 'echte'. Kinderen waren vroeger vooral op zichzelf aangewezen en tegenwoordig is er steeds meer aangeboden spel, samenspel en begeleid spel (Poel & Blokhuis, 2008).

De educatieve programma's die aangeboden gingen worden komen vanuit het achterstandbeleid. Dit beleid is ervoor gemaakt om het succes van kinderen op basisscholen te vergroten en is hoofdzakelijk van belang voor kinderen met achterstandsituaties. Het neveneffect dat hieruit voortvloeit is dat er hoofdzakelijk de nadruk wordt gelegd op de taalontwikkeling en de cognitieve ontwikkeling en er minder mogelijkheden zijn voor vrij spelen waarbij kinderen zelf kunnen ontdekken en creatief kunnen zijn (Singer & Haan, 2013-2015).

Als een kind een persoonlijkheidsontwikkeling door wil maken, is het nodig om te zoeken en zelf te ontdekken. Daarnaast is, in een ander opzicht, de ruimte belangrijk. Met deze ruimte wordt bedoeld: ruimte voor een eigen tempo in de ontwikkeling. Er zouden voorwaarden gezocht moeten worden voor een evenwicht tussen spelend leren en zelf ontdekkend leren en anderzijds gericht stimuleren van de ontwikkeling (Singer & Haan, 2013-2015).

Er zijn in de maatschappij veel discussies te vinden tussen mensen, waarin deels aangeduid wordt dat begeleid spel erg belangrijk is. Anderen vinden het weer van belang dat kinderen zelf leren spelen en zelf hun problemen op gaan lossen en zijn meer een voorstander van het vrij spel (Singer & Haan, 2013-2015).

Belangrijke bevindingen voor het praktijkonderzoek:

Er zijn verschillen tussen vrij spel en begeleid spel. Beide manieren zijn goed voor de ontwikkeling van de peuter en beide manieren zijn nodig om te kunnen ontwikkelen. Middels spel kan een peuter zelf ontdekken en zich ontwikkelen (Poel & Blokhuis, 2008).

Een peuter moet van binnenuit gemotiveerd zijn en zelf tot spel komen. Dit is dan vrij spel. De opvoeder kan hier bij aansluiten en het kind volledig volgen (Poel & Blokhuis, 2008).

Op het moment dat de opvoeder met het kind middels spel aan bepaalde doelen gaat werken en de opvoeder richtlijnen biedt voor spel, zal dit begeleid spel worden. Als er geen doel gekoppeld is aan het spel wordt dit meespelen genoemd (Poel & Blokhuis, 2008).

Door het spel van de peuter te bevestigen, zal het spel zich verder kunnen ontwikkelen en een positieve bijdrage leveren aan de ontwikkeling van het kind. Dit ontstaat doordat de peuter bevestiging krijgt op zijn manier van handelen en daardoor nog meer zal gaan ontdekken (Singer & Haan, 2013-2015).

Vrij spelen wordt gedaan vanwege een ervaring en niet om een doel te bereiken. Het mooie daaraan is dat een kind alsnog iets leert, maar geheel op een vrije manier (Singer & Haan, 2013-2015).

Kinderen hebben ruimte nodig om hun eigen cultuur te kunnen maken. Tijdens het spelen creëren ze een eigen wereld waarin ze de volwassenwereld naspelen. De regels die zij krijgen opgelegd, komen terug in hun spel, bijvoorbeeld moedertje of doktertje. De vraag is alleen waar is de grens? Op welk moment is er teveel bemoeienis van een volwassene (Berkhout, 2012)?

Plezier ligt ten grondslag aan spel en het kind moet spel ervaren als vrijheid: er moet een natuurlijke motivatie tot leren heersen. Spel is een belangrijke bron van opvoeden en van leren. Daarom is het zo van belang voor kwalitatief goede kindercentra (Berkhout, 2012).

Vanuit het maatschappelijk perspectief gezien hebben kinderen recht op spelen. Dit is opgenomen in het Verdrag inzake de Recht van het Kind (IVRK, 1989). Kinderen hebben behoefte aan plezier, vrijheid, concentratie en ook overgave aan het spel en moeten deze mogelijkheid tot spel aangeboden krijgen door hun omgeving (IVRK, 1989).

Belangrijk bij pedagogisch medewerkers is dat kinderen zich veilig gaan voelen. Pedagogisch medewerkers moeten voorwaarden scheppen, zodat kinderen vrijheid en uitdaging krijgen en daardoor ook de rust ervaren om te spelen. Op het moment dat een pedagogisch medewerker deze voorwaarden schept durft het kind de ruimte en het initiatief te nemen om te gaan spelen. Dit moet in beide gevallen: zowel bij begeleid spel als bij vrij spel (Singer & Haan, 2013-2015).

Het spel moet zelf bij kinderen tot stand komen, zodat ze initiatief leren nemen en hun creativiteit een rol laten spelen (Berding & Pols, 2009). Voor een kind is het belangrijk dat het de ruimte en tijd krijgt om te spelen zonder bemoeienis van volwassenen. Op deze manier kan een kind zich anders ontwikkelen dan op het moment dat er een volwassene zich in het spel mengt. Tussen kinderen is de interactie wederkerig, maar dit is met een volwassene niet het geval. Op het moment dat een professional mee wil spelen, moet het overwicht en overzicht gebruikt worden om te mengen in het spel. Dit is iets heel lastigs om te doen zonder dat het spel van het jonge kind verstoord wordt en vraagt dus de nodige training (Berding & Pols, 2009).

Op het moment dat er wordt gekozen voor meespelen is het belangrijk dat de kinderen de leiding nemen en de professional zich hier volledig bij aansluit. Er moet volledig geïmproviseerd worden en meegedaan worden in de belevingswereld van het kind. Op het moment dat de machtsongelijkheid overbrugd moet worden, is het van belang om het kind volledig te laten sturen en het initiatief te laten nemen. Dat houdt ook in dat er altijd geaccepteerd wordt wat de medespeler wil. Wordt er gekozen voor vrij spel, dan is het van belang dat de pedagogisch medewerker uitdaging biedt in de ruimte en de mogelijkheid biedt voor het kind om zelfstandig te kunnen spelen (Muller & Lara, 2013). Kinderen hebben een speelse opvoeder nodig die enerzijds grenzen stelt en duidelijkheid biedt en anderzijds ondersteunt om het spel en de verplichtingen te verbinden (Singer & Haan, 2013-2015).

3. Onderzoeksopzet

3.1 Inleiding

Tijdens dit onderzoek zal op diverse manieren het thema spel onderzocht worden. Dit kan leiden tot aanbevelingen die onderbouwd zijn vanuit de literatuur (Verhoeven, 2014).

In het literatuuronderzoek zijn al antwoorden te vinden op een aantal deelvragen die in de inleiding gesteld zijn. Naast het literatuuronderzoek zal er ook een onderzoek in de praktijk uitgevoerd worden. Dit zal bestaan uit een documentanalyse, interviews en een observatie. In de documentanalyse zal een samenvatting te vinden zijn van het beleid van Hoppas Kinderopvang, specifiek gericht op het onderwerp spel. Ook zal hierin worden toegelicht welke pedagogische theorieën leidend zijn voor de visie van Hoppas Kinderopvang. Daarnaast zal er een observatie plaatsvinden waarin gekeken wordt hoe er nu met spel omgegaan wordt en er zal een interview gehouden worden met de pedagogisch medewerkers, zodat duidelijk wordt hoe zij aankijken tegen het onderwerp spel.

Tijdens het praktijkonderzoek is het van groot belang om informatie vanuit het literatuuronderzoek mee te nemen tijdens het afnemen van de interviews en tijdens het uitvoeren van de observaties (Verhoeven, 2014). Tijdens de documentanalyse zal meer inzicht komen in wat er in het beleid staat over spel, de methode die wordt toegepast, of de methode aansluit bij het literatuuronderzoek en wat past bij een goede spelontwikkelingsstimulering. Zo staat er in het literatuuronderzoek dat het van belang is bepaalde methodieken toe te passen die aansluiten bij een goede spelontwikkeling. Het is belangrijk dat de methode toegespitst is op een manier van begeleiden van de pedagogisch medewerkers die spel uitdaagt en het niet teveel te stuurt. Dit zal ik onderzoeken aan de hand van een documentanalyse van het beleid.

Tijdens het interview is het van groot belang om erachter te komen hoe de pedagogisch medewerkers op dit moment handelen en wat zij weten van het onderwerp spel. Daarnaast is er in het literatuuronderzoek duidelijk geworden dat niet alleen vrij of alleen begeleid van belang is, maar dat er een samenwerking tussen deze twee vormen van spel moet zijn om een zo goed mogelijke ontwikkeling te waarborgen. Middels het interview kan ik erachter komen in hoeverre de pedagogisch medewerkers hiervan op de hoogte zijn en hoeveel zij afweten van spel. Aan de hand van de observaties zal ik kijken hoe er op dit moment door de pedagogisch medewerkers omgegaan wordt met spel, hoe er gehandeld wordt tijdens het vrije spelmoment en of dit handelen positief werkt op de spelontwikkeling. Uit het literatuuronderzoek is gebleken dat het handelen van de pedagogisch medewerkers van grote invloed is op de spelontwikkeling van de peuters. Door te observeren kan ik erachter komen hoe dit handelen op de peutergroepen is wat betreft het spelmoment.

De volgende deelvragen zullen beantwoord worden aan de hand van het praktijkonderzoek:

- Hoe handelen pedagogisch medewerkers tijdens het vrije spelmoment op de peutergroep binnen Hoppas Kinderopvang?
- Hoe zien vrij spel en begeleid spel er op dit moment uit op de werkvloer bij Hoppas Kinderopvang?
- Wat weten pedagogisch medewerkers binnen Hoppas Kinderopvang van de functie van spel?
- Hoe wordt er vanuit het beleid van Hoppas Kinderopvang gekeken naar spel?
- Zijn pedagogisch medewerkers zich bewust van de pedagogie die in de visie van Hoppas Kinderopvang staan?
- Welke vorm van spel wordt er hoofdzakelijk aangeboden binnen Hoppas Kinderopvang?

3.2 Onderzoeksdesign

Documentanalyse

Aan de hand van de documentanalyse zal er antwoord gegeven worden op de volgende deelvragen:

- Hoe wordt er vanuit het beleid van Hoppas Kinderopvang gekeken naar spel?

Aan de hand van de documentanalyse kunnen er documenten onderzocht worden. Het zal dan gaan om documenten die een communicatieve functie hebben (Reulink & Lindeman, 2005).

Interview

Tijdens het interview zal er antwoord komen op de volgende deelvragen:

- Hoe vullen pedagogisch medewerkers spel in binnen Hoppas Kinderopvang?
- Hoe ziet vrij spel en begeleid spel er op dit moment uit op de werkvloer bij Hoppas Kinderopvang?
- Wat weten pedagogisch medewerkers binnen Hoppas Kinderopvang van de functie van spel?
- Zijn pedagogisch medewerkers bewust van de pedagogen die in de visie van Hoppas Kinderopvang staan?

Observatie

Aan de hand van de observatie zal er antwoord gegeven worden op de deelvragen:

- Hoe handelen pedagogisch medewerkers tijdens het vrij spelmoment op de peutergroep binnen Hoppas Kinderopvang?
- Welke vorm van spel wordt er hoofdzakelijk aangeboden binnen Hoppas Kinderopvang?

3.3.1 Respondenten documentanalyse

In de documentanalyse zal er hoofdzakelijk aandacht zijn voor de visie die zich richt op het onderwerp spel. Daarnaast zal er verdieping zijn in de onderwerpen die over spel gaan en deze zal deze verwerkt worden in een korte samenvatting. Uit het literatuuronderzoek is gebleken dat de methode toegespitst moet zijn op de manier waarop spel aangeboden moet worden. De vraag is of de methode erop gericht is om het kind zelf te laten ontdekken of meer gericht is op het sturen en begeleiden van het kind om een bepaald doel te behalen. De documentanalyse zal ik afsluiten met een conclusie.

3.3.2 Dataverzameling documentanalyse

Het document dat hier onderzocht zal worden is het beleidsplan van Hoppas Kinderopvang. Dit is te vinden via de volgende link:

<http://www.hoppas.nl/files/1165/Pedagogisch%20beleid%202013%20versie%202.pdf>

De hoofdstukken die geraadpleegd zullen worden zijn:

- Hoofdstuk 1: Missie en visie
- Hoofdstuk 2: Pedagogische doelen
- Hoofdstuk 3: Middelen
- Hoofdstuk 4: Pedagogisch handelen
- Hoofdstuk 5: Dagindeling

Naast het analyseren van dit document zal ik me ook richten op de methode Uk & Puk. Er zal een analyse te vinden zijn waarin de methode wordt uitgelegd, zodat duidelijk wordt wat het doel is van deze methode.

3.3.3 Resultaten documentanalyse

Hoppas Kinderopvang ziet het kind als uitgangspunt voor het handelen van de pedagogisch medewerkers. Het kind geeft aan waar zijn behoeftes liggen en de pedagogisch medewerker anticipeert hierop. Hoppas Kinderopvang vindt het van groot belang dat het kind de wereld leert te ontdekken door zelf actief deel te nemen. Dit wordt gerealiseerd door levensechte materialen aan te bieden, zodat het kind deze kan toepassen tijdens zijn spel. Kinderen moeten met elkaar de wereld ontdekken en komen door individuele zelfontplooiing en zelfontdekking tot een positieve ontwikkeling (Hartog & Vuuren, 2013). Er wordt een gestructureerd ochtendprogramma aangeboden om zo de kinderen een veilig gevoel te bieden, waarin ze zich kunnen ontwikkelen. In de middag is meer ruimte voor eigen invulling door de kinderen, zijn er meer rustmomenten en is er hoofdzakelijk ruimte voor vrij spel. De pedagogisch medewerkers moeten de kinderen ruimte geven om zelf te kunnen ontdekken. Zij moeten de kinderen ondersteunen in onderlinge interacties, maar hen toch stimuleren om het zelf op te lossen. De ruimtes moeten zodanig ingericht zijn dat er genoeg mogelijkheden zijn voor de kinderen om zich te ontwikkelen. Daarnaast moeten er verschillende hoeken in de ruimte aanwezig zijn. Deze hoeken bieden kinderen uitdaging om zich op verschillende ontwikkelingsgebieden te ontwikkelen (Hartog & Vuuren, 2013)

Spel staat tussen de belangrijke begrippen in de visie van Hoppas Kinderopvang. Zij vinden dit een belangrijk onderdeel voor de kinderen om de wereld om hen heen te leren kennen. Dit vinden zij van belang op een natuurlijke wijze. Hoppas Kinderopvang wil de ontwikkelkansen van de kinderen spelenderwijs stimuleren en optimaal benutten. Ieder kind ontwikkelt zich op zijn eigen manier en op zijn eigen tempo en de pedagogisch medewerkers moeten hierop aansluiten. Door samen te werken

en door middel van expressie zal het kind de wereld om zich heen leren begrijpen en gestimuleerd worden tot zelfontdekking en zelfontplooiing. Belangrijk hierbij is dat het kind in contact staat met de buitenwereld, zodat er mogelijkheden aangeboden worden om te kunnen ontdekken (Hartog & Vuuren, 2013).

Hoppas Kinderopvang werkt in kleine horizontale groepen. Dit houdt in dat er peutergroepen zijn met de leeftijd van 2-4 jaar en een 'Ukkiegroep' waar ze de leeftijd hebben van 0-2 jaar. Er wordt gewerkt volgens de theorieën van de pedagogen Celestine Freinet en Thomas Gordon. Freinet staat voor leren aan de hand van expressie en door zelf te ontdekken en Gordon richt zich meer op de manier waarop er gecommuniceerd wordt. Een belangrijk onderdeel is dat het kind zich begrepen voelt en ook de pedagogisch medewerkers begrijpt in het taalgebruik (Hartog & Vuuren, 2013). Pedagogisch medewerkers behandelen het kind met respect en laten het kind voelen dat ieder kind telt. Ze zullen kinderen stimuleren zelf conflicten op te lossen. De persoonlijke behoeftes voor het kind zijn leidend voor het handelen van de pedagogisch medewerker. Daarbij zijn de volgende onderwerpen belangrijk in het handelen van de pedagogisch medewerker: structuren en grenzen stellen, praten en uitleggen, ontwikkeling stimuleren en interacties tussen de kinderen begeleiden (Hartog & Vuuren, 2013).

Uk & Puk is de methode die toegepast wordt binnen Hoppas Kinderopvang. Uk & Puk is een methode die erop gericht is om kinderen zich te laten ontwikkelen door te ontdekken en bezig te zijn. Dit moet gestimuleerd worden door pedagogisch medewerkers en de pop Puk zal bij de activiteiten betrokken zijn. Middels Puk zal gecommuniceerd worden en zullen de kinderen uitgedaagd worden tot spel. De pedagogisch medewerkers spelen samen met Puk een grote rol in het aanbieden van de activiteiten. De methode probeert zo dicht mogelijk bij de belevingswereld van het kind aan te sluiten. Aan de hand van deze methode leren kinderen zelf te ervaren, te spelen en te ontdekken (Hartog & Vuuren, 2013). Het belangrijkste uitgangspunt is dat kinderen leren door te spelen. Tijdens het spel zal er veel gecommuniceerd worden door de pedagogisch medewerkers (Hartog & Vuuren, 2013).

De uitgewerkte dossieranalyse is terug te vinden in bijlage 1.

3.3.4 Interpretatie en conclusie documentanalyse

Vanuit het beleid is gebleken dat er hoofdzakelijk gekeken moet worden naar het kind. Van groot belang is dat het kind het uitgangspunt moet zijn. Het kind zal de behoeftes aangeven en het is aan de pedagogisch medewerkers om hierop aan te sluiten en dit te volgen. De ruimtes moeten mogelijkheden bieden voor de kinderen om zich te kunnen ontwikkelen en bieden uitdagingen voor de verschillende ontwikkelingsgebieden van de kinderen. Belangrijk uit het dossieronderzoek is dat kinderen hoofdzakelijk zelf moeten ontdekken om zo komen tot een ontwikkeling te komen. Dit sluit ook aan bij de Uk & Puk-methode. Deze methode vindt het ook van groot belang voor de ontwikkeling van het kind dat er een zelfontdekking plaatsvindt. Over het handelen van de pedagogisch medewerkers komt duidelijk naar voren dat het belangrijk is om te communiceren met de kinderen en de kinderen ook te stimuleren in de onderlinge communicatie met andere kinderen. Daarnaast moeten de pedagogisch medewerkers uitdaging bieden door de ruimtes zo in te richten dat deze uitdagen tot spel.

Wat in de Uk & Puk-methode duidelijk naar voren komt, is dat het belangrijk wordt gevonden dat kinderen leren door te spelen. Dit is in het beleid niet duidelijk naar voren gekomen. In de middag is er ruimte voor vrij spel en eigen invulling, maar in de ochtend wordt er een strak programma aangeboden.

3.4.1 Respondenten Interview

Het interview zal gehouden worden met verschillende respondenten. De respondenten zijn werkzaam in de kinderopvang en hebben de opleiding pedagogisch medewerker afgerond. Tijdens het interview ontstaat er een vraaggesprek. Hierbij staat de beleving van de geïnterviewde altijd voorop, maar het is belangrijk om objectief te blijven (Verhoeven, 2014). Het doel van het interview is om informatie te verzamelen over het onderwerp spel. Het interview zal plaatsvinden in een tweegesprek. Dit houdt in dat het interview gehouden wordt met één persoon (Verhoeven, 2014). Hier is bewust voor gekozen tijdens het onderzoek, omdat op deze manier duidelijk de mening van de geïnterviewde naar buiten komt zonder dat een ander persoon zich hierin mengt en zijn/haar mening geeft. Het interview is bedoeld om duidelijk te krijgen wat het personeel vindt van spel op de werkvloer en welke informatie over het onderwerp spel de werknemer al kent (Verhoeven, 2014).

3.4.2 Dataverzameling interview

Vanuit het boek: 'Wat is onderzoek?' is informatie gekomen over de manier van observeren (Verhoeven, 2014). De interviews kunnen gestructureerd zijn, maar in sommige gevallen kan er bewust gekozen zijn voor een open interview (Verhoeven, 2014). Het interview dat tijdens dit onderzoek plaats zal vinden is een gestructureerd interview. Dit houdt in dat het interview mondeling afgenomen wordt en dat er een gestructureerde vragenlijst is met open en gesloten vragen. Dit betekent dat het meer een kwantitatieve methode is (Verhoeven, 2014). Deze methode is praktisch toepasbaar tijdens het onderzoek, omdat er op deze manier niet teveel van het onderwerp afgedwaald kan worden. Door het gestructureerd te houden, houdt de interviewer de controle over het onderwerp en kan er niet afgedwaald worden naar een ander onderwerp (Verhoeven, 2014). De reden dat er tijdens dit onderzoek gekozen is voor een interview is dat het belangrijk is voor het onderzoek om erachter te komen hoe de pedagogisch medewerkers denken over het onderwerp spel, wat zij al van het onderwerp spel weten en hoe ze op dit moment handelen. De respondenten die gekozen zijn om het interview af te nemen zijn drie verschillende pedagogisch medewerkers die hoofdzakelijk werken op de peutergroep met kinderen in de leeftijd van 2-4 jaar. Op deze manier ontstaat er een duidelijk beeld van de situatie op dit moment op de werkvloer en de ervaring van de pedagogisch medewerkers met dezelfde doelgroep (Verhoeven, 2014). Op het moment dat er gekozen wordt voor respondenten die met verschillende leeftijden werken, wordt het voor het onderzoek niet duidelijk wat er op dit moment speelt op de peutergroep (Verhoeven, 2014).

Interview 1

Dit interview zal afgenomen worden met een pedagogisch medewerker die de opleiding Kinderopvang niveau 4 gedaan heeft. Ze is werkzaam op de peutergroep 2 tot 4 jaar en werkt parttime.

Interview 2

Dit interview zal afgenomen worden met een hoofdleidster op de peutergroep met kinderen in de leeftijd van 2 tot 4 jaar. Zij heeft de opleiding PABO gedaan en werkt parttime.

Interview 3

Dit interview zal afgenomen worden met een pedagogisch medewerker die de opleiding Kinderopvang niveau 3 gedaan heeft. Ze is werkzaam op de peutergroep 2 tot 4 jaar en werkt parttime.

Tijdens de interviews zal er gebruik worden gemaakt van het half-gestandaardiseerde interview. Hierbij is het gespreksonderwerp al vastgesteld, net als de vragen. De geïnterviewden mogen in hun eigen woorden antwoord geven, maar hoe het interview zal verlopen, is al vastgelegd (Molen & Kluijtmans, 2011).

Het interview zal starten met een opening. Hierin zullen het doel, het onderwerp en de tijdsduur van het interview worden besproken. Dit interview zal gaan over spel. Tijdens het middengedeelte zal het interview vast worden gelegd (Molen & Kluijtmans, 2011). Als laatste zullen we afsluiten met de afronding, waarin benoemd wordt dat het interview afgelopen is, en zal het interview kort worden samengevat (Molen & Kluijtmans, 2011). Er is gekozen voor een duidelijke structuur tijdens het interview, om te zorgen dat er binnen de tijd antwoord komt op de vragen die belangrijk zijn voor het onderzoek.

De interviewer zal een tijdsduur van 20 minuten hanteren. Binnen de tijd van 20 minuten moet het onderwerp goed bespreekbaar zijn en is er de minste kans om af te dwalen van het onderwerp (Molen & Kluijtmans, 2011). In de interviews staat de volgende pedagogische kwestie centraal:

Welke kennis hebben de medewerkers over het onderwerp spel en wat hebben zij nodig om spel nog beter te kunnen ondersteunen?

Er zal aandacht besteed worden aan de ervaring van de geïnterviewden in de praktijk. Het gesprek zal letterlijk uitgewerkt worden in het transcript. Op deze manier is de kans op subjectiviteit het kleinst, omdat er letterlijk uitgewerkt wordt wat er wordt gezegd. Daarmee wordt de betrouwbaarheid vergroot (Molen & Kluijtmans, 2011).

Analyse

Tijdens de analyse worden de volgende stappen gebruikt:

Stap 1: De uitgewerkte interviews worden doorgelezen en worden onderverdeeld in kleine fragmenten die in één woord worden samengevat (Verhoeven, 2014).

Stap 2: Er wordt gekeken naar welke waarden bij welke termen horen en de betekenis wordt geïnterpreteerd (Verhoeven, 2014).

Stap 3: Er zal nu gecodeerd worden. We beginnen met open coderen, wat inhoudt dat er één woord gekozen wordt voor de omschrijving van een fragment, zodat er samengevat kan worden (Verhoeven, 2014).

Stap 4: De gekozen termen zullen gegroepeerd worden. Wat past er bij welke termen? Hier zal een eerste ordening plaatsvinden (Verhoeven, 2014).

Stap 5: Er wordt een hiërarchie aangebracht in de begrippen die gecodeerd zijn. Op dit moment wordt gekeken welk begrip de belangrijkste code heeft en welke daarna volgt (Verhoeven, 2014).

Stap 6: Er zal nu gekeken worden naar verbanden, combinaties en/of associaties. Er zullen hoofd- en subgroepen aangemaakt worden, zodat er gekeken kan worden hoe de codes geordend kunnen worden (Verhoeven, 2014).

Stap 7: Nu zal er selectief gecodeerd worden. Alles wordt samengebracht in een boomstructuur: het diagram. Er zal gewerkt worden van onder naar boven en dan van specifiek naar algemeen. Bovenaan zullen de belangrijkste begrippen teruggevonden worden (Verhoeven, 2014).

Stap 8: Dit is de laatste stap. Het gevonden model zal in verband worden gebracht met de probleemstelling (Verhoeven, 2014).

Voor deze analyse is gekozen om de betrouwbaarheid en de validiteit te vergroten. Door te analyseren, worden de belangrijkste onderwerpen uit het interview gehaald en kan er gekeken worden naar validiteit. Validiteit wil zeggen dat er daadwerkelijk gekeken wordt of er tijdens het interview naar voren is gekomen wat er ook onderzocht moest worden (Verhoeven, 2014).

Het interview zal bestaan uit de volgende vragen:

1. *Welke pedagogen zijn leidend voor de visie van Hoppas?*
2. *Waar staan deze pedagogen voor?*
3. *Hoe ga jij op dit moment om met de spelmomenten?*
4. *Wat is volgens jou de functie van spel?*
5. *Welke vorm van spel vind jij leidend in jouw functioneren. Vrij spel of begeleid spel?*
6. *Waarom kies jij voor deze vorm van spel?*

7. *Denk je dat jouw collega's op dezelfde manier met spel omgaan?*
8. *Wat staat er in het beleid over spel?*
9. *Hoe wordt er volgens jullie methode Uk & Puk omgegaan met spel?*
10. *Wat heb jij nodig om spel beter te kunnen ondersteunen?*

3.4.3 Resultaten interview

In bijlage 2 zijn de uitgewerkte interviews terug te vinden.

3.4.4 Interpretatie en conclusie interview

Aan de hand van de interviews is gebleken dat het personeel veel begeleid spel aanbiedt. De medewerkers vinden vrij spel ook van groot belang, maar missen uitdagend spelmateriaal of uitdagende hoeken waarin kinderen dit kunnen uitvoeren zegt pedagogisch medewerker 1. Pedagogisch medewerker 2 en 3 geven aan beide vormen van spel aan te bieden, zowel vrij spel als begeleid spel. Pedagogisch medewerker 3 vindt daarin wel het begeleid spel en meespelen leidend. De doelen van het personeel rondom Spel liggen nog veel uiteen. Enerzijds vindt het personeel het van belang dat kinderen zelf ontdekken en zich ontwikkelen. Anderzijds vinden de medewerkers het nodig dat kinderen ondersteund worden, zodat zij zich verder kunnen ontwikkelen. Pedagogisch medewerker 1 zegt dat ze kinderen volgt in hun spel: "Ik kijk altijd naar wat de kinderen doen. Ik kijk ook of kinderen vanuit zichzelf een spel spelen. Op het moment dat het doodbloedt probeer ik input te geven. Dit kan zijn door een voorwerp aan te dragen of een opmerking te maken". Pedagogisch medewerker 2 zegt: "We hebben vaste momenten om vrij te spelen en we hebben geplande tijden om begeleid te spelen". Pedagogisch medewerker 3 zegt over hoe zij met de spelmomenten omgaat het volgende: "Ik doe heel veel begeleid spel en speel heel veel met de kinderen mee. Ik probeer ook de kinderen die niet zo goed samenspelen erbij te betrekken en probeer het spel te begeleiden. Ik vind vrij spel wel heel belangrijk. Thuis zitten ze veel achter de tv en tablet. Zoals rollenspellen etc. vind ik ook heel belangrijk. Of echt een spelletje doen vind ik ook belangrijk". De pedagogen zijn bij het personeel niet allemaal even bekend. Zo noemt pedagogisch medewerker 1 alleen Celestine Freinet, pedagogisch medewerker 2 noemt alleen Thomas Gordon en pedagogisch medewerker 3 kan niet op de naam komen van de mannelijke pedagoog wiens theorie onder andere leidend is voor de visie van Hoppas Kinderopvang. Daarnaast blijkt uit de interviews dat alle drie de pedagogisch medewerkers niet kunnen benoemen hoe deze pedagogen hun visie vormen ten opzichte van spel. Zo benoemt pedagogisch medewerker 1 wel de vrije pers als onderwerp van Celestine Freinet en dat kinderen de leidende draad moeten hebben en weet pedagogisch medewerker 3 dat Thomas Gordon het belangrijk vindt om met levensechte materialen te werken, maar pedagogisch medewerker 2 zegt geen idee te hebben van de visie van deze pedagogen. Over de functie van spel zijn de meningen verdeeld. Wat de pedagogisch medewerkers gemeen hebben, is dat ze alle drie spel benutten om de ontwikkelingsgebieden te kunnen ontwikkelen. De ontwikkelingsgebieden die hierin benoemd worden zijn: het sociaal-emotionele aspect, de taalontwikkeling en de cognitieve ontwikkeling. Pedagogisch medewerker 2 benoemt daarnaast ook nog dat kinderen moeten leren delen en spelen. De pedagogisch medewerkers 2 en 3 zijn zich niet bewust van wat er in het beleid staat over hoe om te gaan met de spelmomenten. Pedagogisch medewerker 1 zegt hier het volgende over: "Zoveel mogelijk natuurlijke materialen en de werkelijke wereld naar binnen halen. En dat kinderen mogen bepalen wat ze willen en dat zij de toonaangever zijn". De methode Uk en Puk wordt volgens pedagogisch medewerker 2 en 3 toegepast door te werken in kleine groepjes. Pedagogisch medewerker 1 denkt hier anders over. Zij vindt dat dit niet goed aansluit of uitgevoerd wordt op de manier waarop dit past binnen het beleid van Hoppas Kinderopvang. De pedagogisch medewerkers geven aan dat zij materialen, uitdagende hoeken en een duidelijke visie ten opzichte van spel nodig hebben om spel beter te kunnen ondersteunen. Daarnaast benoemt pedagogisch medewerker 2 nog dat zij ruimtes nodig heeft om de groepen beter te kunnen verdelen in kleine groepjes, zodat zij spel beter kan ondersteunen.

3.5.1 Respondenten observatie

Er zal geobserveerd worden ten opzichte van bepaalde gedragingen in bepaalde situaties en een bepaalde tijdslimiet. De geobserveerde situatie zal plaatsvinden tijdens het vrij spelen in het ochtendprogramma en zal niet langer dan 10 minuten duren. Dit zal op 2 verschillende peutergroepen in één week plaatsvinden, zodat ik kan registreren hoe de pedagogisch medewerkers, die op dat moment werkzaam zijn, handelen ten opzichte van spel. De registratie zal aan de hand van het registratiesysteem van Tavechhio gedaan worden (Jepma & Muller, 2014). Aan de hand van deze registratie zal gekeken worden hoe de pedagogisch medewerkers handelen tijdens het vrije spelmoment en of dit stimulerend werkt op de spelontwikkeling.

3.5.2 Dataverzameling observatie

Observeren houdt in dat er doelgericht en bewust waargenomen wordt. Belangrijk is voor de onderzoeker om zich tijdens de observatie bewust te zijn van de beperkingen die de observator heeft als persoon en de invloed daarvan op de observatie. Het is belangrijk om tijdens de observatie het doel van het onderzoek voor ogen te houden. Op deze manier kan de observator niet afgeleid worden van het onderzoek en worden er niet de verkeerde onderwerpen geobserveerd (Bil, 2014). Observeren is belangrijk om in de praktijk te kijken hoe er wordt omgegaan met spel. Hoe handelen de pedagogisch medewerkers tijdens het vrij spelmoment (Bil, 2014)? Aan de hand van de observaties kan ik ontdekken hoe de pedagogisch medewerkers tijdens het vrije spelmoment reageren op de peuters.

Tijdens de observatie is het belangrijk om de onderzoeksvraag als uitgangspunt te houden. Ik ga observeren in de praktijk en kijk tijdens het vrije spelmoment welke vorm van spel er op dit moment het meeste aangeboden wordt. Dit zal ik doen aan de hand van een gestructureerde registratie (Bil, 2014).

Aan de hand van het pedagogisch perspectief in het literatuuronderzoek is gebleken dat het handelen van de pedagogisch medewerkers van grote invloed kan zijn op de spelontwikkeling van de peuter. De observatie zal volgens het observatiesysteem van Tavechhio uitgevoerd worden (Jepma & Muller, 2014). Aan de hand van dit observatiesysteem zal het handelen van de pedagogisch medewerkers in groepsverband geobserveerd worden en kan er een conclusie getrokken worden over de manier van handelen ten opzichte van het spel (Jepma & Muller, 2014).

Zoals in het literatuuronderzoek is aangegeven, is deze observatiemethode erop gericht om te kijken naar de pedagogische kwaliteit die de pedagogisch medewerkers bieden in de kinderopvang. Aan de hand van de richtlijnen voor een goede pedagogische kwaliteit van Riksen-Walraven is er een observatiemethode ontwikkeld door Tavechhio (Jepma & Muller, 2014).

De observatie moet per onderdeel geschaald worden op laag, middelmatig of hoog. De onderdelen die geobserveerd moet worden, staan per onderdeel toegelicht (Jepma & Muller, 2014).

Op het moment dat de observatie is uitgevoerd kan gekeken worden op welke gebieden er laag, middelmatig of hoog is gescoord. Aan de hand daarvan kan er een conclusie getrokken worden aan welke gebieden meer aandacht besteed moet worden. Bij de opmerkingen kan genoteerd worden welke vorm van spel op dat moment zichtbaar is (Jepma & Muller, 2014).

Door deze observatie tijdens het vrije spelmoment gedurende 10 minuten uit te voeren, kan er gekeken worden of er aan de punten voldaan wordt en of het spel op een goede manier gestimuleerd wordt. Daarnaast wordt ook duidelijk of de pedagogisch medewerkers op een positieve manier handelen tijdens het spelmoment en zo de ontwikkeling van het kind stimuleren (Jepma & Muller, 2014).

Deze manier van observeren zal toegepast worden, zodat andere gedragingen afgebakend kunnen worden. Er wordt hoofdzakelijk non-verbaal gedrag geobserveerd, omdat er gekeken wordt naar het spel van het kind en in hoeverre dit vrij of begeleid spel is. Er zal tevens verbaal gedrag geobserveerd

worden, omdat er gekeken wordt naar de handeling van de leidster en de communicatie die zij hierbij gebruikt (Bil, 2014).

Ik zal gebruik maken van een systematische observatie, omdat ik zal kijken naar de manier waarop de leidsters inspelen op de kinderen tijdens het vrije spelmoment (Bil, 2014). Systematische observatie is toepasbaar tijdens dit onderzoek, omdat er op dat moment duidelijk wordt hoelang en wanneer er geobserveerd moet worden en naar welke gedragingen en moet worden gekeken (Bil, 2014). Op deze manier kan ik een duidelijk beeld krijgen welke vormen van spel de overhand hebben in de praktijk en wat dit doet met de kinderen.

Tijdens de observatie is het belangrijk om zo objectief mogelijk te observeren. Ik zal gebruik maken van event-sampling, waarbij de activiteit spel centraal staat (Bil, 2014). Er is gekozen voor event-sampling, omdat ik het belangrijk vind dat de activiteit geobserveerd wordt.

3.5.3 Resultaten observatie

Beide observaties zijn gedaan op het moment dat kinderen de mogelijkheid hebben om zelf vrij te spelen, gedurende 10 minuten. Door de leidsters kan gekozen worden om mee te spelen, om spel te stimuleren of de kinderen geheel vrij te laten. Hier is geen richtlijn voor binnen het beleid.

Er is gekozen om twee observaties te laten plaatsvinden, zodat er vergeleken kan worden tussen de observaties.

Observatie 1: 14-02-2017

Aan de hand van de eerste observatie is gebleken dat op het gebied van respect voor de autonomie laag is gescoord. Op het gebied van sensitieve responsiviteit, praten en uitleggen en ontwikkelingsstimulering is middelmatig gescoord. Structuur en grenzen stellen en begeleiden van sociale interacties tussen kinderen heeft hoog gescoord.

Op het gebied van respect voor de autonomie is laag gescoord tijdens observatie 1. Tijdens de observatie was terug te zien dat de pedagogisch medewerkers de situatie bij de kinderen uit handen namen op de momenten dat er vrij gespeeld werd door de kinderen en iets de kinderen zelf niet lukte. Een voorbeeld hiervan was dat een kind op een gegeven moment aan de tafel aan het puzzelen was. Het kind gaf aan dat het niet lukte. Op dat moment pakte de pedagogisch medewerker het puzzelstukje en legde deze zelf in de puzzel. Een ander voorbeeld dat tijdens het spelmoment naar voren kwam, was toen een meisje een popje aan wilde kleden. Zij kwam naar de pedagogisch medewerker toe en de pedagogisch medewerker nam het popje uit handen en kleepte het popje aan voor het meisje. Het meisje liep weg en kwam later terug met het volgende popje. Ook dit popje werd aangekleed door de pedagogisch medewerker. Hier werd geen uitleg bijgegeven of samen met het kind naar een oplossing gezocht.

Op het gebied van ontwikkelingsstimulering werd weinig getoond door de pedagogisch medewerkers. Kinderen werden niet gestimuleerd tot zelf doen, zoals in het voorbeeld met het popje. Daarnaast stond er een kind in een hoekje dat niet tot spel kwam. De pedagogisch medewerkers hadden hier geen oog voor en het kind heeft gedurende de observatie niet gespeeld. Ook uit bovenstaand voorbeeld met de puzzel bleek dat het kind niet gestimuleerd werd tot zelf doen, maar dat de situatie overgenomen werd door de pedagogisch medewerkers. Op dit onderdeel is middelmatig gescoord, omdat er tijdens het kleuren gewezen werd op de pengreep en de kleuractiviteit aangeboden werd. Praten en uitleggen kwam ook uit op een middelmatige score. Deze score is gebaseerd op de observatie dat de pedagogisch medewerkers 'nee' zeggen op het moment dat een kind iets komt vragen. Een kind kwam vragen of ze buiten gingen spelen en het antwoord van de pedagogisch medewerker was 'nee'. Er kwam verder geen uitleg. Daarentegen was er wel ruimte voor een gesprek met de kinderen. Tijdens een gesprek met een kind kwam naar voren dat het kind niet wilde slapen. De pedagogisch medewerker ging hierop in door uit te leggen dat dit belangrijk is voor het kind om te kunnen groeien. Sensitieve responsiviteit scoorde ook middelmatig. De pedagogisch medewerkers waren tijdens de observatie veel met elkaar aan het praten. Op het moment dat er een kind aan het huilen was, werd hier niet op gereageerd. Ook op het moment dat

er een kind naar de pedagogisch medewerker kwam met een vraag werd dit genegeerd, omdat de pedagogisch medewerkers met elkaar in gesprek waren. Een ander moment, toen er een kind met een vraag kwam over de puzzel, kwam hier wel een reactie op door de puzzel te maken. De reactie op kinderen was wisselend, doordat de medewerkers het ene moment niet reageerden op de kinderen en het andere moment wel. Dat is de reden dat dit op dit onderdeel middelmatig gescoord werd.

Structuur en grenzen stellen en het begeleiden van sociale interacties heeft hoog gescoord. Dit komt doordat de pedagogisch medewerkers duidelijk aangaven wat wel en niet mocht. Tijdens het vrije spelmoment is duidelijk aangegeven dat de kinderen zelf iets mogen kiezen om mee te spelen. Na het spelen gingen ze fruit eten. Tijdens het spelen was er een kind dat een ander kind aan het duwen was. Op dat moment gaf een pedagogisch medewerker aan dat dit niet lief is en daarbij vertelde ze aan het kind wat hij wél mocht doen. De sociale interacties tussen de kinderen werden goed gestimuleerd. Op het moment dat er een kind kwam en zei dat een ander kind hem pijn deed, zei de pedagogisch medewerker dat het kind dit tegen dit andere kind moest zeggen. De pedagogisch medewerker ging hierbij zitten en gaf voorbeelden over hoe hij kon zeggen dat hij dit niet leuk vond. Een ander voorbeeld is dat er een kind kwam en zei dat hij nu met de auto wilde spelen. De pedagogisch medewerker ondersteunde het kind hierin door aan te geven hoe hij dit kan vragen aan het andere kind.

Opmerkingen die bij de observatie geschreven zijn:

- Pedagogisch medewerkers reageren niet consequent. Reageren niet op huilen, vragen van kinderen;
 - Pedagogisch medewerkers praten regelmatig met elkaar tijdens het spel met een kind;
 - Pedagogisch medewerkers voeren acties uit zonder dit aan te kondigen;
 - Pedagogisch medewerkers zeggen regelmatig nee;
 - Pedagogisch medewerkers sporen kinderen niet aan tot zelf doen;
 - Pedagogisch medewerkers bieden tijdens vrij spel geen nieuw materiaal aan;
 - Kinderen spelen zonder pedagogisch medewerkers.
-
- Pedagogisch medewerkers bieden een duidelijke structuur;
 - Pedagogisch medewerkers bieden grenzen door aan te geven wat wel en niet mag;
 - Pedagogisch medewerkers reageren op vragen kinderen;
 - Pedagogisch medewerkers praten met de kinderen
 - Pedagogisch medewerkers bieden activiteiten aan
 - Pedagogisch medewerkers werkt aan ontwikkelingsgebieden (pen greep);
 - Pedagogisch medewerkers stimuleren interacties met kinderen door kinderen zelf dingen aan elkaar te laten vragen.

Observatie 2: 17-02-2017

Bij de tweede observatie is gebleken dat er middelmatig wordt gescoord op respect voor de autonomie en structuur en grenzen stellen. Op de sensitieve responsiviteit, praten en uitleggen, ontwikkelingsstimulering en het begeleiden van sociale interacties wordt hoog gescoord.

Bij deze observatie is er niet laag gescoord. Op het gebied van respect voor de autonomie en structuur en grenzen stellen werd middelmatig gescoord. Dit kwam mede doordat de pedagogisch medewerkers veel taken overnamen van de kinderen gedurende de observatie. Een voorbeeld hiervan is dat een kind zich graag wilde verkleden. In eerste instantie stond het kind bij het rek met de verkleedkleden. Zij riep 'juif' en direct stond er een juif bij. De pedagogisch medewerker kwam direct naar het kind toe en vroeg wat er aan de hand was. Het kind wilde de jurk hebben. De pedagogisch medewerker gaf aan dat het kindje die zelf mag pakken en dit deed het kindje. Het kindje probeerde de jurk aan te doen, maar riep na één keer proberen dat het niet lukte. De pedagogisch medewerker nam het over en kleepte het kindje aan. In eerste instantie stimuleerde ze

wel de zelfstandigheid, maar later nam ze dit snel over. Dit was ook het geval toen er een kind een toren maakte die steeds omviel doordat hij niet stevig stond. De pedagogisch medewerker ging meespelen en gaf aan hoe hij steviger gemaakt moest worden. Het kind gaf aan dat het niet lukte en de pedagogisch medewerker nam dit direct over en maakte hem zelf stevig.

Tijdens de observatie bleek dat er weinig structuur en grenzen waren. Structuur werd wel geboden door aan te geven wat de pedagogisch medewerkers van de kinderen verwachtten, maar gedurende de observatie kwam er regelmatig de vraag van de kinderen wat ze straks gingen doen. De pedagogisch medewerkers gaven op dat moment aan dat ze dan even gaan kijken. Misschien buiten spelen of eerst nog even fruit eten. Er waren veel kinderen aan het rennen en gillen. Hier werd niet op gereageerd door de pedagogisch medewerkers. Op het moment dat er een kind een ander kind pijn deed, was hier duidelijk een grens richting de kinderen.

De sensitieve responsiviteit was hoog gedurende de observatie. Als er een kind aan het huilen was, werd hier direct op gereageerd. Daarnaast werden de emoties benoemd en er werd een warme knuffel gegeven. De pedagogisch medewerkers waren continu beschikbaar voor de kinderen en waren met de kinderen actief bezig in hun spel. Ook werd er veel gepraat en uitgelegd tijdens het spel. Een pedagogisch medewerker was in de huishoek aan het spelen en tijdens het spel was er veel communicatie. Een voorbeeld hiervan is dat het popje aangekleed werd en dat dit belangrijk was, anders vatte het popje koud. Op het moment dat er een kind aan het klimmen was op de tafel, werd dit kind aangesproken. Er werd gezegd dat dit niet kon, want straks zou hij vallen en dat doet heel erg veel pijn. De ontwikkeling werd positief gestimuleerd. Tijdens het rollenspel werden er regelmatig vragen gesteld aan het kind: welke kleur beker is dit, heeft het popje lange of korte haren, is de baby klein of groot? Dit werd tijdens het spel continu toegepast. Daarnaast werden de sociale interacties tussen de kinderen gestimuleerd. Ruzies tussen kinderen werd opgelost door hen zelf sorry te laten zeggen, speelgoed van anderen lenen wordt zelf door de kinderen gevraagd en ook tijdens het rollenspel werd de interactie tussen de kinderen gestimuleerd. Een voorbeeld hiervan is dat de kinderen aan tafel zaten in de poppenhoek met een paar poppen aan de tafel. De pedagogisch medewerker stimuleerde dan de kinderen om elkaar vragen te stellen. Door de vraag van een kind aan de pedagogisch medewerker werd bij het kind teruggelegd door te zeggen: ik eet veel kaas en kun je vragen aan Piet wat hij graag eet?

Opmerkingen die bij de observatie geschreven zijn:

- Pedagogisch medewerkers nemen taken van kinderen over op het moment dat iets niet lukt;
- Kinderen vragen regelmatig naar wat ze gaan doen, lijkt hierdoor dat er weinig structuur voor de kinderen is;
- 6 van de 10 kinderen rennen en gillen.
- Pedagogisch medewerkers zijn gedurende de observatie steeds met de kinderen bezig door mee te spelen of spel niet aan te bieden;
- Pedagogisch medewerkers reageren direct bij het horen huilen van een kind;
- Pedagogisch medewerkers praten constant tegen de kinderen gedurende de observatie;
- Pedagogisch medewerkers stellen veel open vragen aan de kinderen;
- Pedagogisch medewerkers stimuleren de kinderen zelf dingen te vragen aan andere kinderen;
- Pedagogisch medewerkers doen spel voor en legt spel uit;
- Pedagogisch medewerkers speelt mee met rollenspel in huishoek;
- Pedagogisch medewerkers ondersteunen ruzies tussen kinderen door de interacties te ondersteunen.

De observaties zijn terug te vinden in bijlage 3.

3.5.4 Interpretaties en conclusies observatie

Uit de observaties is gebleken dat er onderscheid is tussen het handelen van de verschillende pedagogisch medewerkers ten opzichte van het vrije spel moment. De pedagogisch medewerkers hebben verschillende manieren van werken. Aan de hand van de tweede observatie is gebleken dat er positief ingespeeld wordt op het vrije spelmoment aan de hand van het literatuuronderzoek. Bij de eerste observatie is gebleken dat de manier van werken van de pedagogisch medewerkers de kinderen niet uitdaagt tot een positieve spelontwikkeling, omdat zij niet beschikbaar zijn voor de kinderen. In het literatuuronderzoek is terug te vinden dat het belangrijk is dat kinderen zich veilig voelen. Op het moment dat ze zich veilig voelen kunnen ze zich ontwikkelen. Als uit de eerste observatie blijkt dat de pedagogisch medewerkers niet altijd beschikbaar zijn voor de kinderen, dan zal het kind zich niet op zijn gemak kunnen voelen, waardoor hij niet open staat voor ontwikkeling (Feldman, 2012).

Op het aspect begeleiden van sociale interacties is bij beide observaties hoog gescoord. Dit houdt in dat er tijdens beide observaties positief aandacht is besteed aan de interacties die plaats hebben gevonden tussen de kinderen. Over het algemeen zijn er wel verschillen tussen de uitslagen van de observaties. Uit observatie 1 zijn meer lagere scores vergeleken met observatie 2. Observatie 2 heeft één keer een lage score op het gebied van respect voor de autonomie. Structuur en grenzen stellen heeft bij observatie 1 hoog gescoord en bij observatie 2 middelmatig. Dit is het tegenovergestelde bij de sensitieve responsiviteit. Observatie 1 scoort hier middelmatig en observatie 2 scoort hier hoog. Uit observatie 1 komt naar voren dat de pedagogisch medewerkers heel goed zijn in structuur en grenzen stellen en in het begeleiden van sociale interacties. Uit observatie 2 is gebleken dat hun kracht bij het begeleiden van de sociale interacties ligt en verder middelmatig scoren.

3.6.1 Conclusies uit het praktijkonderzoek

Om conclusies te kunnen trekken uit het praktijkonderzoek, wordt er antwoord gegeven op de deelvragen die in de inleiding genoemd zijn.

De pedagogisch medewerkers handelen wisselend tijdens het vrije spelmoment op de peutergroep binnen Hoppas Kinderopvang. Uit de observatie is gebleken dat er verschillende resultaten uit komen, doordat er op verschillende groepen is geobserveerd. Aan de hand van interviews kwam naar voren dat de pedagogisch medewerkers zich niet bewust zijn van het beleid en de pedagogische theorieën die leidend zijn voor de visie van Hoppas Kinderopvang, waardoor er verschillend gehandeld wordt.

Op dit moment wordt er op de ene groep hoofdzakelijk begeleid spel aangeboden. Er wordt op deze groep veel meegespeeld met de kinderen en de kinderen worden gestuurd in hun spel, zo blijkt uit de observaties. Op de andere groep is er veel vrij spel, sturen de pedagogisch medewerkers de kinderen minimaal aan tot spel en als de kinderen spelen, worden ze geheel vrij gelaten. Uit de interviews kwamen ook verschillende antwoorden naar voren wat betreft de keuze voor vrij spel of begeleid spel. Aan de hand van de documentanalyse blijkt dat kinderen spelenderwijs leren via de methode Uk & Puk en dat dit gestimuleerd moet worden door de pedagogisch medewerkers. Dit sluit dus niet geheel aan bij de observaties die plaats hebben gevonden. De pedagogisch medewerkers zien wel de functie van spel. Door middel van spel worden er verschillende ontwikkelingsgebieden gestimuleerd en leren kinderen spelen en delen. Ook in het beleid is terug te vinden dat kinderen leren door zelf te doen en zelf te ontdekken, wat ook aansluit bij de methode Uk & Puk.

Uit de documentanalyse kwam een duidelijke visie van Hoppas Kinderopvang naar voren. Zij vinden het van groot belang dat kinderen zelf kunnen ontdekken en zich op die manier kunnen ontwikkelen. Daarnaast moeten de pedagogisch medewerkers deze mogelijkheden creëren door een veilige leefomgeving te bieden met uitdagende hoeken en ruimtes. Binnen Hoppas Kinderopvang is in het beleid geen duidelijke visie op spel terug te vinden. Er komt in het beleid wel duidelijk naar voren dat

kinderen leren door zelf te ontdekken en door te spelen met levensechte materialen, maar er is niet terug te vinden welke vorm van spel aangeboden wordt door de pedagogisch medewerkers. Uit één van de interviews blijkt ook dat de betreffende medewerkster een duidelijk visie vanuit het beleid mist wat betreft dit onderwerp.

De pedagogisch medewerkers zijn zich niet bewust van de theorieën van pedagogen binnen Hoppas Kinderopvang. Zij kennen de pedagogen wel, maar kunnen niet duidelijk diens visies benoemen.

Binnen Hoppas Kinderopvang wordt er begeleid spel en vrij spel aangeboden. Op de groepen is dit wisselend en hangt het sterk af van de pedagogisch medewerkers. Er is hier geen richtlijn voor terug te vinden in het beleid.

Kortom, uit het praktijkonderzoek blijkt dat er veel onduidelijkheden zijn voor het personeel. Uit de interviews komt naar voren dat de pedagogisch medewerkers zelf handelen ten opzichte van spel in wat zij goed en belangrijk vinden. Zij willen de kinderen wel uitdagen, maar missen materiaal om dit te kunnen bewerkstelligen. Aan de hand van de observaties is gebleken dat er op twee groepen geheel divers gewerkt wordt, wat niet aansluit bij het dossieronderzoek. Het beleid is niet bekend voor de pedagogisch medewerkers en de manier van werken ten opzichte van spel wordt dan ook niet uitgevoerd.

4. Conclusies en aanbevelingen

4.1 Conclusies

Om een onderzocht antwoord te kunnen geven op de hoofdvraag is er praktijkonderzoek en literatuuronderzoek gedaan. Aan de hand van die onderzoeken is een antwoord geformuleerd op de volgende hoofdvraag: *‘Op welke manier kan Hoppas Kinderopvang de visie op spel verwoorden, zodat deze tot uitvoering gebracht kan worden door de pedagogisch medewerkers passend bij de algemene pedagogische visie van Hoppas?’*

Tijdens het literatuuronderzoek is er aan de hand van de deelvragen meer verdieping gezocht over het onderwerp spel. In het praktijkonderzoek is in eerste instantie gestart met een documentanalyse van het beleid van Hoppas Kinderopvang. Hier is onderzocht wat er over spel in het pedagogisch beleid staat en hoe de pedagogisch medewerkers dit uit moeten dragen op de werkvloer. Naast de documentanalyse hebben er twee observaties plaatsgevonden. Hierin is gekeken hoe de pedagogisch medewerkers op dit moment met spel omgaan. Als laatste hebben er interviews plaatsgevonden met de pedagogisch medewerkers, wat inzichten heeft gegeven in wat de pedagogisch medewerkers op dit moment weten over het onderwerp spel, maar ook hoe zij daartegen aankijken en hoe zij dit terugzien in het beleid van Hoppas Kinderopvang. Dit alles geeft een antwoord op mijn deelvragen, dit zal hier verder toegelicht worden.

Conclusie literatuuronderzoek

Belangrijk om te weten voor dit onderzoek is: waarom is spel nou eigenlijk belangrijk? Spelen wordt gedaan, omdat er plezier in wordt ervaren. Het is een vrije handeling van het kind (Singer & Haan, 2013-2015). Middels spel leren kinderen de wereld begrijpen en daarnaast leren zij omgaan met de werkelijke wereld om hen heen. Kinderen uiten hun emoties in spel, op deze manier verwerken zij indrukken en gebeurtenissen (Muller & Lara, 2013).

Er zijn twee manieren van spel: vrij spel en begeleid spel. Aan de hand hiervan is in het literatuuronderzoek een antwoord geformuleerd op de deelvragen *‘Wat is vrij spel?’*, *‘Wat is begeleid spel?’* en *‘Wat zijn de verschillen tussen vrij spel en begeleid spel?’*. Er kan gesproken worden van vrij spel op het moment dat het kind zelfstandig speelt vanuit een intrinsieke motivatie en er geen sturing is van een volwassene. De volwassene kan wel meespelen, maar moet het kind geheel volgen in zijn spel (Singer & Haan, 2013-2015). Het kind zal een succeservaring ervaren op het moment dat een opvoeder het kind stimuleert en bevestigt in het vrije spel. Het zal hierdoor nog meer uitdagingen zoeken in zijn spel en zich hierdoor zelfstandig ontwikkelen. Er zal op dit moment nog steeds gesproken worden van vrij spel. Pas op het moment dat de opvoeder dit spel gaat sturen en gericht aan doelen zal gaan werken, zal het begeleid spel worden (Poel & Blokhuis, 2008).

Aan de hand van het pedagogisch perspectief in het literatuuronderzoek is er een antwoord geformuleerd op de deelvragen: *‘Hoe kan spel ondersteund en begeleid worden?’* en *‘Hoe wordt er naar spel gekeken vanuit het pedagogisch perspectief?’*

Een belangrijk uitgangspunt voor het handelen van pedagogisch medewerkers moet het spelende kind zijn (Bosmans, 2017). Een kind moet intrinsiek gemotiveerd zijn, wil het kind kunnen spelen en zich kunnen ontwikkelen (Muller & Lara, 2013). De opvoeder moet zichzelf niet centraal stellen tijdens spel: het kind moet centraal worden gesteld (Berkhout, 2012). Een belangrijk onderdeel voor een goede ontwikkeling van het kind tijdens spel is de materiële en sociale structuur. Dit houdt in dat de ruimtes zodanig ingericht moeten zijn dat kinderen uitgedaagd worden om te spelen. Daarnaast moet er altijd een opvoeder in het zicht zijn van het kind. Hierdoor zal het kind een gevoel van veiligheid ervaren wat een belangrijke basis is om te kunnen ontwikkelen (Singer & Haan, 2013-2015).

Aan de hand van de verschillende visies kan er een advies richting Hoppas Kinderopvang ontstaan voor hun visie ten opzichte van spel. Daarom is er in het literatuuronderzoek een antwoord ontstaan op de deelvraag: *‘Welke visies zijn er op spel?’*. Als de visies van Vygotsky en Erikson vertaald worden

naar spel, gaat het er volgens Vygotsky om dat er tijdens spel een competent persoon in de omgeving moet zijn om, tijdens bijvoorbeeld conflicten, een kleine ondersteuning te bieden waardoor het kind het weer verder zelf op kan lossen (Feldman, 2012). Erikson vindt, vanuit de psychosociale theorie, dat een kind leert door zijn omgeving en door fouten. Het doorloopt verschillende stadia en moet conflicten zelf oplossen, waardoor hij zelf competent wordt (Feldman, 2012).

Pedagogisch medewerkers moeten in hun handelen aansluiten op het spel van het kind. Hiervoor is het goed om te weten waar de kinderen zitten in hun spelontwikkeling, zodat hierop aangesloten kan worden. Dit heeft een antwoord geformuleerd op de deelvragen: *'Hoe is de spelontwikkeling bij peuters?', 'Is er een verschil in de diverse ontwikkelingsfasen?'* en *'Welke invloed heeft spel op de ontwikkeling van het jonge kind?'*. Een peuter is hoofdzakelijk egocentrisch en intuïtief in zijn handelen. Enerzijds zullen peuters veel op ontdekking uitgaan en anderzijds zullen zij zich kunnen schamen voor handelingen die zij uitvoeren en zoeken zij veel bevestiging (Feldman, 2012). Kinderen hebben verschillende vormen van spel. Zo hebben zij doen-alsof-spelletjes, constructiespellen of motorische spellen. Deze vormen van spel dragen bij aan de ontwikkeling van het kind. Er zijn verschillende functies rondom spel. Kinderen leren sociale rollen, ontwikkelen hun ontwikkelingsgebieden, ontwikkelen zelfbeheersing, leren regels en grenzen te stellen en zich daaraan te houden en nog veel meer. Kortom: spel heeft veel functies. Een belangrijke functie die regelmatig terugkomt in het literatuuronderzoek, is dat peuters middels spel de wereld leren begrijpen (Singer & Haan, 2013-2015). Dit geeft een antwoord op de deelvragen: *'Hoe wordt er naar spel gekeken vanuit het ontwikkelingsperspectief?'* en *'Welke vormen spel zijn er?'*.

Er is een antwoord geformuleerd op de deelvraag: *'Hoe wordt er naar spel gekeken vanuit maatschappelijk perspectief?'* Vanuit het maatschappelijk perspectief gezien hebben kinderen recht op spelen. Dit is opgenomen in het Verdrag inzake de Rechten van het Kind (IVRK, 1989). Kinderen hebben behoefte aan plezier, vrijheid, concentratie en overgave aan het spel en moeten deze mogelijkheid tot spel aangeboden krijgen doordat hun omgeving hen uitdaagt (IVRK, 1989).

Conclusie praktijkonderzoek

Tijdens het praktijkonderzoek hebben er een documentanalyse, een interview en een observatie plaatsgevonden.

Documentanalyse

Dit praktijkonderzoek geeft antwoord op de volgende deelvraag: *'Hoe wordt er vanuit het beleid van Hoppas Kinderopvang gekeken naar spel?'* Tijdens de documentanalyse is het beleid onderzocht. Er is gekeken naar wat er in het beleid van Hoppas Kinderopvang over het onderwerp spel terug te vinden is. Belangrijke informatie die daaruit naar voren kwam, is dat Hoppas Kinderopvang het van groot belang vindt dat er gekeken wordt vanuit het kind. Kinderen moeten zelf ontdekken om zo tot ontwikkeling te komen. De methode die gehanteerd wordt binnen deze organisatie is Uk & Puk. Deze methode is erop gericht om kinderen uit te dagen en te stimuleren in onderlinge communicatie. De pedagogisch medewerkers moeten de ruimte zo inrichten dat dit uitdaagt tot spel. Binnen het beleid komt naar voren dat kinderen moeten leren door te spelen (Hartog & Vuuren, 2013). In het beleid is tevens terug te vinden dat Hoppas Kinderopvang ieder kind als uniek ziet en ieder kind zich op zijn eigen manier mag ontwikkelen, maar hier komt niet duidelijk in terug dat het spel van het kind leidend moet zijn voor het handelen van de pedagogisch medewerker (Hartog & Vuuren, 2013).

Interview

Aan de hand van de volgende deelvragen heeft er een interview plaatsgevonden: *'Hoe vullen pedagogisch medewerkers spel in binnen Hoppas Kinderopvang?', 'Hoe handelen pedagogisch medewerkers tijdens het vrij spel moment op de peutergroep binnen Hoppas Kinderopvang?', 'Wat weten pedagogisch medewerkers binnen Hoppas Kinderopvang van de functie van spel?'* en *'Zijn pedagogisch medewerkers bewust van de pedagogen die in de visie van Hoppas Kinderopvang staan?'* Uit de interviews is gebleken dat de pedagogisch medewerkers verschillend handelen ten

opzichte van vrij spel en begeleid spel. De één biedt heel veel begeleid spel aan en de ander laat het kind meer vrij spelen. De pedagogisch medewerkers zijn zich bewust van het feit dat spel een belangrijk functie heeft. De visie van Hoppas Kinderopvang is niet geheel bekend voor de pedagogisch medewerkers, daarnaast blijkt uit de interviews dat zij materialen missen om de kinderen voldoende uit te kunnen dagen en zijn zij zich niet bewust van wat er in het beleid terug te vinden is over het onderwerp spel.

Observatie

Dit praktijkonderzoek heeft antwoord gegeven op de volgende deelvragen: *‘Hoe ziet vrij spel en begeleid spel er op dit moment uit op de werkvloer bij Hoppas Kinderopvang?’* en *‘Welke vorm van spel wordt er hoofdzakelijk aangeboden binnen Hoppas Kinderopvang?’* Uit de observaties is gebleken dat er door de pedagogisch medewerkers met betrekking tot spel niet gehandeld wordt vanuit een gemeenschappelijk kader. Op het begeleiden van sociale interacties is er hoog gescoord bij beide observaties, maar er is niet duidelijk één vorm van spelbegeleiding te vinden. De ene observatie geeft meer vrij spel aan en de andere observatie laat meer begeleid spel zien. Zo komt er uit een observatie tijdens het rollenspel in de huishoek naar voren dat de pedagogisch medewerkers de kinderen sturen in het spel. Daarentegen blijkt uit de andere observatie dat de pedagogisch medewerkers het spel ‘afbreken’ en niet stimuleren. Op het moment dat er een kind aankomt omdat een pop aangekleed moet worden, nemen zij dit over zonder het kind hierbij te betrekken. Uit de observaties is gebleken dat er enerzijds niet ingegaan wordt op het spel van het kind en dat er anderzijds veel sturing is in de spelbegeleiding.

Conclusie

Het praktijkonderzoek en het literatuuronderzoek hebben geholpen om een antwoord te vormen op de hoofdvraag: *‘Op welke manier kan Hoppas Kinderopvang de visie op spel verwoorden, zodat deze tot uitvoering gebracht kan worden door de pedagogisch medewerkers passend bij de algemene pedagogische visie van Hoppas?’*

Dat het kind intrinsiek gemotiveerd moet zijn om te kunnen spelen, is iets wat regelmatig terugkomt in het literatuuronderzoek (Poel & Blokhuis, 2008). Vrij spel is belangrijk in combinatie met begeleid spel. Op het moment dat het kind zelfstandig tot spel komt doordat het intrinsiek gemotiveerd is, heeft het geheel zelfstandig de keuze gemaakt voor het spel. Als de pedagogisch medewerker hier positief op reageert, dit ondersteunt en stimuleert zal het kind hierin groeien en een succeservaring krijgen, waardoor het meer uitdaging zal zoeken en zich dus zal ontwikkelen (Poel & Blokhuis, 2008). Uit de observaties is gebleken dat de pedagogisch medewerker het kind niet zelf laat kiezen in zijn keuze voor het spel, maar het kind hierin stuurt en dan zou er geen sprake zijn van intrinsieke motivatie.

Uit de interviews is gebleken dat de pedagogisch medewerkers spel willen ondersteunen, maar hierin de materialen, uitdagende hoeken en een duidelijke visie binnen de organisatie missen. In het beleid wordt aangegeven dat spel belangrijk is om te ontwikkelen en dat dit middels de methode Uk & Puk gestimuleerd wordt (Hartog & Vuuren, 2013). Daarnaast wordt er aangegeven dat er uitdagende ruimtes en hoeken geboden worden, omdat dit van belang is voor een goede ontwikkeling van het kind, wat ook aansluit bij het literatuuronderzoek. Dit blijkt uit de interviews niet het geval te zijn. Daar wordt aangegeven dat de pedagogisch medewerkers materialen en uitdagende hoeken missen. Tijdens de observaties is overigens gebleken dat er wel hoeken terug te vinden zijn. Mogelijk weten de pedagogisch medewerkers deze niet goed in spel te betrekken. Uit de interviews is gebleken dat de pedagogisch medewerkers handelen vanuit hun eigen impliciete vooronderstellingen, dus: zoals zij denken dat goed is. Dit handelen is niet gebaseerd op basis van het pedagogisch beleid.

Kinderen hebben recht op spel (IVRK, 1989). Dit sluit dan ook volledig aan bij de documentanalyse waaruit blijkt dat Hoppas Kinderopvang kinderen de wereld willen laten ontdekken middels spel. Dit is duidelijk terug te zien aan de hand van het praktijkonderzoek. Er wordt veel ruimte geboden om te kunnen spelen. Kinderen moeten zich veilig voelen en pas dan durft een kind te gaan spelen en te ontdekken. Pedagogisch medewerkers kunnen dit stimuleren door beschikbaar te zijn voor de kinderen (Singer & Haan, 2013-2015). Uit het praktijkonderzoek blijkt dat de pedagogisch medewerkers niet altijd beschikbaar zijn voor de kinderen op het moment dat de kinderen daar wel om vragen.

Dit alles zou in het beleid van Hoppas Kinderopvang naar voren moeten komen, zodat de pedagogisch medewerkers richtlijnen hebben voor het uitvoeren van de praktijk. Dit brengt ons bij de aanbevelingen voor Hoppas Kinderopvang.

4.2 Aanbevelingen

Aan de hand van de conclusies komen aanbevelingen naar voren voor Hoppas Kinderopvang. In het praktijkonderzoek, tijdens de interviews en de observaties, komt regelmatig naar voren dat de pedagogisch medewerkers geen richtlijn hebben hoe ze moeten handelen ten opzichte van spel. Daarnaast zijn de theorieën van de pedagogen, die leidend zijn voor die visie van Hoppas Kinderopvang, niet duidelijk voor het personeel. Uit het literatuuronderzoek komt naar voren dat het belangrijk is dat kinderen intrinsiek gemotiveerd zijn en dat vanuit die motivatie het spel tot stand moet komen. Vrij spel is de basis en de pedagogisch medewerkers kunnen daarop inspelen door niet zichzelf centraal te stellen, maar juist het kind. Dit zou dan ook terug moeten komen in de visie van Hoppas Kinderopvang.

De aanbevelingen voor de organisatie zijn als volgt:

Formuleer een duidelijke visie en operationaliseer die in het beleid, zodat pedagogisch medewerkers handvatten hebben om te handelen binnen bepaalde kaders en met bepaalde doelstellingen, zodat kinderen optimale ondersteuning krijgen in het spel. Uit het literatuuronderzoek blijkt dat kinderen zich goed ontwikkelen als zij in de gelegenheid worden gesteld om zelf te ontdekken. Dit punt zou duidelijk in de visie uitgewerkt moeten worden. Een belangrijk element, dat hierbij door pedagogisch medewerkers ingezet kan worden, is spel. Het spel kan de kinderen uitdagen om zich te ontwikkelen. Het kind zal zelf nieuwsgierig zijn naar het spel en de pedagogisch medewerker moet het kind in het spel volgen.

Kortom, het kind moet zelf vanuit een intrinsieke motivatie tot spel komen. De pedagogisch medewerkers zijn hierbij volgend en spelen in op de motivatie van het kind. Door bevestiging, ondersteuning en stimulering in zijn spel zal het kind succeservaringen krijgen. Het zal vervolgens ook weer meer uitdagingen zoeken en zich dus ontwikkelen. De pedagogisch medewerker kan tijdens het spel wel aan doelen werken, maar moet uitkijken zichzelf niet centraal te zetten. Door deze specifieke begeleiding kan er een combinatie ontstaan van vrij en begeleidend spel waardoor het kind optimaal gestimuleerd zal worden in zijn ontwikkeling.

De visie zou kunnen worden toegelicht aan het personeel. Tijdens vergaderingen zouden concrete voorbeelden besproken kunnen worden. Zodoende raken de medewerkers bekend met de visie en vooral ook met de uitwerking daarvan. De visie dient aan te sluiten bij de methode Uk & Puk en de organisatie moet de mogelijkheden bieden om het personeel deze visie te laten uitvoeren. Dit kan gerealiseerd worden door het beschikbaar stellen van goede materialen en uitdagende hoeken. De visie die er nu als basis al is, moet dragend zijn voor de visie op het spel.

Het is belangrijk dat pedagogisch medewerkers zich bewust zijn van de visie die Hoppas Kinderopvang uitdraagt, zodat de kinderen zich in hun ontwikkeling optimaal uitgedaagd en ondersteund voelen. Hiervoor zijn uitdagende hoeken bij nodig, evenals materiaal dat de kinderen uitdaagt. De organisatie zou hierin kunnen voorzien.

Tot slot is het van groot belang om te werken vanuit de Uk & Puk-methode. De Uk & Puk-methode is erop gericht dat de pedagogisch medewerkers de kinderen uitdagen middels het aanbieden en aansturen van spel. Daarnaast laat het literatuuronderzoek en de documentanalyse zien dat het kind intrinsiek gemotiveerd moet zijn, wil het zich kunnen ontwikkelen. De inzichten van deze spelmethode zouden nader onderzocht en uitgewerkt moeten worden om vervolgens te bezien of deze ook aansluiten bij het pedagogisch beleid van Hoppas Kinderopvang. Het is mijn overtuiging dat het pedagogisch klimaat hierdoor aanzienlijk zou verbeteren.

5. Discussie/evaluatie

Voor dit onderzoek heeft in eerste instantie een oriëntatie plaatsgevonden. Tijdens de oriëntatie is gekeken naar wat een interessant onderwerp is voor dit onderzoek. Na overleg met de leidinggevende en de pedagogisch medewerkers bleek dat er veel onduidelijkheid is over het onderwerp spel op de werkvloer. Aan de hand hiervan is er een plan opgezet en volgden het literatuuronderzoek en het praktijkonderzoek. Door middel van drie soorten praktijkonderzoek is duidelijk geworden hoe spel binnen de organisatie toegepast wordt en wat er over dit onderwerp bekend is in de literatuur. In combinatie met het literatuuronderzoek zijn er een conclusie en aanbeveling geformuleerd voor de organisatie.

Binnen het literatuuronderzoek is gebruik gemaakt van verschillende theoretische perspectieven, wat het onderzoek sterk maakt. Door te starten met de basis van het onderwerp spel kon later dieper ingegaan worden op dit onderwerp. Door verschillende perspectieven naast elkaar te zetten wordt het onderwerp vanuit verschillende kanten belicht. Dit maakt het literatuuronderzoek sterk, omdat er op deze manier verschillende gedachtes bij elkaar komen, wat tot één visie kan leiden voor Hoppas Kinderopvang. Wat het literatuuronderzoek zou kunnen versterken, is dat er literatuur onderzocht kon worden over visies die tegen ontwikkelen middels spel zijn. Aan de hand hiervan kunnen er conclusies getrokken worden die elkaar versterken of tegenspreken, waardoor er een visie gevormd kan worden voor de praktijk.

Tijdens de documentanalyse is het beleid dat Hoppas Kinderopvang draagt doorgenomen. Belangrijke onderdelen die over spel gingen zijn hierbij toegelicht. De documentanalyse maakt dit onderzoek sterker, omdat hieruit naar voren komt wat leidend moet zijn in het handelen van de pedagogisch medewerkers. Tijdens het analyseren van het beleid is opgevallen dat er in het beleid weinig terug te vinden is over het onderwerp spel. Dit sloot niet aan bij het literatuuronderzoek, waarin naar voren is gekomen hoe belangrijk spel is voor de ontwikkeling van het kind. Aan de hand van de documentanalyse werd duidelijk dat de methode Uk & Puk niet geheel aansluit op de praktijk in combinatie met het beleid. Zelf ontdekken en zelfontplooiing is iets wat terugkwam in het beleid en wat ook in het literatuuronderzoek terug te vinden was. Doordat dit overlap heeft, versterkt dit de analyse.

Een belangrijk onderdeel in de documentanalyse was dat kinderen moeten leren door te spelen. Dit was terug te zien in de praktijk, maar de vraag is of dit op een goede manier gestimuleerd werd. Uit onderzoek bleek dit niet het geval te zijn. Dat maakt dat dit onderzoek bruikbaar is voor de praktijk, omdat er op dit gebied nog veel te verbeteren is. Op het moment dat er meer verdieping zou komen op het gebied van welke methode aansluit bij het literatuuronderzoek over spel, zouden hieruit concretere aanbevelingen kunnen komen voor de praktijk.

Tijdens de interviews werd duidelijk dat er bij de pedagogisch medewerkers weinig kennis is over het onderwerp spel, maar ook over het beleid. De pedagogisch medewerkers handelen zoals zij dit gewend zijn, maar zijn zich niet bewust van wat goed is voor een kind en wat de richtlijnen zijn vanuit de pedagogische theorieën die leidend zijn voor het handelen van de pedagogisch medewerkers. Het interview werkte positief op de pedagogisch medewerkers, omdat dit hen tot nadenken aanzette. Aan de hand van de interviews gingen de pedagogisch medewerkers zich verdiepen in de visie en de pedagogische visies die leidend zijn hiervoor.

Aan de hand van de observatie is er een beeld gevormd over hoe er gehandeld wordt binnen de organisatie. Door de observatiemethode van Jepma en Muller (2014) toe te passen, was er een observatiemethode die concrete observatiepunten had. Er werd duidelijk dat er geen concrete richtlijnen zijn ten opzichte van spel, omdat er verschillend gehandeld werd.

Het onderzoek heeft sterke en zwakke punten. Eén van de sterke punten uit het onderzoek is dat het literatuuronderzoek goed is onderbouwd vanuit verschillende perspectieven, wat het bruikbaar maakt voor de praktijk. Er is gebruik gemaakt van meerdere bronnen waarin dezelfde informatie die belangrijk is ten opzichte van spel wordt gegeven, waardoor deze bronnen de basis kunnen vormen voor de visie binnen Hoppas Kinderopvang. Daarnaast sluit het onderzoek goed aan op de praktijk. Waar in eerste instantie nog onzekerheid over was, was dat de aanbevelingen niet vernieuwend zouden zijn voor de praktijk. Aan de hand van de praktijkonderzoeken blijkt dat er veel te halen is wat betreft dit onderwerp.

Een zwak punt is dat de observatie een momentopname is geweest. Om een representatief observatieonderzoek te doen, zou er op meerdere dagen en op verschillende momenten geobserveerd moeten worden, maar wel onder exact dezelfde omstandigheden. Nu is er geobserveerd op twee verschillende dagen, waarop zich verschillende omstandigheden kunnen voordoen. Het is lastig om met kinderen onder dezelfde omstandigheden te observeren. Toch geeft de observatie een beeld van hoe er op dit moment gehandeld wordt in de praktijk op deze groepen en door deze pedagogisch medewerkers.

Een ander onderdeel dat bruikbaar zou zijn geweest voor dit onderzoek is een gesprek met de directie. Op deze manier zou er verhelderd kunnen worden waarom spel op deze manier geïntegreerd is in de praktijk en hoe de directie het anders zouden willen zien. Tijdens de voorbereiding kwam naar voren dat het voor de praktijk zoeken is naar wat goed is voor het kind en dat de pedagogisch medewerkers richtlijnen zoeken voor hun uitvoering in de praktijk, maar op het moment dat hier verdieping zou zijn gezocht bij die directie zou duidelijk zijn geworden wat zij hierin zouden willen en wat hun beweegredenen zijn om het pedagogisch beleid zo neer te zetten. Het onderzoek zou versterkt worden op het moment dat er meer onderzoek gedaan zou worden op het gebied van de verschillende werkbare methoden. Op deze manier zouden er concrete aanbevelingen geformuleerd kunnen worden ten opzichte van de methode richting de directie.

De doelstelling van het onderzoek is bereikt. In de aanbevelingen staan concrete tips die de praktijk aan kan nemen om een duidelijke visie neer te zetten. Aan de hand van de onderzoeken kan Hoppas Kinderopvang begeleiding en ondersteuning geboden worden. Uit dit onderzoek is naar voren gekomen dat het goed zou zijn als er een vervolgonderzoek plaats zou vinden. Dit vervolgonderzoek zou verdieping moet geven in het pedagogisch beleid en de methode die werkzaam is binnen de organisatie, omdat uit het literatuuronderzoek blijkt dat deze niet geheel aansluit bij wat goed zou zijn voor de ontwikkeling van het jonge kind. Daarnaast spreken het pedagogisch beleid en de methode elkaar op sommige gebieden tegen.

6. Literatuurlijst

- Bakker, N., Noordman, J., & Wingerden, M. R.-v. (2010). De kleine kinderschool. In N. Bakker, J. Noordman, & M. R.-v. Wingerden, *Vijf eeuwen opvoeden in Nederland*. Assen: van Gorcum.
- Berding, J., & Pols, W. (2009). Schoolpedagogiek. In J. Berding, & W. Pols, *Schoolpedagogiek*. Houten: Noordhoff Uitgevers.
- Berkhout, L. (2012). Play and psycho-social health of boys and girls aged four to six. In L. Berkhout, *Play and psycho-social health of boys and girls aged four to six*, (U. o. Groningen, Vert.). Groningen: s.n.
- Bil, P. d. (2014). Observeren, registreren rapporteren en interpreteren. In P. d. Bil, *Observeren, registreren rapporteren en interpreteren*. Amsterdam: Boom/Nelissen.
- Bosmans, S. (2017, januari 26). *Kinderopvang totaal*. Opgeroepen op januari 28, 29, van Spelenderwijs leren: <https://www.kinderopvangtotaal.nl/Management/Blogs/2017/1/Blog-Sanne-Bosmans---Spelenderwijs-leren/>
- Broersma, R. (2013, 09 2). *Elise, de beweging en de freinetpedagogie*. Opgeroepen op 10 14, 2016, van Vereniging voor Freinetpedagogie: <http://www.freinet.nl/cms/upload/docs/celestine-freinet.pdf>
- Feldman, R. S. (2012). Ontwikkelingspsychologie . In R. S. Feldman, *Ontwikkelingspsychologie* (pp. 230-319). Groningen: Pearson Education Benelux.
- Gordon, T. (2015). Luisteren naar kinderen. In T. Gordon, *Luisteren naar kinderen*. Utrecht: Kosmos uitgevers.
- Hartog, E. d., & Vuuren, I. v. (2013, Augustus). *Hoppas personeel*. Opgeroepen op September 2016, van Hoppas kinderopvang: <http://www.hoppas.nl/over-hoppas/downloads/personeel.html?snrqoBiJVpoLi2u1ZyNMaxlwsAYR2Mixwclbiebw3FCVTPLIS80K67npPTPhwsWNewqQ#FormDownloadsLogin>
- IVRK. (1989, november 20). *Verdrag inzake de Rechten van het Kind*. Opgeroepen op oktober 24, 2016, van Verdrag inzake de Rechten van het Kind: <http://www.ivrk.nl/ivrk.pdf>
- Jepma, I., & Muller, P. (2014, Juni). *Kinderopvang totaal*. Opgeroepen op Januari 2017, van Pedagogische kwaliteit moet blijken: https://www.kinderopvangtotaal.nl/PageFiles/6199/001_1416324425984.pdf
- Kleerekoper, L., & Singer, E. (2009). Pedagogisch kader kindercentra 0-4 jaar. In E. Singer, & L. Kleerekoper, *Pedagogisch kader kindercentra 0-4 jaar*. Maarssen: Elsevier gezondheidszorg.
- Malschaert, H., & Traas, M. (2011). Pedagogiek als wetenschap. In H. Malschaert, & M. Traas, *Basisboek opvoeding theorie en praktijk* (pp. 76-107). Amersfoort: ThiemeMeulenhoff bv.
- Ministerie van onderwijs, cultuur en wetenschap. (2011). *Kinderopvang*. Opgeroepen op Oktober 3, 2016, van Inspectie van het onderwijs: <https://www.onderwijsinspectie.nl/onderwijssectoren/kinderopvang/inhoud/gemeentelijke-toezicht-kinderopvang>
- Molen, H. v., & Kluijtmans, F. (2011). Gespreksvoering. In H. v. Molen, & F. Kluijtmans, *Gespreksvoering*. Groningen: Noordhoff Uitgevers B.V.
- Muller, P., & Lara, H. C. (2013, December 1). *Sardes*. Opgeroepen op Januari 29, 2017, van Peuters laten spelen is een vak: http://www.sardes.nl/uploads/publicaties_bestanden/2Peuters_laten_spelen_is_een_vak.pdf
- Poel, L. v., & Blokhuis, A. (2008). Wat je speelt ben je zelf. In L. v. Poel, & A. Blokhuis, *Wat je speelt ben je zelf*. Houten: Bohn Stafleu van Loghum.
- Reulink, N., & Lindeman, L. (2005, november 23). *Participerende observatie*. Opgeroepen op december 10, 2016, van Kwalitatief onderzoek : [http://www.cs.ru.nl/~tomh/onderwijs/om2%20\(2005\)/om2_files/syllabus/kwalitatief.pdf](http://www.cs.ru.nl/~tomh/onderwijs/om2%20(2005)/om2_files/syllabus/kwalitatief.pdf)
- Singer, E., & Haan, D. d. (2013-2015). Speels, liefdevol en vakkundig. In E. Singer, & D. d. Haan, *Speels, liefdevol en vakkundig*. Amsterdam: SWP.
- Velsink, M. (2014, april 28). *Kinderopvang totaal*. Opgeroepen op januari 28, 2017, van Gun kinderen vrij spel: <https://www.kinderopvangtotaal.nl/kinderdagverblijven/actueel/2014/4/gun-kinderen-vrij-spel-1510945w/>
- Verhoeven, N. (2014). Stappen in kwalitatieve analyse. In N. Verhoeven, *Wat is onderzoek* (pp. 317-319). Den Haag: Boom Lemma uitgevers.
- Verhoeven, N. (2014). Wat is onderzoek? In N. Verhoeven, *Wat is onderzoek?* Den Haag: Boom Lemma uitgevers.
- Weber, A., & Doelen, A. (2014). Organiseren & Managen. In A. Weber, & A. Doelen, *Organiseren & Managen*. Groningen/Houten: Noordhoff Uitgevers.

7. Bijlagen

Bijlage 1 Uitwerking dossieranalyse

Hoppas Kinderopvang vindt het belangrijk dat kinderen op een natuurlijke wijze de wereld om hen heen leren kennen. Belangrijke begrippen zijn daarbij respect, veiligheid, autonomie, ontwikkeling en spel (Hartog & Vuuren, 2013).

Hoofdstuk 1: Missie en visie:

De organisatie vindt het van groot belang om de mening van ouders mee te nemen in het handelen van de pedagogisch medewerkers. Zij vormen ten slotte de regie over de opvoeding (Hartog & Vuuren, 2013).

Hoppas Kinderopvang ziet het kind als een uniek sociaal wezen. Het is belangrijk is om een positieve bijdrage te leveren aan de ontwikkelingskansen voor alle kinderen en deze zo goed mogelijk spelenderwijs te optimaliseren (Hartog & Vuuren, 2013).

Ieder kind is uniek en ontwikkelt zich op zijn eigen manier. Ieder kind wil leren en is van zichzelf enthousiast. Belangrijk is het als opvoeder om het kind zelf te laten ontdekken en deze mogelijkheden te bieden en hierin het kind uit te dagen. Op deze manier zal het kind gestimuleerd worden tot zelfontdekking en zelfontplooiing (Hartog & Vuuren, 2013).

Een kind bereikt meer door samen te werken en door middel van expressie zal het kind leren om zich vrij te uiten. Het kind heeft recht op de grotenmenswereld en om deze zelf te ontdekken (Hartog & Vuuren, 2013).

Een belangrijk onderdeel is dat een kind in contact staat met de wereld om zich heen. Door middel van expressie kan laten zien worden hoe de wereld waarin het kind opgroeit in elkaar steekt (Hartog & Vuuren, 2013).

Hoppas Kinderopvang werkt in kleine horizontale groepen. Hierdoor komt iedereen tot zijn recht. Interactie tussen de kinderen zal gestimuleerd worden. De medewerkers willen communiceren op een manier waarop kinderen zich begrepen voelen, maar ook op een manier waarop het kind daadwerkelijk begrijpt wat er gezegd wordt (Hartog & Vuuren, 2013)

De visie van Hoppas Kinderopvang is gebaseerd op de theorieën van Celestine Freinet en Thomas Gordon. Deze visie is de manier waarop er gehandeld moet worden op de groepen en geeft een basisrichting voor de inrichting van de omgeving waarin het kind zich zal bevinden (Hartog & Vuuren, 2013).

Celestine Freinet staat voor leren door zelf te ontdekken en aan de hand van expressie. Thomas Gordon hecht veel waarde aan de manier waarop gecommuniceerd wordt. Communiceer op een manier dat een kind zich begrepen voelt en ook daadwerkelijk begrijpt wat er gezegd wordt (Hartog & Vuuren, 2013).

Hoofdstuk 2: Pedagogische doelen

Het kind moet opgroeien in de buitenwereld en moet deel uitmaken van de wereld zich heen, om zo deze wereld te kunnen leren begrijpen. Hoppas Kinderopvang streeft de theorie van Riksen-Walraven na en heeft aan de hand van die theorie zes pedagogische doelen geformuleerd:

1. Een gevoel van veiligheid bieden
2. Deel uitmaken van de wereld om hen heen en hierdoor kennis nemen van de wereld
3. Mogelijkheden aanbieden voor de ontwikkeling van de persoonlijke competenties
4. Mogelijkheden aanbieden voor de ontwikkeling van de sociale competenties
5. Overdragen van waarden en normen en leren omgaan met diversiteit
6. De verschillende ontwikkelingsgebieden ontwikkelen en daartoe de mogelijkheden en uitdagingen bieden (Hartog & Vuuren, 2013)

Hieronder zullen de pedagogische doelen toegelicht worden.

Een gevoel van veiligheid bieden

Op het moment dat een kind zich veilig voelt, zal het kind zich kunnen ontwikkelen. Binnen Hoppas Kinderopvang zal deze veiligheid gewaarborgd worden door continuïteit en regelmaat te bieden. Het kind zal gestimuleerd worden om zelf dingen te gaan ontdekken en dit zal bevestigd worden door de leidster, als dit daadwerkelijk plaatsvindt. Op deze manier zal het kind vertrouwen in zichzelf ontwikkelen en eerder op ontdekking uitgaan (Hartog & Vuuren, 2013).

Deel uitmaken van de wereld om hen heen en hierdoor kennis nemen van de wereld

Hoppas Kinderopvang wil kinderen de mogelijkheid bieden om op te groeien in een samenleving die daadwerkelijk heerst. Dat betekent hen niet deel uit te laten maken van een kinderwereld, maar laten meemaken hoe de samenleving momenteel is. Het spel en het speelgoed dat Hoppas Kinderopvang aanbiedt moet perspectief geven voor een actieve deelname in de maatschappij (Hartog & Vuuren, 2013). Daarnaast ontwikkelen ze ook respect voor de natuur door echte voorwerpen en materialen aan te bieden als speelmateriaal. Waarden en normen worden op een natuurlijke manier aangeleerd doordat de kinderen zelf ook actief deelnemen aan de dagelijkse routine, zoals opruimen etc. Door zelf actief mee te helpen, zullen zij zich gewaardeerd en gerespecteerd voelen. Zij maken deel uit van de wereld en zijn net zo belangrijk als ieder ander (Hartog & Vuuren, 2013).

Mogelijkheden aanbieden voor de ontwikkeling van de persoonlijke competenties

Met de persoonlijke competenties worden de persoonlijkheidskenmerken bedoeld. Voorbeelden hiervan zijn veerkracht, creativiteit, zelfvertrouwen en zelfstandigheid (Hartog & Vuuren, 2013). Het kind zal in de praktijk gestimuleerd worden om zelf verantwoordelijkheid te dragen en wordt gestimuleerd om zelf tot ontdekking te komen. Er zal gekeken worden naar wat het kind nodig heeft om zich te kunnen ontwikkelen en hierop zal de begeleiding aansluiten (Hartog & Vuuren, 2013).

Mogelijkheden aanbieden voor de ontwikkeling van de sociale competenties

Onder de sociale competenties worden de sociale kennis en de sociale vaardigheden van het kind verstaan. Voorbeelden hiervan zijn communicatie, samenwerken, conflicten voorkomen en oplossen (Hartog & Vuuren, 2013). Ieder kind heeft van nature de motivatie om zich te willen ontwikkelen en om dingen te ontdekken. Door samen te spelen, zelf te handelen, te experimenteren en te ontdekken en daar met anderen over te communiceren, leren kinderen. De opvoeder moet het kind hierin ondersteunen waar het kind dat nodig heeft. Aan de hand van expressie kan het kind zich vrij leren uiten en leert het zichzelf, maar ook anderen beter kennen (Hartog & Vuuren, 2013).

Overdragen van waarden en normen en leren omgaan met diversiteit

Ieder kind is gelijkwaardig, maar niet gelijk. Ze zijn allemaal uniek. Kinderen moeten bij Hoppas Kinderopvang de kans krijgen om kinderen van verschillende culturen te leren kennen (Hartog & Vuuren, 2013). Aan de hand van het ontdekken van verschillende culturen kunnen deze eigen gemaakt worden. De leidster dient als voorbeeldfunctie en moet openstaan voor de diverse culturen. De manier van communiceren laat kinderen zien welke waarden en normen uitgedragen worden (Hartog & Vuuren, 2013).

De verschillende ontwikkelingsgebieden ontwikkelen en daartoe de mogelijkheden en uitdagingen bieden

Gedurende de kinderjaren ontwikkelt een kind zich veel op de verschillende ontwikkelingsgebieden en ook weer op een eigen manier en een eigen tempo. De inrichting van de ruimte binnen en buiten, het speelmateriaal, de manier waarop er met elkaar omgegaan wordt, de activiteiten en de omgang met elkaar zijn allemaal van groot belang voor deze ontwikkeling (Hartog & Vuuren, 2013).

Hoofdstuk 3: middelen

Om alle doelen uit te kunnen voeren, zet Hoppas Kinderopvang vijf middelen in. De pedagogisch medewerker, de fysieke omgeving, de groep, het vier-ogen principe en innovatie (Hartog & Vuuren, 2013).

De pedagogisch medewerker moet het kind de ruimte bieden om zelf te kunnen ontdekken. Het kind moet vrijheid krijgen om deel te nemen aan activiteiten of hier niet aan te deel te nemen (Hartog & Vuuren, 2013).

Wat betreft de fysieke omgeving is er op de locaties een huiselijke sfeer terug te vinden. In de ruimtes zijn functionele werkhoecken terug te vinden. In deze hoeken zijn verschillende soorten van spel of van werk terug te vinden. Alle ruimtes zullen de zelfstandigheid van het kind bevorderen. Er wordt gewerkt aan de hand van verschillende thema's die gebaseerd zijn op de methode Uk & Puk. Belangrijk is dat de pedagogisch medewerkers het kind stimuleren om zich te ontplooien door middel van spel (Hartog & Vuuren, 2013). Er zal gespeeld worden met levensechte materialen. Hierdoor zal de werkelijkheid nagespeeld kunnen worden en zal ook de fantasie van het kind zijn werk kunnen doen. Het ontwikkelmateriaal wat aangeboden wordt, is passend bij de ontwikkelleeftijd van de kinderen (Hartog & Vuuren, 2013).

Op de groep mogen 8 kinderen onder één pedagogisch medewerker vallen. Hoppas Kinderopvang ziet de meerwaarde in van kinderen in een groep. Kinderen kunnen van elkaar leren. Zij streven er wel naar om activiteiten in kleine groepjes uit te voeren, om zo goed mogelijk doelen te kunnen bereiken (Hartog & Vuuren, 2013).

Het vier-ogenprincipe houdt in dat er altijd iemand op de groep binnen kan lopen of dat er aan de hand van camera's toezicht gehouden kan worden op de verschillende groepen. Hoppas Kinderopvang streeft ernaar om twee pedagogisch medewerkers op de groep aanwezig te hebben. Op het moment dat dit niet het geval is, vanwege rustige periodes, zal er aan de hand van het vier-ogen principe toch de mogelijkheid zijn om controle uit te oefenen hoe het op de werkvloer gaat (Hartog & Vuuren, 2013).

Hoppas Kinderopvang staat open voor innovatie en vernieuwingen. De organisatie is zich bewust van de ontwikkelingen en staat open voor aanpassingen. Per ontwikkeling vanuit de maatschappij zal gekeken worden of dit ook een positieve invloed zal hebben op de organisatie en als dit het geval is zal dit toegepast worden (Hartog & Vuuren, 2013).

Hoofdstuk 4: pedagogisch handelen

Binnen Hoppas Kinderopvang zal gehandeld worden vanuit een democratische opvoedstijl. Belangrijk vindt de organisatie de vrije meningsuiting, gelijkheid en persoonlijke vrijheid. De leidster handelt het kind met veel respect en ook de mening van het kind telt (Hartog & Vuuren, 2013)

Kinderen worden gestimuleerd om zoveel mogelijk zelf conflicten op te lossen, elkaar te helpen en daarbij, waar nodig, te troosten. De leidsters moeten inspelen op de persoonlijke behoeftes van het kind. Dit zal de leidster doen door te structureren, te praten en daarbij uit te leggen, de ontwikkeling van het kind te stimuleren en interacties te begeleiden die tussen kinderen plaatsvinden (Hartog & Vuuren, 2013).

Ouders zijn sturend voor de basis van de opvoeding van het kind. Zij vormen de basis voor het handelen van de pedagogisch medewerkers. In contact met ouders wordt besproken hoe de kinderen het beste begeleid/ondersteund kunnen worden (Hartog & Vuuren, 2013).

Hoofdstuk 5: dagindeling

Kinderen kunnen vanaf 7:30 gebracht worden. Gedurende de dag zullen er verschillende activiteiten aangeboden worden. Er zal worden gekeken naar wat het kind nodig heeft, maar er zal eenzelfde tijdsindeling plaatsvinden iedere dag. Deze ziet er als volgt uit:

7:30 Kinderen kunnen gebracht worden
9:00 De dag wordt gestart met een kring
9:30 Kleine activiteit 1
10:00 Fruit eten

10:15 Wc-moment/verschoonmoment
10:30 Kleine activiteit 2
11:00 Buitenspelen
11:30 Opruimen en handen wassen/wc-moment
11:45 Lunch
12:30 Mogelijkheid om naar bed te gaan of een rustmoment voor de kinderen die niet meer hoeven te slapen. Dit wordt gedaan door een filmpje aan te zetten of een boekje te lezen (Hartog & Vuuren, 2013).

In de middag is er meer de mogelijkheid voor vrij spel. In de ochtend wordt een actief peuterprogramma aangeboden (Hartog & Vuuren, 2013) Vanaf 15:00 komen de meeste kinderen weer uit bed. In de tussentijd zal er met de kinderen die niet slapen een spelletje gedaan worden. Om 15:30 zal er groente gegeten worden en is er weer de mogelijkheid voor versnotten en een wc-moment. Vanaf 16:00 kan er weer buiten gespeeld worden en vanaf 17:00 zal afgesloten worden met een kleine activiteit. Om 18:15 sluiten de groepen (Hartog & Vuuren, 2013)

Samenvatting op het gebied van spel:

Hoppas Kinderopvang ziet het kind als uitgangspunt voor het handelen van de pedagogisch medewerkers. Het geeft aan waar de behoeftes van het kind liggen en de medewerker sluit hierop aan. Hoppas Kinderopvang vindt het van groot belang dat het kind de wereld leert ontdekken door zelf actief deel te nemen. Dit wordt bewerkstelligd door levensechte materialen aan te bieden, zodat het kind deze kan toepassen in zijn spel. Fantasie mag hierbij gebruikt worden.

Kinderen moeten met elkaar ontdekken en komen via individuele zelfontplooiing en zelfontdekking tot een positieve ontwikkeling. Er wordt een gestructureerd ochtendprogramma aangeboden om zo de kinderen een veilig gevoel te bieden, waarin ze zich kunnen ontwikkelen. In de middag is meer ruimte voor eigen invulling van de kinderen en zijn er meer rustmomenten.

De pedagogisch medewerkers moeten de kinderen ruimte geven om zelf te kunnen ontdekken. Zij moeten de kinderen ondersteunen in onderlinge interacties, maar hen toch stimuleren om het zelf op te lossen. De ruimtes moeten zodanig ingericht zijn dat er genoeg mogelijkheden zijn om te ontwikkelen en in de ruimtes zijn hoeken aanwezig. Deze hoeken bieden kinderen uitdaging om zich op verschillende ontwikkelingsgebieden te ontwikkelen.

Methode Hoppas Kinderopvang: Uk & Puk

Binnen Hoppas Kinderopvang wordt gewerkt met de Uk & Puk-methode. Alle pedagogisch medewerkers werken aan de hand van deze methode. Binnen deze methode staat een pop centraal, genaamd 'Puk' (Hartog & Vuuren, 2013).

Deze pop is een speelkameraadje voor de kinderen. Daarnaast hoort Puk bij het uitvoeren van de activiteiten. Het activiteitenprogramma dat deze methode biedt is ontwikkeld voor kinderdagverblijven. Het doel van deze methode is om de kinderen van 0-4 jaar te stimuleren in hun ontwikkeling. Dit wordt aangeboden door samen te ontdekken en samen te spelen (Hartog & Vuuren, 2013).

De thema's die Uk & Puk aanbieden bestaan uit verschillende activiteiten. Deze activiteiten zijn erop gericht om zo dicht mogelijk bij de belevingswereld van het kind te staan. Hierbij heeft Puk een belangrijke rol. In een rollenspel wordt er door middel van Puk een verhaal nagespeeld dat de kinderen herkennen. Voorbeelden hiervan zijn dat hij niest en verkouden is of nieuwe schoenen heeft gekocht. Door via Puk te communiceren stellen kinderen zich meer open en is er sneller betrokkenheid bij de activiteiten. Kinderen moeten zich veilig voelen en Puk is dan een vriendje bij wie dit gevoel kan worden bevestigd. Naast Puk staat natuurlijk ook Uk centraal en dit is dan het kind zelf. Samen met de kleuterprogramma's voor het onderwijs Ik & Ko en Schatkist vormt Uk & Puk een doorgaande lijn (Hartog & Vuuren, 2013).

De methode is erop gericht dat de kinderen leren door te ervaren, te spelen en te ontdekken. Uk & Puk biedt een speelruimte waarin kinderen vaardigheden kunnen oefenen. Deze vaardigheden zijn op het gebied van omgaan met gevoelens en elkaar, spraak en taal, ervaren en bewegen en ruimtelijk begrip (Hartog & Vuuren, 2013).

Het belangrijkste uitgangspunt van deze methode is dat kinderen leren door te spelen. De activiteiten vanuit Uk & Puk bieden nieuwe ervaringen door middel van speelse activiteiten die begeleid worden door de pedagogisch medewerkers (Hartog & Vuuren, 2013).

Samen communiceren is een belangrijk onderdeel in Uk & Puk. Tijdens het spelen zal er door de pedagogisch medewerkers veel gecommuniceerd worden. De activiteiten stimuleren het kind om zich te ontwikkelen. Door te bewegen, te onderzoeken en actief bezig te zijn, zal het kind de wereld om zich heen leren kennen (Hartog & Vuuren, 2013).

Kortom, Uk & Puk is een methode die erop gericht om is kinderen zich te laten ontwikkelen door te ontdekken en bezig te zijn. Dit moet gestimuleerd worden door pedagogisch medewerkers en de pop Puk zal bij de activiteiten betrokken zijn. Middels Puk zal er gecommuniceerd worden en zullen de kinderen uitgedaagd worden tot spel (Hartog & Vuuren, 2013).

De pedagogisch medewerkers spelen samen met Puk een grote rol in het aanbieden van de activiteiten (Hartog & Vuuren, 2013).

Bijlage 2 Uitgewerkte interviews

Interview pedagogisch medewerker 1

Pm: pedagogisch medewerker

A: interviewer

Wie is aan het woord?	Gesproken tekst	Non-verbale gedragingen
A1	Welkom. Fijn dat je even tijd voor mij vrij hebt kunnen maken. Ik wil graag wat vragen stellen over het onderwerp spel vanwege mijn onderzoek voor het afronden van mijn studie. Welke pedagogen zijn leidend voor de visie van Hoppas?	
Pm1	Graag gedaan! Uhm.. Moet ik even denken hoor. Ik geloof Celine Celestine, haha, dat uhm ... Freinet. Het moet Freinet zijn. Celine Freinet.	Zucht
A2	Waar staan deze pedagogen voor?	
Pm2	Ja... Uhm, dat ze voor de vrije opvoeding, uhm dat ze in ieder geval. Hoe leg ik dat uit? Vrije pers, dat ze meer vanuit de kinderen het willen laten naar boven komen en dat de kinderen de leidende draad zijn en dat zij proberen dat te begeleiden zeg maar.	Zucht
A3	Hoe ga jij op dit moment op met de spelmomenten?	
Pm3	Ik kijk altijd naar wat de kinderen doen. Uhm ik kijk ook of kinderen vanuit zichzelf een spel spelen. Op het moment dat het doodbloedt probeer ik input te geven. Dit kan zijn door een voorwerp aan te dragen of een opmerking te maken.	
A4	Oké. Wat is volgens jou de functie van spel?	
Pm4	Een stukje werkelijkheid naar binnen halen om de wereld beter te leren begrijpen en het sociaal emotionele aspect erbij; hoe de rollen zijn en het stukje taalvorming. Communicatie met elkaar.	Zucht
A5	Duidelijk. Welke vorm van spel vind jij leidend in jou functioneren. Vrij spel of begeleid spel?	
Pm5	Dat is meer begeleid spel denk ik. Dat is meer omdat vrij spel hier weinig mogelijkheden voor zijn.	
A6	Waarom kies je dan voor deze vorm van spel?	
Pm6	Zoals ik net aangaf vind ik dat er hier te weinig mogelijkheden voor vrij spel zijn. Er is te weinig uitdaging. Er zijn geen toereikende hoeken, spelmateriaal ontbreekt. Heeft geen duidelijke functie.	
A7	Oké. Denk je dat jouw collega's allemaal op dezelfde manier met spel omgaan?	

Pm7	Nee.	Lacht. Schud met hoofd
A8	Wat staat er in het beleid over spel?	
Pm8	Zoveel mogelijk natuurlijke materialen en de werkelijke wereld naar binnen halen. En ja, dat kinderen mogen bepalen wat ze willen en dat zij de toonaangever zijn.	
A9	Hoe wordt er volgens jullie methode Uk & Puk omgegaan met spel?	
Pm9	Te weinig, maar als je daar naar gaat kijken vind ik dat Uk & Puk niet binnen het beleid past. Niet de manier waarop wij het gaan uiten.	
A10	Wat heb jij nodig om spel beter te kunnen ondersteunen?	
Pm10	Materialen. Mogelijkheid krijgen om duidelijk uhm hoekenwerk toe te gaan passen. Tenminste dat er daar met elkaar naar gekeken wordt en een duidelijke visie neergezet gaat worden vanuit de organisatie.	Lacht
A11	Oké. Dankjewel voor je tijd. Het is mij duidelijk geworden hoe jij over bovenstaande vragen denkt. Ik ga er een mooi geheel van maken.	
Pm11	Graag gedaan. Leuk om over dit onderwerp bewust na te denken en nog veel succes.	

Interview pedagogisch medewerker 2

Pm: pedagogisch medewerker

A: interviewer

Wie is aan het woord?	Gesproken tekst	Non-verbale gedragingen
A1	Welkom. Fijn dat je even tijd voor mij vrij hebt kunnen maken. Ik wil graag wat vragen stellen over het onderwerp spel vanwege mijn onderzoek voor het afronden van mijn studie. Welke pedagogen zijn leidend voor de visie van Hoppas?	
Pm1	Ja geen probleem. Gordon en uh dat is een goede. Ik had me beter voor moeten bereiden. Er is er nog een, maar die weet ik even niet.	Lacht
A2	Dat geeft niets. Waar staan deze pedagogen voor?	
Pm2	Ik zou het niet weten.	
A3	Hoe ga jij op dit moment om met de spelmomenten?	
Pm3	Bedoel je dan het vrije spel?	
A4	Nee, ik bedoel de momenten dat er de gelegenheid is om te spelen in jullie dagprogramma?	
Pm4	Oké. Uhm, hoe ga ik om met spel? We hebben vaste momenten om vrij te spelen en we hebben geplande tijden om begeleid te spelen.	Zucht
A5	Wat is volgens jou de functie van spel?	
Pm5	Kinderen leren om met elkaar te spelen, samen te delen, uhm, ze ontwikkelen zich daardoor op allerlei manieren en gebieden.	
A6	Welke vorm van spel vind jij leidend in jouw functioneren? Vrij spel of begeleid spel?	
Pm6	Beide eigenlijk, want ze zijn allebei even belangrijk.	Lange stilte.
A7	Waarom kies jij voor beide vormen van spel?	
Pm7	Ja, ik vind ze beide belangrijk. Alleen vrij spel lijkt mij niet goed, omdat ze juist ook wat leren om uhm, als wij erbij zitten. Alleen begeleid spelen is ook niet goed, want ze moeten ook leren zelf te spelen en zichzelf te vermaken.	
A8	Denk je dat jou collega's op dezelfde manier met spel omgaan?	
Pm8	Ja, de meeste wel.	
A9	Weet jij wat er in het beleid staat over spel?	
Pm9	Wat erg! Ik heb geen idee!	Lacht
A10	Oké. Hoe wordt er volgens jullie methode Uk & Puk omgegaan met spel?	
Pm10	Hoe wordt er omgegaan met... uhm, in kleinere groepjes. We delen de groepen in kleine	Zucht

	groepjes en bieden dan activiteiten aan. Meestal is dit dan wel begeleid en gestuurd.	
A11	Wat heb jij nodig om spel beter te kunnen ondersteunen?	
Pm11	Soms mis je een beetje ruimte om uhm, de kinderen in kleinere groepjes te kunnen verdelen. Verder eigenlijk niets.	
A12	Oké. Bedankt voor je tijd.	
Pm12	Graag gedaan. Ik ga me maar eens verdiepen in het beleid.	Lacht.

Interview pedagogisch medewerker 3

Pm: pedagogisch medewerker

A: interviewer

Wie is aan het woord?	Gesproken tekst	Non-verbale gedragingen
A1	Welkom. Fijn dat je even tijd voor mij vrij hebt kunnen maken. Ik wil graag wat vragen stellen over het onderwerp spel vanwege mijn onderzoek voor het afronden van mijn studie. Welke pedagogen zijn leidend voor de visie van Hoppas?	
Pm1	Graag gedaan. Ik ben benieuwd. Ik weet niet hoe ze heten. Hoe heet die nou? Ik kan niet op die naam van die man komen!	Lacht
A2	Het zijn Freinet en Gordon. Weet je waar deze pedagogen voor staan?	
Pm2	Oh ja die bedoelde ik. Waar staan die voor? Zoveel mogelijk met echt speelgoed , met geen neppe pannen, maar echte pannen spelen. Met levensecht materiaal.	
A3	Hoe ga jij op dit moment om met de spelmomenten?	
Pm3	Ik doe heel veel begeleid spel en speel heel veel met de kinderen mee . Ik probeer ook de kinderen die niet zo goed samen spelen die erbij te betrekken en probeer het spel te begeleiden . Ik vind vrij spel wel heel belangrijk . Thuis zitten ze veel achter tv en tablet. Zoals rollenspellen etc. vind ik ook heel belangrijk. Of echt een spelletje doen vind ik ook belangrijk.	
A4	Wat is volgens jou de functie van spel?	
Pm4	Dat de ontwikkelingsgebieden van de kinderen gestimuleerd worden. Ik vind het ook belangrijk dat kinderen zichzelf kunnen vermaken in een rollenspel . Cognitief, sociaal-emotioneel en al die andere gebieden moeten ze zich op kunnen ontwikkelen.	
A5	Welke vorm van spel vind jij leidend in jou functioneren. Vrij spel of begeleid spel?	
Pm5	Ik vind allebei heel belangrijk . Ik kan het beide. Op in groep zit daar wel een middenweg. Alhoewel ik grotendeels wel meespeel en meer richting het begeleid spel op ga .	
A6	Waarom heb jij een voorkeur voor begeleid spel?	
Pm6	Omdat ik ook vind dat een kind zichzelf moet kunnen vermaken met iets. Daardoor beginnen ze met iets wat ze leuk vinden en zo probeer ik de concentratie te rekken en op school moeten	

	ze dit ook kunnen. Zo kunnen ze oefenen met bezig zijn. Onze observaties kan ik dan ook meteen invullen aan de hand van begeleid spel.	
A7	Denk je dat jouw collega's op dezelfde manier met spel omgaan?	
Pm7	Waarmee ik samenwerk wel. Andere collega's denk ik niet allemaal.	
A8	Wat staat er in het beleid over spel?	
Pm8	Ik heb geen flauw idee.	Zucht. Lacht
A9	Hoe wordt er volgens jullie methode Uk & Puk omgegaan met spel?	
Pm9	Dit moet iedere dag terug komen. We werken in kleine groepjes. Puk, de knuffel, komt kijken bij de activiteiten. Hij wordt bij ons gebruikt als hulpmiddel bij de activiteiten. De thema's van Uk & Puk breiden we steeds meer uit.	
A10	Wat heb jij nodig om spel beter te kunnen ondersteunen?	
Pm10	Ik zou een hele lijst met ontwikkelingsgericht materiaal willen. Ik kan veel leuke dingen verzinnen die bij kunnen dragen aan de ontwikkel van een kind middels spel.	
A11	Oké. Hartstikke duidelijk. Bedankt voor je tijd.	
Pm11	Graag gedaan. Ik hoop dat ik de goede antwoorden heb gegeven.	
A12	Er zijn geen goede antwoorden. Dit interview is bedoeld om te weten te komen hoe het personeel denkt over spel en wat zij weten van dit onderwerp, zodat ik dat kan gebruiken in mijn onderzoek naar vrij spel en begeleid spel.	
Pm12	Oh, oké. Gelukkig maar.	

Toelichting coderen

Stap 1: De uitgewerkte interviews worden doorgelezen en worden onderverdeeld in kleine fragmenten die in één woord worden samengevat (Verhoeven, 2014).

De antwoorden uit het interview die belangrijk en relevant zijn voor het onderzoek zijn geel gearceerd.

Stap 2: Er wordt gekeken naar welke waarden bij welke termen horen en de betekenis wordt geïnterpreteerd (Verhoeven, 2014). Relevant is hoe er nu met spel omgegaan wordt, of er bewustwording is bij het personeel en wat het personeel nodig zou hebben om spel beter te kunnen begeleiden i.p.v. te kijken of iedereen op dezelfde manier handelt ten opzichte van spel. In het literatuuronderzoek wordt gesproken van een goede omgeving om te ontwikkelen. Er zal gekeken worden welke antwoorden hierover terug te vinden zijn in de interviews. Daarnaast zal gekeken worden of er materiaal nodig is en welke vorm van spel er aangeboden wordt. Bij stap 3 zijn de onderdelen gegroepeerd in dezelfde kleur. Dit geeft aan dat deze bij elkaar horen en over hetzelfde onderwerp gaan.

Stap 3: Er zal nu gecodeerd worden. We beginnen met open coderen wat inhoudt dat er één woord gekozen wordt voor de omschrijving van een fragment, zodat er samengevat kan worden (Verhoeven, 2014).

Vanuit de kinderen het spel naar boven laten komen

Vanuit zichzelf spelen

Voorwerpen aandragen

Wereld leren begrijpen

Meer begeleid spel

Weinig mogelijkheden tot vrij spel

Weinig uitdaging

Spelmateriaal ontbreekt

Geen uitdagende hoeken

Natuurlijke materialen

Kinderen zelf laten bepalen

Uk & Puk past niet bij het beleid

Materialen nodig

Vaste momenten voor vrij spel

Vaste momenten voor begeleid spel

Belangrijk om met elkaar te spelen

Begeleid spel en vrij spel belangrijk

Vrij spel alleen niet goed omdat ze uitgedaagd moeten worden

Begeleid alleen niet goed omdat ze moeten leren zelf te spelen

Kleine groepjes

Meestal begeleid spel en gestuurd spel

Ruimte nodig

Echt speelgoed

Veel begeleid spel

Veel meespelen

Kinderen zichzelf leren vermaken

Rollenspel

Grotendeels meespelen

Concentratie rekken door meespelen

Kleine groepjes werken

Activiteiten aan de hand van knuffel Puk

Ontwikkelingsgericht materiaal nodig

Stap 4: De gekozen termen zullen gegroepeerd worden. Wat past er bij welke termen? Hier zal een eerste ordening plaatsvinden (Verhoeven, 2014).

Blauw: Welke manier van spel wordt er aangeboden?

Rood: Doel van spel

Roze: Informatie over de ruimte en middelen

Stap 5: Er wordt een hiërarchie aangebracht in de begrippen die gecodeerd zijn. Op dit moment wordt gekeken welk begrip de belangrijkste code heeft en welke daarna volgt (Verhoeven, 2014).

Stap 6: Er zal nu gekeken worden naar verbanden, combinaties en/of associaties. Er zullen hoofd- en subgroepen aangemaakt worden, zodat er gekeken kan worden hoe de codes geordend kunnen worden (Verhoeven, 2014).

Manier van aangeboden spel → Er wordt hoofdzakelijk begeleid spel aangeboden. Daarnaast wordt er veelal meegespeeld met de kinderen en worden er activiteiten door middel van Puk aangeboden. Op deze manier stimuleren zij de ontwikkeling, geven zij aan. Een voorbeeld dat zij geven in het interview is dat ze zo de concentratie kunnen verbeteren.

Doel van het spel → Volgens het beleid is het de bedoeling dat de kinderen zelf ontdekken door actief deel te nemen. In de interviews is terug te lezen dat er regelmatig ondersteuning wordt geboden.

Informatie over ruimte en middelen → In de interviews komt naar voren dat er vraag is naar ontwikkelingsmateriaal en dat de ruimtes/hoeken niet uitdagend ingericht zijn.

Stap 7: Nu zal er selectief gecodeerd worden. Alles wordt samengebracht in een boomstructuur, het diagram. Er zal gewerkt worden van onder naar boven en dan van specifiek naar algemeen. Bovenaan zullen de belangrijkste begrippen teruggevonden worden (Verhoeven, 2014).
Dit is verwerkt bij stap 5.

Stap 8: Dit is de laatste stap. Het gevonden model zal in verband worden gebracht met de probleemstelling (Verhoeven, 2014).

Aan de hand van de interviews is gebleken dat het personeel veel begeleid spel aanbiedt. De medewerkers vinden vrij spel ook van groot belang, maar missen uitdagend spelmateriaal of uitdagende hoeken waarin kinderen dit kunnen uitvoeren.

De doelen van het personeel rondom spel liggen nog veel uiteen. Enerzijds vinden zij het van belang dat kinderen zelf ontdekken en zich ontwikkelen. Anderzijds vinden zij het nodig dat kinderen ondersteund worden, zodat zij zich verder kunnen ontwikkelen.

Op het gebied van ruimte en middelen mist het personeel ontwikkelingsmateriaal en uitdagende hoeken. Zij ervaren te weinig uitdagingen voor het kind, waardoor er weinig mogelijkheden zijn voor vrij spel.

Bijlage 3 Observaties
Observatie 1

14-02-2017

A. Sensitieve responsiviteit: ook wel 'pedagogische warmte' of 'ondersteunende aanwezigheid'.
Het gaat om de mate waarin pedagogisch medewerkers goed reageren op signalen van welbevinden van kinderen.

☐ Laag	☒ Middelmatig	☐ Hoog
Zichtbaar bij pm'ers: • Geen tot weinig oog voor kinderen, niet beschikbaar • Signalen van kinderen worden niet opgepikt • Reageert niet of laat op signalen • Onverschillig, afstandelijk gedrag • Geen fysiek contact	Zichtbaar bij pm'ers: • Niet altijd beschikbaar voor kinderen • Soms wel en soms geen emotionele steun • Niet consistent en/of consequent in reacties naar kinderen	Zichtbaar bij pm'ers: • Tonen van warme belangstelling • Geven van emotionele steun • Tijdig en adequaat reageren

Opmerkingen:

Pm'ers reageren niet consequent op de kinderen.

Vb. - pm'er hoort kind huilen, reageert niet
 - kind vraagt wat aan pm'er, pm'er reageert dat

- tijdens puzzel reageert pm'er op het kind, plaat ondertussen met collega's.

B. Respect voor autonomie van het kind: de mate waarin pedagogisch medewerkers de kinderen erkennen en waarderen als individuen met eigen ideeën en perspectieven.

☒ Laag	☐ Middelmatig	☐ Hoog
Zichtbaar bij pm'ers: • Opdringerig in gedrag • Gebrek aan respect • Commanderen van kinderen • Voortdurend 'nee' zeggen • Spullen afpakken en/of verplaatsen van kinderen zonder aankondiging • Ongeduldige, gehaaste houding • Kinderen niet aankijken • Onverschilligheid	Zichtbaar bij pm'ers: • Niet actief stimuleren, ondersteunen en/of bevestigen van individualiteit • Inconsequent en/of inconsistent in het respecteren van autonomie van kinderen	Zichtbaar bij pm'ers: • Stimuleren van kinderen om zoveel mogelijk zelf te doen • Bevestigen van individualiteit • Waardering uitspreken • Respect tonen • Ruimte laten voor onderhandelen • Complimenten uitdelen • Geduld tonen • Verwoorden van het perspectief van het kind

Opmerkingen: pm'er:

- Neemt kind mee om te verschonen, zonder aankondigen
- Duwt kind naar voren en zegt dat het even moet opschieten
- wordt in 5 min 1111 x nee gezegd.
- kinderen worden ~~aanpak~~ niet gestimuleerd zelf te doen.

14.02.2017

C. Structuren en grenzen stellen (regie en leiding): de mate waarin pedagogisch medewerkers duidelijk maken wat er van de kinderen wordt verwacht en er voor zorgen dat zij zich daar ook aan houden. Gaat ook om goed structureren en organiseren van situaties, activiteiten of taken.

☐ Laag	☐ Middelmatig	☒ Hoog
Zichtbaar bij pm'ers: • Onvoldoende structureren van de situatie, een activiteit of taak • Onvoldoende duidelijk maken welke regels er zijn • Gevoel geven aan kinderen dat ze in 'overtreding' zijn • Ongehoorzaam gedrag van kinderen 'laten lopen' of juist heel vaak streng zijn, corrigerend optreden • Geen controle over gedrag van kinderen	Zichtbaar bij pm'ers: • Niet altijd consequent en consistent in structuur aanbrengen en grenzen stellen	Zichtbaar bij pm'ers: • Structureren van situaties, activiteiten en taken • Duidelijk maken wat de bedoeling is • Stapsgewijs uitleggen geven • Tijdig, consequent en doortastend grenzen stellen • Effectief leiding geven aan groep • Prettige controle over gedrag van kinderen

Opmerkingen:

- Duidelijke structuur. Wordt kinderen verteld wat, wanneer wordt gedaan.
- geven grenzen aan door te zeggen wat wel/niet mag.

14-07-2014

D. Praten en uitleggen: de mate waarin pedagogisch medewerkers praten en uitleggen (= kwantiteit), maar ook hoe men dat doet (= kwaliteit)

☐ Laag	☒ Middelmatig	☐ Hoog
Zichtbaar bij pm'ers: • Weinig praten 'met' kinderen, vooral 'tegen' kinderen praten • Verbale interacties staan vooral in teken van het doen van mededelingen of sturen van gedrag • Vooral praten met andere pm'er	Zichtbaar bij pm'ers: • Regelmatig praten met kinderen, maar niet consistent met de meeste kinderen en in de meeste situaties • Eigen taal niet altijd goed afgestemd op interesse en begripsniveau van de kinderen • Interacties worden gestimuleerd met relatief weinig taalgebruik of -begrip • Vooral ingaan op vragen van kinderen • Weinig vragen stellen, of alleen gesloten en/of korte vragen	Zichtbaar bij pm'ers: • Veel gesprekjes met kinderen • Verschillende soorten vragen stellen ('open' en 'gesloten') • Vanzelfsprekende manier van begeleiden van interacties met kinderen met taal (uitleggen, luisteren, verwoorden van intenties en gevoelens van kinderen) • 'Met' de kinderen praten en niet 'tegen' de kinderen • Voeren van een dialoog (geen éénrichtingsgesprek) • Stimuleren van taalgebruik en taalbegrip van kinderen, aanmoedigen

Opmerkingen:

- pm'ers gaan in op vragen kinderen
- pm'ers praten met regelmaat met de kinderen.

E. Ontwikkelingsstimulering: de mate waarin de pedagogisch medewerkers de persoonlijke competenties van kinderen stimuleren (motorische, cognitieve, taalontwikkeling, sociale e creatieve ontwikkeling)

☐ Laag	☒ Middelmatig	☐ Hoog
Zichtbaar bij pm'ers: • Geen of weinig ontwikkelingsstimulering bieden • Interacties met kinderen zijn beperkt tot verzorgingssituaties of situaties waarin de kinderen aangeven haar nodig te hebben	Zichtbaar bij pm'ers: • Doet wel moeite om ontwikkeling van kinderen te stimuleren, maar niet altijd consistent (niet altijd, niet met alle kinderen)	Zichtbaar bij pm'ers: • Aanbieden van nieuwe activiteiten en/of spelmateriaal • Wijzen op nieuwe mogelijkheden van spelmateriaal • Afstemmen van stimulering op aandacht, ontwikkelingsniveau en toestand van kinderen

Opmerkingen:

- pm'er biedt activiteit aan
- pm'er doet kleuropdracht, werkt aan pengreep
- tijdens vrij spel wordt geen nieuw materiaal aangeboden. kinderen spelen zonder pm'er.

14-02-2017

F. Begeleiden van sociale interacties tussen kinderen: de mate waarin de pedagogisch medewerkers aandacht besteden aan positieve interacties tussen kinderen en deze proberen te bevorderen (bijv. naar elkaar luisteren, samenwerken, helpen, troosten). Het gaat om 1) positief reageren op positieve reacties tussen kinderen die zich spontaan voordoen en 2) zelf actief bevorderen van positieve interacties tussen kinderen door een situatie te creëren die de kans op positieve interacties vergroot.

☐ Laag	☐ Middelmatig	☒ Hoog
Zichtbaar bij pm'ers: • Niet of nauwelijks aandacht voor positieve interacties tussen kinderen • Niet opmerken van positieve interacties tussen kinderen • Verkeerd interpreteren van positieve interacties tussen kinderen	Zichtbaar bij pm'ers: • Wel aandacht voor positieve interacties, maar is daarin niet consistent • Niet altijd op merken van positieve interacties • Niet voldoende positief reageren op positieve interacties tussen kinderen • Onbenut laten van kansen om positieve interacties te bevorderen	Zichtbaar bij pm'ers: • Consistent positief reageren op spontane positieve interacties tussen kinderen • Bevorderen van positieve interacties tussen kinderen • Situaties creëren die positieve interacties tussen kinderen uitlokken

Opmerkingen:

- stimuleren interacties tussen kinderen.
- ondersteunen bij interacties tussen kinderen.
- tijdens kleuropdracht ~~ze~~ zegt pm'er tegen kind dat ze kleurtjes moet vragen aan ander kind. pm'er ondersteund dit gesprek.

Pedagogische kwaliteit moet blijken (Jepma & Muller, 2014)

17-02-2017

Observatie 2

A. Sensitieve responsiviteit: ook wel 'pedagogische warmte' of 'ondersteunende aanwezigheid'.
Het gaat om de mate waarin pedagogisch medewerkers goed reageren op signalen van welbevinden van kinderen.

☐ Laag	☐ Middelmatig	☒ Hoog
Zichtbaar bij pm'ers: • Geen tot weinig oog voor kinderen, niet beschikbaar • Signalen van kinderen worden niet opgepikt • Reageert niet of laat op signalen • Onverschillig, afstandelijk gedrag • Geen fysiek contact	Zichtbaar bij pm'ers: • Niet altijd beschikbaar voor kinderen • Soms wel en soms geen emotionele steun • Niet consistent en/of consequent in reacties naar kinderen	Zichtbaar bij pm'ers: • Tonen van warme belangstelling • Geven van emotionele steun • Tijdig en adequaat reageren

Opmerkingen:

- pm'ers zijn constant met kinderen bezig.
- kind moet huilen. pm'er gaat er direct op af.

17-02-2017

B. Respect voor autonomie van het kind: de mate waarin pedagogisch medewerkers de kinderen erkennen en waarderen als individuen met eigen ideeën en perspectieven.

☐ Laag	☒ Middelmatig	☐ Hoog
Zichtbaar bij pm'ers: • Opdringerig in gedrag • Gebrek aan respect • Commanderen van kinderen • Voortdurend 'nee' zeggen • Spullen afpakken en/of verplaatsen van kinderen zonder aankondiging • Ongeduldige, gehaaste houding • Kinderen niet aankijken • Onverschilligheid	Zichtbaar bij pm'ers: • Niet actief stimuleren, ondersteunen en/of bevestigen van individualiteit • Inconsequent en/of inconsistent in het respecteren van autonomie van kinderen	Zichtbaar bij pm'ers: • Stimuleren van kinderen om zoveel mogelijk zelf te doen • Bevestigen van individualiteit • Waardering uitspreken • Respect tonen • Ruimte laten voor onderhandelen • Complimenten uitdelen • Geduld tonen • Verwoorden van het perspectief van het kind

Opmerkingen:

-pm'ers nemen taken van kinderen over als het niet lukt bijv. puzzel lukt niet. pm'er ~~de~~ legt hem op goede plek.

C. Structuren en grenzen stellen (regie en leiding): de mate waarin pedagogisch medewerkers duidelijk maken wat er van de kinderen wordt verwacht en er voor zorgen dat zij zich daar ook aan houden. Gaat ook om goed structureren en organiseren van situaties, activiteiten of taken.

☐ Laag	☒ Middelmatig	☐ Hoog
Zichtbaar bij pm'ers: • Onvoldoende structureren van de situatie, een activiteit of taak • Onvoldoende duidelijk maken welke regels er zijn • Gevoel geven aan kinderen dat ze in 'overtreding' zijn • Ongehoorzaam gedrag van kinderen 'laten lopen' of juist heel vaak streng zijn, corrigerend optreden • Geen controle over gedrag van kinderen	Zichtbaar bij pm'ers: • Niet altijd consequent en consistent in structuur aanbrengen en grenzen stellen	Zichtbaar bij pm'ers: • Structureren van situaties, activiteiten en taken • Duidelijk maken wat de bedoeling is • Stapsgewijs uitleggen geven • Tijdig, consequent en doortastend grenzen stellen • Effectief leiding geven aan groep • Prettige controle over gedrag van kinderen

Opmerkingen:

- Weinig structuur zichtbaar.
- kinderen vragen aan pm'er wat ze gaan doen. pm'er legt dan uit.
- veel kinderen rennen, gillen. 6 van de 10 kinderen

D. Praten en uitleggen: de mate waarin pedagogisch medewerkers praten en uitleggen (= kwantiteit), maar ook hoe men dat doet (= kwaliteit)

☐ Laag	☐ Middelmatig	☒ Hoog
Zichtbaar bij pm'ers: • Weinig praten 'met' kinderen, vooral 'tegen' kinderen praten • Verbale interacties staan vooral in teken van het doen van mededelingen of sturen van gedrag • Vooral praten met andere pm'er	Zichtbaar bij pm'ers: • Regelmatig praten met kinderen, maar niet consistent met de meeste kinderen en in de meeste situaties • Eigen taal niet altijd goed afgestemd op interesse en begripsniveau van de kinderen • Interacties worden gestimuleerd met relatief weinig taalgebruik of -begrip • Vooral ingaan op vragen van kinderen • Weinig vragen stellen, of alleen gesloten en/of korte vragen	Zichtbaar bij pm'ers: • Veel gesprekjes met kinderen • Verschillende soorten vragen stellen ('open' en 'gesloten') • Vanzelfsprekende manier van begeleiden van interacties met kinderen met taal (uitleggen, luisteren, verwoorden van intenties en gevoelens van kinderen) • 'Met' de kinderen praten en niet 'tegen' de kinderen • Voeren van een dialoog (geen éénrichtingsgesprek) • Stimuleren van taalgebruik en taalbegrip van kinderen, aanmoedigen

Opmerkingen:

- pm'er praat hele tijd tegen kinderen.
- pm'ers vragen veel open vragen.
- pm'ers stimuleren kinderen tot zelf dingen vragen aan andere kinderen.

E. Ontwikkelingsstimulering: de mate waarin de pedagogisch medewerkers de persoonlijke competenties van kinderen stimuleren (motorische, cognitieve, taalontwikkeling, sociale e creatieve ontwikkeling)

☐ Laag	☐ Middelmatig	☒ Hoog
Zichtbaar bij pm'ers: • Geen of weinig ontwikkelingsstimulering bieden • Interacties met kinderen zijn beperkt tot verzorgingssituaties of situaties waarin de kinderen aangeven haar nodig te hebben	Zichtbaar bij pm'ers: • Doet wel moeite om ontwikkeling van kinderen te stimuleren, maar niet altijd consistent (niet altijd, niet met alle kinderen)	Zichtbaar bij pm'ers: • Aanbieden van nieuwe activiteiten en/of spelmateriaal • Wijzen op nieuwe mogelijkheden van spelmateriaal • Afstemmen van stimulering op aandacht, ontwikkelingsniveau en toestand van kinderen

Opmerkingen:

- pm'er laat ~~nieuw~~ spel zien en legt uit.
- pm'er stimuleert kinderen in huishoek. pm'er zegt: wat gaan we koken.

F. Begeleiden van sociale interacties tussen kinderen: de mate waarin de pedagogisch medewerkers aandacht besteden aan positieve interacties tussen kinderen en deze proberen te bevorderen (bijv. naar elkaar luisteren, samenwerken, helpen, troosten). Het gaat om 1) positief reageren op positieve reacties tussen kinderen die zich spontaan voordoen en 2) zelf actief bevorderen van positieve interacties tussen kinderen door een situatie te creëren die de kans op positieve interacties vergroot.

☐ Laag	☐ Middelmatig	☒ Hoog
Zichtbaar bij pm'sers: • Niet of nauwelijks aandacht voor positieve interacties tussen kinderen • Niet opmerken van positieve interacties tussen kinderen • Verkeerd interpreteren van positieve interacties tussen kinderen	Zichtbaar bij pm'sers: • Wel aandacht voor positieve interacties, maar is daarin niet consistent • Niet altijd op merken van positieve interacties • Niet voldoende positief reageren op positieve interacties tussen kinderen • Onbenut laten van kansen om positieve interacties te bevorderen •	Zichtbaar bij pm'sers: • Consistent positief reageren op spontane positieve interacties tussen kinderen • Bevorderen van positieve interacties tussen kinderen • Situaties creëren die positieve interacties tussen kinderen uitlokken

Opmerkingen:

- pm'sers zegt dat kinderen zelf aan andere kinderen moeten vragen.
- pm'sers ~~dat~~ ondersteunen ruim a.d.h.v. interacties.

Bijlage 4 Akkoordverklaring werkveld

Akkoordverklaring werkveld

Dit formulier wordt door de student geplaatst in de projectruimte in n@tschool.

Datum: 28-09-2016

Naam student:	Aletta Petter
Studentnummer:	2223094
Onderwerp profileringsproject:	Vrij spel en begeleid spel
Uitstroomprofiel van het werkveld (omcirkelen):	
☒ jeugdzorg / gehandicaptenzorg /	
☐ onderwijs en educatieve sector / kinderopvang /	
☐ preventie, voorlichting en opvoedingsondersteuning	

Mogelijke uitstroomprofielen:

Naam begeleider in het werkveld:	Petra van Vliet
Naam opdrachtgever:	Hoppas kinderopvang
Adres opdrachtgever:	Baljuw 1 4285 TE Woudrichem
Telefoonnummer:	0183-442662
Emailadres:	lvvliet@planet.nl

Wordt het profileringsproject in opdracht van de instelling in het werkveld vervaardigd?

☒ ja ☐ nee

De begeleider, mevr. van Vliet verklaart zich bereid om het profileringsproject van student Aletta Petter, in samenwerking met Fontys Hogeschool Pedagogiek, te begeleiden en te beoordelen en gebruikt hiertoe de aangereikte formulieren. Eventuele afspraken over de begeleiding met de student opgesteld:

.....
.....

Handtekening:.....

Bijlage 1 GO Oriëntatie

Datum: 18-11-2016

Ingevuld door: Tineke Brug

☒ De begeleidende PP-docent: handtekening _____ :

☐ De begeleider uit het werkveld, handtekening: _____

De student dient beide ingevulde formulieren in te scannen en in n@tschool te zetten

Naam student: Aletta Petter

Studentnummer: 2223094

Titel profileringsproject: **De verschillen tussen vrij spel en begeleid spel en de effecten op de ontwikkeling van het kind.**

De PP-docent en de begeleider uit het werkveld zijn van mening dat de student erin is geslaagd om, door middel van de oriëntatie, te komen tot een onderzoeksopzet die deugdelijk en relevant is. De student gaat een maatschappelijk relevante pedagogische kwestie onderzoeken; heeft een doelstelling, een onderzoeksvraag en deelvragen geformuleerd op basis van voorgaande wetenschappelijke kennis en heeft een passende onderzoeksopzet ontworpen, en dit alles passend bij de context van en in overleg met een opdrachtgever.

JA / NEE

Eventuele toelichting op de volgende criteria:

1. De student onderzoekt een complexe pedagogische / onderwijskundige kwestie
2. De student beschrijft actuele maatschappelijke ontwikkelingen die rond deze kwestie spelen. De kwestie is daardoor beschreven vanuit de maatschappelijke context
3. De student gaat in op wat al bekend is over de kwestie in de bestaande wetenschappelijke literatuur en maakt duidelijk wat het onderzoek zal gaan toevoegen. De kwestie is daardoor beschreven vanuit de beschikbare kennisbasis
4. De student beschrijft waarom de kwestie relevant is voor de beroepspraktijk en hoe het onderzoek past in de praktijksituatie/onderwijscontext. De kwestie is daardoor beschreven vanuit de context van de opdrachtgever
5. De doelstelling is in concrete en haalbare uitkomsten geformuleerd
6. De onderzoeksvraag is praktijkgericht, pedagogisch en complex
7. De onderzoeksvraag is concreet, en afgebakend geformuleerd
8. Deelvragen zijn logisch, relevant en leveren informatie op waarmee de hoofdvraag beantwoord kan worden
9. De onderzoeksopzet bevat met argumenten en literatuur onderbouwde globale informatie over:
 - a. het type onderzoek (design);
 - b. de respondenten die benaderd gaan worden (evt. meerdere groepen);
 - c. de dataverzamelmethode die gekozen worden (evt. uitgesplitst naar groep respondenten);
 - d. de manier waarop de data geanalyseerd zullen worden.
10. De gekozen opzet is realistisch en haalbaar binnen de gegeven context
11. De onderzoeksopzet komt overeen met de Gedragscode Praktijkgericht onderzoek in het HBO
12. Met deze onderzoeksopzet kan de hoofdvraag beantwoord worden (evt. door middel van het beantwoorden van deelvragen)

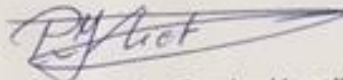
Bijlage 1 GO Oriëntatie

Datum: 21-11-16

Ingevuld door:

☐ De begeleidende PP-docent; handtekening:

☒ De begeleider uit het werkveld; handtekening:

De student dient beide ingevulde formulieren in te scannen en in n@tschool te zetten

Naam student: Aletta Petter

Studentnummer: 2223094

Titel profileringsproject: **De verschillen tussen vrij spel en begeleid spel en de effecten op de ontwikkeling van het kind.**

De PP-docent en de begeleider uit het werkveld zijn van mening dat de student erin is geslaagd om, door middel van de oriëntatie, te komen tot een onderzoeksopzet die deugdelijk en relevant is. De student gaat een maatschappelijk relevante pedagogische kwestie onderzoeken; heeft een doelstelling, een onderzoeksvraag en deelvragen geformuleerd op basis van voorgaande wetenschappelijke kennis en heeft een passende onderzoeksopzet ontworpen, en dit alles passend bij de context van en in overleg met een opdrachtgever.

JA / NEE

Eventuele toelichting op de volgende criteria:

1. De student onderzoekt een complexe pedagogische / onderwijskundige kwestie
2. De student beschrijft actuele maatschappelijke ontwikkelingen die rond deze kwestie spelen. De kwestie is daardoor beschreven vanuit de maatschappelijke context
3. De student gaat in op wat al bekend is over de kwestie in de bestaande wetenschappelijke literatuur en maakt duidelijk wat het onderzoek zal gaan toevoegen. De kwestie is daardoor beschreven vanuit de beschikbare kennisbasis
4. De student beschrijft waarom de kwestie relevant is voor de beroepspraktijk en hoe het onderzoek past in de praktijksituatie/onderwijscontext. De kwestie is daardoor beschreven vanuit de context van de opdrachtgever
5. De doelstelling is in concrete en haalbare uitkomsten geformuleerd
6. De onderzoeksvraag is praktijkgericht, pedagogisch en complex
7. De onderzoeksvraag is concreet, en afgebakend geformuleerd
8. Deelvragen zijn logisch, relevant en leveren informatie op waarmee de hoofdvraag beantwoord kan worden
9. De onderzoeksopzet bevat met argumenten en literatuur onderbouwde globale informatie over:
 - a. het type onderzoek (design);
 - b. de respondenten die benaderd gaan worden (evt. meerdere groepen);
 - c. de dataverzamelmethode(n) die gekozen worden (evt. uitgesplitst naar groep respondenten);
 - d. de manier waarop de data geanalyseerd zullen worden.
10. De gekozen opzet is realistisch en haalbaar binnen de gegeven context
11. De onderzoeksopzet komt overeen met de Gedragscode Praktijkgericht onderzoek in het HBO
12. Met deze onderzoeksopzet kan de hoofdvraag beantwoord worden (evt. door middel van het beantwoorden van deelvragen)

Bijlage 2 GO Praktijkonderzoek

Datum: 9-2-2017

Ingevuld door: Tineke Brug

☒ De begeleidende PP-docent: handtekening: *TTBrug*

☐ De begeleider uit het werkveld, handtekening:

De student dient beide ingevulde formulieren in te scannen en in n@tschool te zetten

Naam student: Aletta Petter

Studentnummer: 2223094

Titel profileringsproject: Vrij spel of begeleid spel?

De PP-docent en de begeleider uit het werkveld zijn van mening dat het praktijkonderzoek zodanig is ontworpen dat het onderzoek gegevens zal opleveren voor de onderzoeksvraag (evt. via deelvragen). Het praktijkonderzoek komt overeen met de Gedragscode Praktijkgericht onderzoek in het HBO. Het is realistisch en haalbaar binnen de gegeven context. De PP-docent en de begeleider uit het werkveld geven toestemming het praktijkonderzoek zoals het is ontworpen uit te voeren:

JA

Eventuele toelichting op de volgende criteria:

1. De student onderzoekt een complexe pedagogische / onderwijskundige kwestie
2. De onderzoeksopzet bevat met argumenten en literatuur onderbouwde gedetailleerde informatie over:
 - a. het type onderzoek (design);
 - b. de respondenten die benaderd worden (evt. meerdere groepen);
 - c. de dataverzamelmethode die gemaakt zijn (evt. uitgesplitst naar groep respondenten);
 - d. de manier waarop de data geanalyseerd zullen worden.
3. De gekozen opzet is realistisch en haalbaar binnen de gegeven context
4. De onderzoeksopzet komt overeen met de Gedragscode Praktijkgericht onderzoek in het HBO
5. Met deze onderzoeksopzet kan de hoofdvraag beantwoord worden (evt. door middel van het beantwoorden van deelvragen)

NB. Er kunnen redenen zijn om de originele onderzoeksopzet zoals beschreven in de oriëntatie nu te wijzigen. Voor dergelijke wijzigingen worden nu goede argumenten aangevoerd.

Bijlage 2 GO Praktijkonderzoek

Datum: 12-02-2017

Ingevuld door: Petra van Vliet

☐ De begeleidende PP-docent, handtekening:

☒ De begeleider uit het werkveld, handtekening:

P. Vliet

De student dient beide ingevulde formulieren in te scannen en in n@tschool te zetten

Naam student: Aletta Petter

Studentnummer: 2223094

Titel profileringsproject: Vrij spel of begeleid spel?

De PP-docent en de begeleider uit het werkveld zijn van mening dat het praktijkonderzoek zodanig is ontworpen dat het onderzoek gegevens zal opleveren voor de onderzoeksvraag (evt. via deelvragen). Het praktijkonderzoek komt overeen met de Gedragscode Praktijkgericht onderzoek in het HBO. Het is realistisch en haalbaar binnen de gegeven context. De PP-docent en de begeleider uit het werkveld geven toestemming het praktijkonderzoek zoals het is ontworpen uit te voeren:

JA

Eventuele toelichting op de volgende criteria:

1. De student onderzoekt een complexe pedagogische / onderwijskundige kwestie
2. De onderzoeksopzet bevat met argumenten en literatuur onderbouwde gedetailleerde informatie over:
 - a. het type onderzoek (design);
 - b. de respondenten die benaderd worden (evt. meerdere groepen);
 - c. de dataverzamelmethode die gemaakt zijn (evt. uitgesplitst naar groep respondenten);
 - d. de manier waarop de data geanalyseerd zullen worden.
3. De gekozen opzet is realistisch en haalbaar binnen de gegeven context
4. De onderzoeksopzet komt overeen met de Gedragscode Praktijkgericht onderzoek in het HBO
5. Met deze onderzoeksopzet kan de hoofdvraag beantwoord worden (evt. door middel van het beantwoorden van deelvragen)

NB. Er kunnen redenen zijn om de originele onderzoeksopzet zoals beschreven in de oriëntatie nu te wijzigen. Voor dergelijke wijzigingen worden nu goede argumenten aangevoerd.

Bijlage 6 Beoordeling werkveld

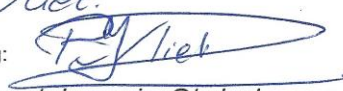
Fontys Hogeschool Pedagogiek Profileringsproject 2016-2017

Bijlage 3 Beoordeling werkveld

Datum: 10-04-2017

Ingevuld door: Petra van Vliet

☒ De begeleider uit het werkveld: handtekening:

De student dient het formulier in te scannen en aan te leveren in n@tschool

Het formulier is voorwaardelijk voor het verkrijgen van een eindbeoordeling

Naam student:	Arelia Petter
Studentnummer:	2223094
Titel profileringsproject:	Spelen & Ontwikkelen
Uitstroombestanddeel van het werkveld (omcirkelen):	
	<u>jeugdzorg</u> / gehandicaptenzorg /
	onderwijs en educatieve sector / kinderopvang /
	preventie, voorlichting en opvoedingsondersteuning

De begeleider uit het werkveld heeft het profileringsproject beoordeeld en is van mening dat de student in staat is om zelfstandig een praktijkgericht onderzoek te doen:

ONVOLDOENDE / VOLDOENDE / GOED / ZEER GOED

De beoordelingsschaal bestaat uit vier punten:

- O: Onvoldoende: het resultaat van het beoordelingscriterium voldoet niet aan de standaard
- V: Voldoende: het resultaat van het beoordelingscriterium voldoet niet op alle punten aan de standaard maar wel in voldoende mate
- G: Goed: het resultaat van het beoordelingscriterium voldoet op alle punten aan de standaard
- ZG: Zeer goed: het resultaat van het beoordelingscriterium overtreft de standaard

Beoordelingscriteria	Oordeel: O-V-G-ZG	Ruimte voor eventuele opmerkingen
Beoordelingscriterium 1: Pedagogische kwestie - De kwestie is beschreven vanuit de context van de opdrachtgever - De kwestie is relevant in de maatschappelijke context	zg	
Beoordelingscriterium 2: Doelstelling en onderzoeksvraag - De hoofdvraag is beantwoord - De doelstelling is bereikt	g	Het zou heel fijn zijn als jouw aanbevelingen in de praktijk kunnen worden doorgevoerd!
Beoordelingscriterium 3: Conclusies en aanbevelingen - De aanbevelingen volgen logisch uit de conclusies - De aanbevelingen zijn praktijkgericht en bruikbaar voor de opdrachtgever	zg	
Beoordelingscriterium 4: Overdracht - De student heeft de resultaten van het uitgevoerde onderzoek mondeling toegelicht binnen de instelling waar het onderzoek is uitgevoerd - De overdracht sluit aan op de onderzoeksvraag van de opdrachtgever	zg	Onderzoek zelf aangedragen! Spel is natuurlijk ook heel belangrijk voor de ontwikkeling
Beoordelingscriterium 5: Samenwerking - De student heeft de praktijk/ de collega's betrokken bij het onderzoeksproces - De student heeft het onderzoeksproces zelfstandig doorlopen en heeft zich hierbij goed laten begeleiden	zg	I-hopelijk komen vanuit Aletta's bevindingen ook vernieuwingen binnen onze organisatie.

HBO Kennisbank

Toestemmingsformulier afstudeerscriptie

Fontys Hogescholen stelt de student in de gelegenheid om zijn/haar afstudeerscriptie in een databank op te laten nemen en publiekelijk toegankelijk te maken. Voor de bepalingen inzake het auteursrecht wordt verwezen naar het Studentenstatuut artikel 39, lid 4 t/m 7. Is een scriptie of verslag het resultaat van een stage dan wordt verwezen naar het stagecontract m.n. inzake het al dan niet publiekelijk beschikbaar mogen stellen. De scriptie wordt uitsluitend in de database opgenomen wanneer deze beoordeeld wordt met de kwalificatie 6 of hoger. De scriptie zal in het algemeen gedurende 6 jaren in de scriptiedatabank zijn opgenomen en voor het publiek beschikbaar zijn conform de hieronder verleende toestemming.

1.

Naam student	Aletta Petter
Studentnummer	2223094
Instituut/Hogeschool	Fontys Hogeschool
Opleiding	Pedagogiek
Afstudeerrichting	ABV Jeugdzorg

2.

Naam student	
Studentnummer	
Instituut/Hogeschool	
Opleiding	
Afstudeerrichting	

3.

Naam student	
Studentnummer	
Instituut/Hogeschool	
Opleiding	
Afstudeerrichting	

4.

Naam student	
Studentnummer	
Instituut/Hogeschool	
Opleiding	
Afstudeerrichting	

5.

Naam student	
Studentnummer	
Instituut/Hogeschool	
Opleiding	
Afstudeerrichting	

Toestemming

- ☒ Hierbij verleen ik een niet-exclusieve licentie tot opname van de hierna te noemen scriptie in de databank "Fontyscripties" en deze geheel of gedeeltelijk te (doen) verveelvoudigen en openbaar te (doen) maken in druk en/of in digitale vorm, al dan niet in combinatie met werken van derden, bijvoorbeeld online beschikbaarstelling via internet of enig ander netwerk, als onderdeel van een databank, on-line of off-line, voor gebruik door derden uitsluitend voor onderwijs- en onderzoeksdoeleinden.
- ☒ Stagebiedende organisatie c.q. opdrachtgever gaat akkoord met plaatsing zoals hiervoor aangegeven.

Handtekening (invullen naam functie stagebiedende organisatie c.q. opdrachtgever)

P. Vliet - zorgbegeleidster Hapnas kinderopvang

Geen toestemming

- ☐ Hierbij verleen ik geen licentie tot opname van de hierna te noemen scriptie in de databank "Fontyscripties". Tevens verleen ik geen toestemming tot het geheel of gedeeltelijk (doen) verveelvoudigen en openbaar (doen) maken in druk en/of in digitale vorm, al dan niet in combinatie met werken van derden, bijvoorbeeld online beschikbaarstelling via internet of enig ander netwerk, als onderdeel van een databank, on-line of off-line, van bedoelde scriptie voor welk gebruik dan ook.

Reden hiervoor is:

- ☐ Mijn stagebiedende organisatie c.q. opdrachtgever gaat hiermee NIET akkoord
- ☐ Anders:

- ☐ Stagebiedende organisatie c.q. opdrachtgever verleent geen licentie tot opname van de hierna te noemen scriptie in de databank "Fontyscripties". Tevens verleent deze geen toestemming tot het geheel of gedeeltelijk (doen) verveelvoudigen en openbaar (doen) maken in druk en/of in digitale vorm, al dan niet in combinatie met werken van derden, bijvoorbeeld online beschikbaarstelling via internet of enig ander netwerk, als onderdeel van een databank, on-line of off-line, van bedoelde scriptie voor welk gebruik dan ook.

Reden hiervoor is:

.....

.....

.....

.....